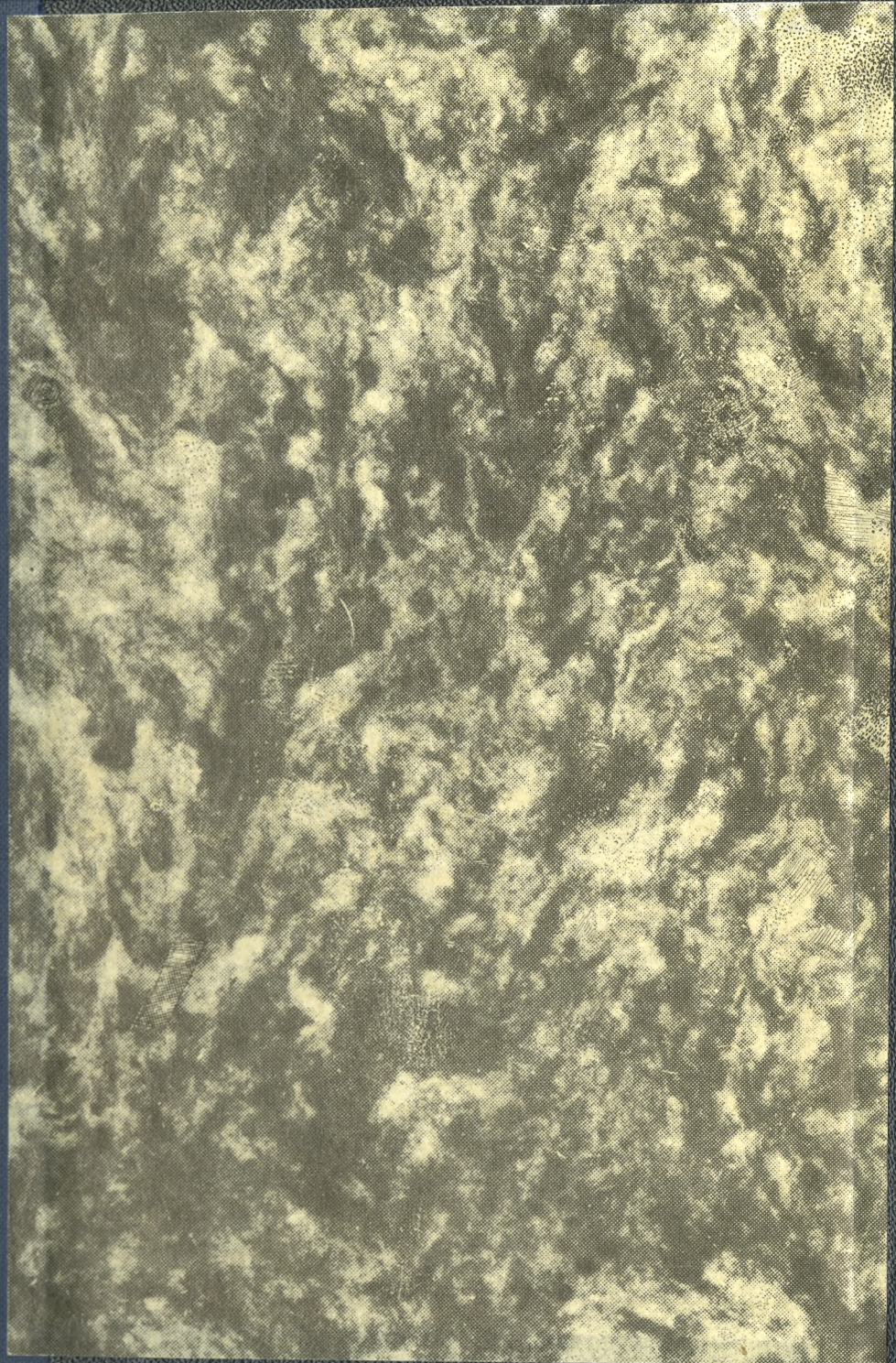

Politikai
röpiratok.

175.

175
1598

MAGYARORSZÁG
MEZŐGAZDASÁGI NYERSTERMÉNYEINEK
ÉS NÉMELY FŐBB
MEZŐGAZDASÁGI IPARKÉSZÍTMÉNYEINEK
BEHOZATALA ÉS KIVITELE.

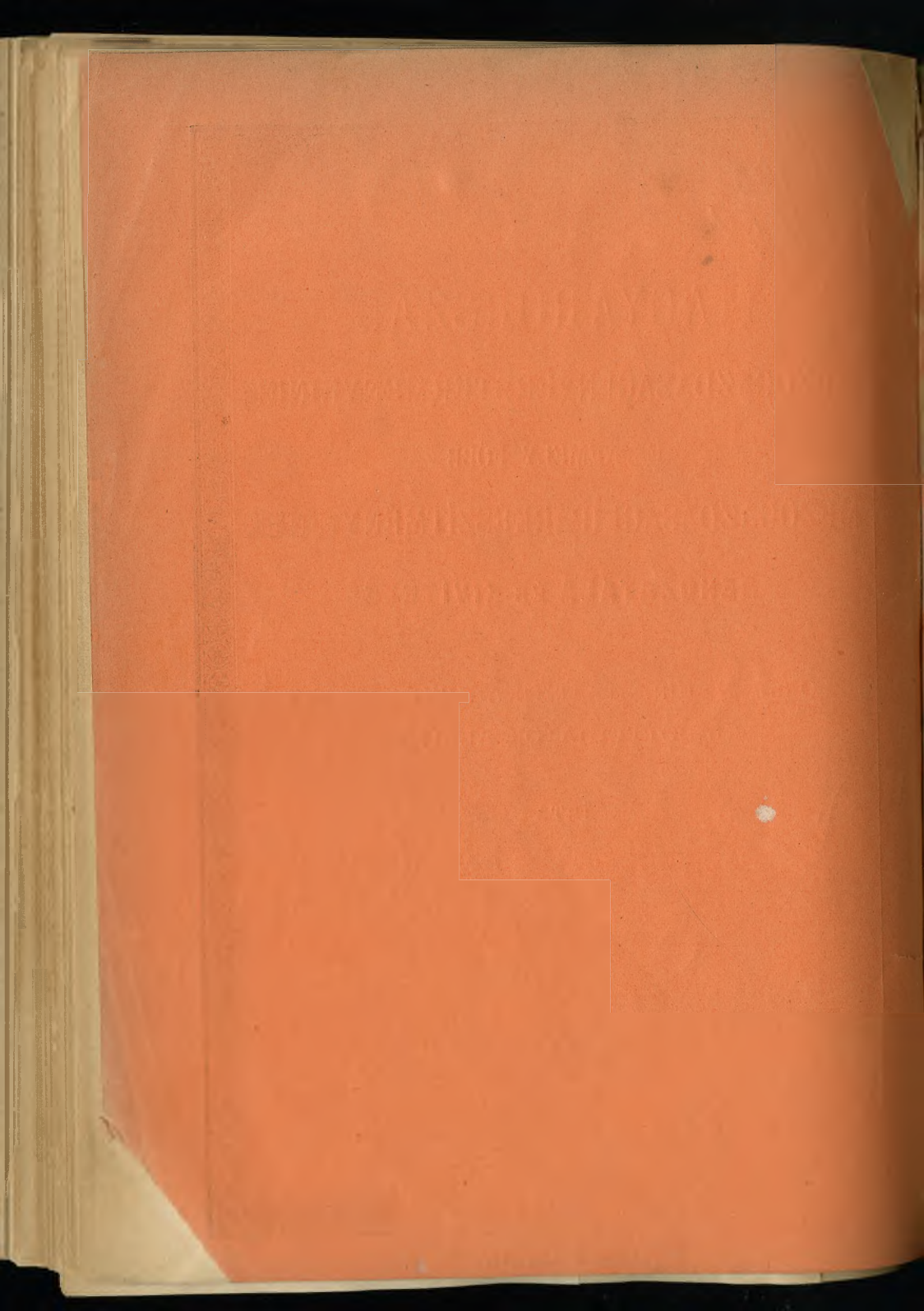
AZ ORSZ. M. KIR. STATISZTIKAI HIVATAL ÁLTAL
KIADOTT ADATOK ALAPJÁN

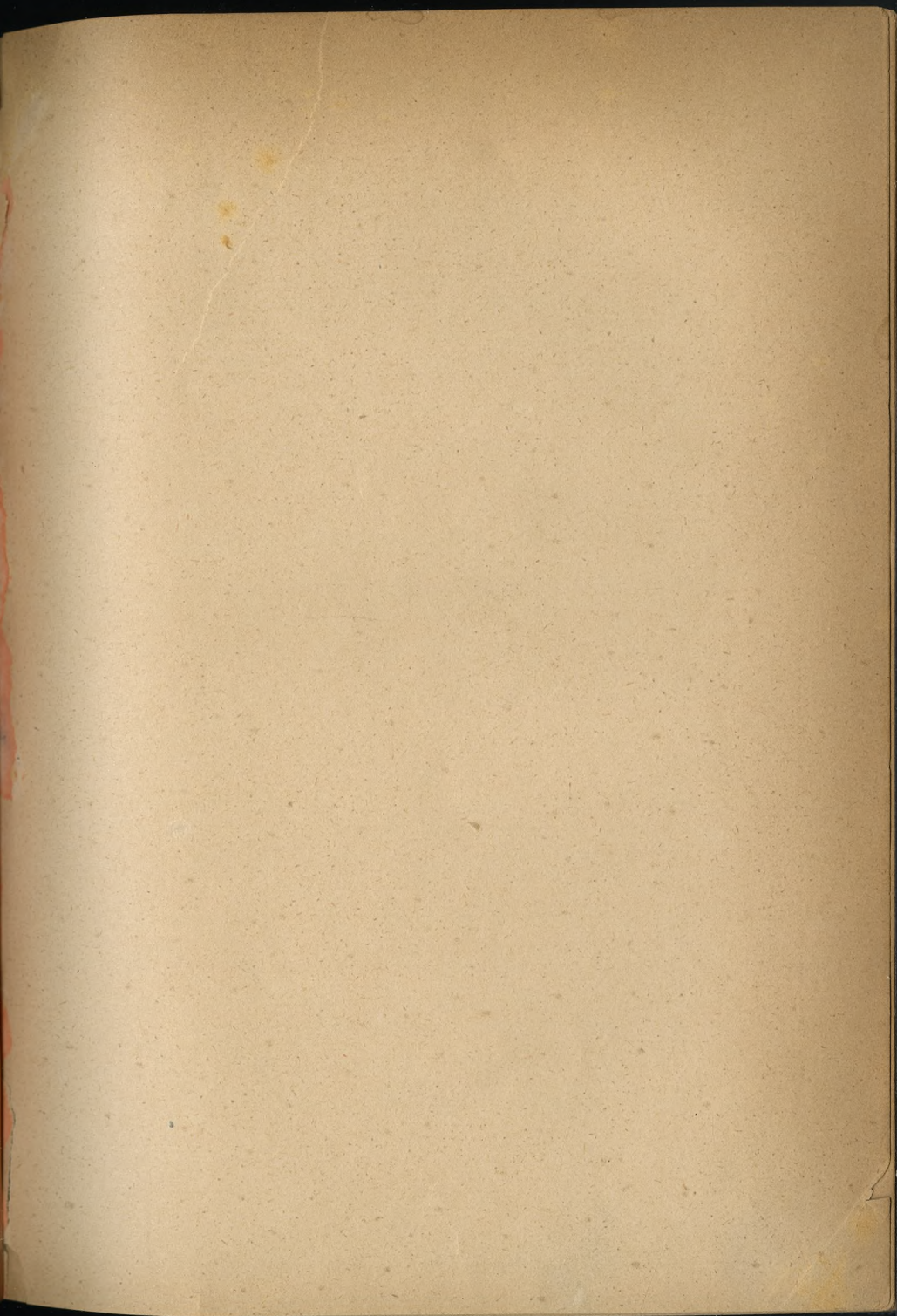
ÍRTA
TELKES SIMON.

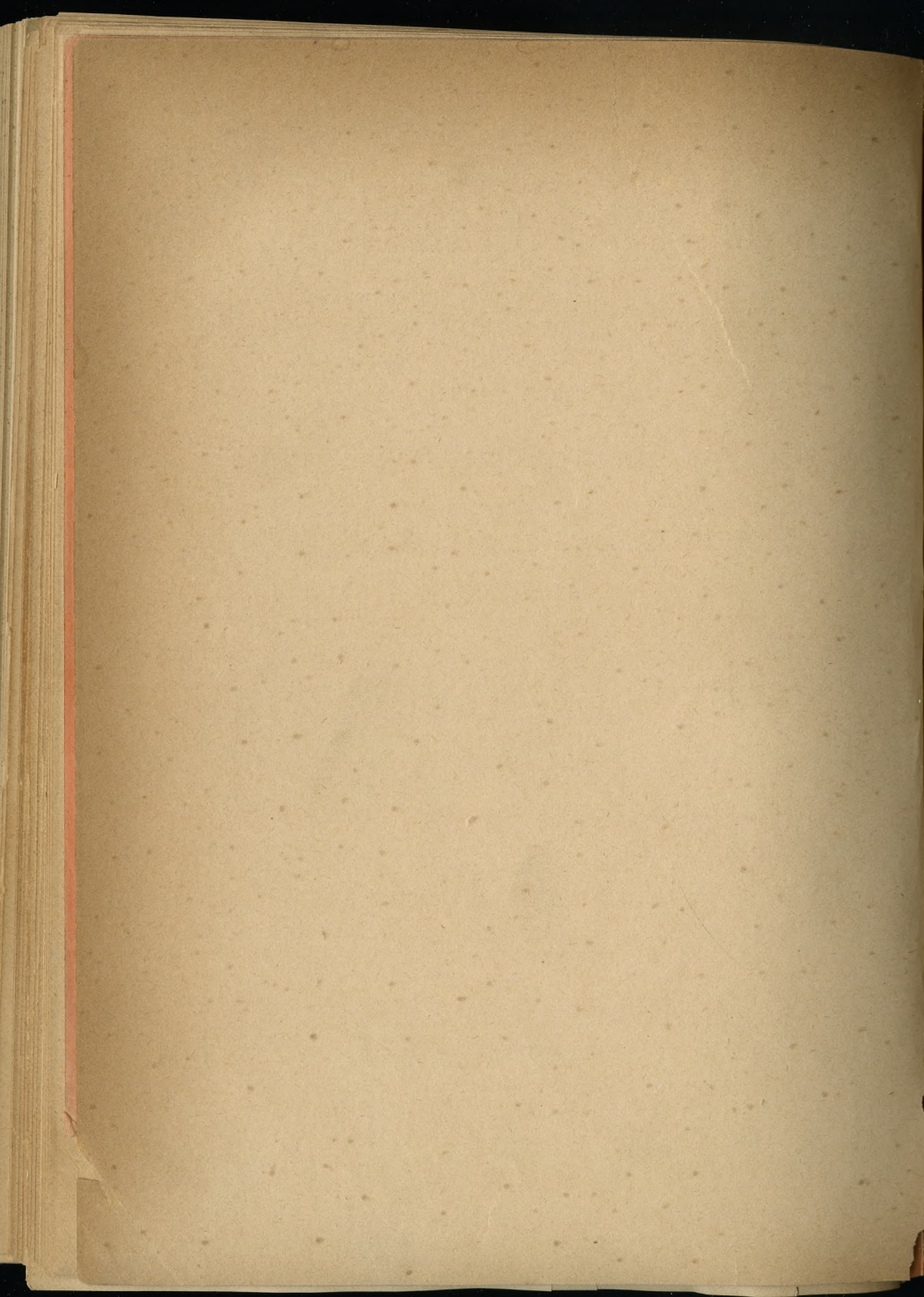

9.
BUDAPEST,
WILCKENS ÉS WAIDL KIADÁSA
1884.

Ára 1 forint.

MAGYARORSZÁG

MEZŐGAZDASÁGI NYERSTERMÉNYEINEK

ÉS NÉMELY FŐBB

MEZŐGAZDASÁGI IPARKÉSZÍTMÉNYEINEK

BEHOZATALA ÉS KIVITELE.

AZ ORSZ. M. KIR. STATISZTIKAI HIVATAL ÁLTAL
KIADOTT ADATOK ALAPJÁN

ÍRTA

TELKES SIMON.

BUDAPEST,
WILCKENS ÉS WAIDL KIADÁSA
1884.

61672 001 67846

DE RALLAGI GEZA

I.

Mezőgazdasági nyersterméneink behozatala és kivitele.

Általános rész.

Az áruforgalomnak két nemét különböztetjük meg, t. i. a belföldit s a külföldit. A mindenesetre sokkal fontosabb belföldi forgalmat számokban pontosan kimutatni igen bajos lenne, míg a külföldit sokkal könnyebb s egyszerűbb kimutatni különösen ott, a hol az ország határát oly körvonal veszi körül, a melynek minden nevezetesebb pontján vámhivatalok vannak felállítva. Ha az orsz. statisztikai hivatal az utóbbiak nélkül még is vállalkozott külföldi áruforgalmunk kipuhatólására, ezt csak úgy tehette, hogy számított főbb forgalmi vállalataink hazafias közreműködésére, melyek napjainkban a forgalom főereit képezik. Elsősorban tehát az érdem azokat illeti, kik az anyaggyűjtéssel foglalkoznak, másodsorban pedig az orsz. statisztikai hivatalt, mely ezen anyagot feldolgozta. Neki köszönhetjük egyszersmind azt is, hogy ma már egy kötetnek is mondható füzetben bírjuk „Magyarország áruforgalmát Ausztriával és más országokkal“, melynek egy évi adatai vonatkoznak az 1881. évi juliustól 1882. év június végéig terjedő időre.

Hasonlít ezen kimutatás oly gyümölcsfához, melyet csak az ősszel ültettünk be a földbe, de a melynek életrevalóságá-

ról csak a jövőben fogunk majd meggyőződni. Korai volna tehát most már arról beszélni, hogy ezen első évi kimutatás, mely szerint kivitelünk sokkal nagyobb mint a behozatalunk, arra enged következtetni, hogy külkereskedelmünk tevőleges volna, hogy mi többet termelünk, mint a mennyit fogyasztunk, és hogy ennél fogva az ország jóllétnek örvend. Ezen előttünk fekvő kimutatás alapján ezt már azért sem tehetjük, mert még ez nem nyújtja egész külforgalmunk teljes képét. Tudjuk, hogy a posta útján is számos oly külföldi iparcikkek érkeznek hazánkba, melyek kis súlyban nagy értéket képviselnek, és míg ezen forgalom adatait nélkülözni fogjuk, addig nem beszélhetünk kiviteli vagy behozatali többletről, és meg nem vonhatjuk az úgynevezett kereskedelmi mérleget. Ezen adatok pedig oly lényegesek, hogy hiszem, miszerint nagyban hozzájárulni fognak az eddig kedvezőnek hitt kereskedelmi mérleg megváltoztatására.

A közönség nagy része eddig nem értette meg a kimutatásoknak az értékekre vonatkozó részét. A ki t. i. azt hiszi, hogy a kimutatásokban közölt értékek megbízhatók, mert hisz egy hivatalos kiadásban jelentek meg, s azért jóknak kell lenniök, az egyszerűen tévedett és nem olvasta el a statisztikai hivatal főnökének, Keleti Károly min. tanácsosnak az akadémia nemzetgazdasági és statisztikai bizottságában tartott felolvasását, melyben kitűnő statisztikusunk elmondja, mikép keletkeztek azok és melyek ennek hiányai. E szerint az áru fel- és leadásnál minden oly cikk után, mely akár ki megy az országból, akár annak határán belép, nyilatkozat állítatik ki az illető féltől, mely tartozik abban a fel- és leadási állomást, az áru elnevezését, súlyát s értékét pontosan kitenni. Azonban a felek túlnyomó része, különösen az iparcikkekre nézve, nem vallja be a helyes értékeket, nem tudni mi okból, talán adóztatási félelemből, s így történik, hogy míg a kiviteli nyersterményeinknél a bement áruk súlyának legnagyobb részénél az értékek legalább megközelítőleg megfelelnek a

valóságnak, addig a behozott iparczikkekénél a bemondott árak túlyomó része sokkal kisebb a valóságnál. Ennélfogva a rossz behozatali értékekkel találjuk szemben a megbízhatóbb kiviteli értékeket s innen származik a kiviteli nagy többlet, mely a kimutatásokban előfordul. Mihelyt azonban a behozott áruk súlyának megfelelő értékét becslési középárak alapján kiszámítjuk, azonnal másképen alakul a két főeredmény és megváltozik az eddig táplált nézet is. Így cselekedett kitűnő statisztikusunk ama dolgozatában, melyet az akadémia nemzetgazdasági bizottságában a mult év őszén bemutatott az áruforgalmi statistika első hat hónapi eredményéről s ő utána indulva, én is kiszámítottam az értékeket, a mint azt lesz szerencsém bemutatni.

Noha tehát nem lehet állítani, hogy külforgalmi statisztikánk teljes, miután abból a póstaforgalom hiányzik, viszont az sem mondható, hogy azért az áruforgalmi statisztikát nem lehet használni. A külforgalmi statisztika azon részeinek különösen, melyek nyersterményeinkre, örleményeinkre és néhány nagyobb mezőgazdasági iparterményeinkre vonatkoznak, s a melyeknek semmi közülük a postához: igenis teljes hasznát vehetjük. Az eredményt ezekről akarom itt bemutatni a t. olvasó közönségnek.

Ismertetésemet 10 főcímre osztottam és csak annyiban tértem el a statisztikai hivatal beosztásától, a mennyiben ezt a rokon elemek összevonása megkivánta; megjegyzem azonban, hogy az illető termény vagy áru elé római számmal a főcsoportot, arab számmal pedig az illető alcsoportot megjelöltem, a hogy az az orsz. statisztikai hivatal kimutatásában van, s a hol a számok tetszés szerint bárki által feltalálhatók.

Az általános részbe tartozik még annak elmondása is, hogy honnan vettem én az általam használt középegység-árakat, a melyeknek segítségével, a súly alapján, az értékeket kiszámítottam. Ezeket én a bécsi cs. kir. kereskedelmi minis-

terium által kiadott ily című munkából merítettem: „Werthe für die Mengeneinheiten der im J. 1880 ein- und ausgeführten Waaren im österr. ung. Zollgebiete. Festgestellt von der k. k. Permanenz-Comission für Handelswerthe. Wien 1881.“ Ez ugyan az öszmonarchia viszonyainak szem előtt tartásával készült, de, nyers terményekről lévén szó, a benne megállapított közép egységárak, kevés különbséggel, illenek mireánk is. Egyébiránt hisszük, hogy az orsz. statistikai hivatal is fog ily középárakat megállapítani, melyeknél a hazai viszonyok kellő mértékben fognak tekintetbe vétethetni, addig azonban jobb, ha a már létezőket használjuk, mint ha olyanokat, egyesek vélekedése szerint, magunk megállapítanánk. Még annak igazolására, hogy miért használtam én az 1880. évi középárakat az 1881/2. évi termelvények kiszámításánál, fel kell hoznom, hogy még akkor, mikor e munka megírásához fogtam, újabb adatok nem léteztek, mert a dolog természeténél fogva ezen középárak utólag állapíthatók csak meg. Különben nyers terményekről lévén szó, az áringadozás ezeknél, rendkívüli időket leszámítva, a milyenek mostanában nem voltak, nem oly változó, hogy lényeges különbözetet okozhatnának ezen fővonásaiban kitüntetett áruforgalomnak.

A magyarországi áruforgalom történetéről igen becses adatokat találhat a t. olvasó az általam már említett hivatalos kimutatás I. évfolyamának bevezetésében. Elő van ott adva, miként Magyarország áruforgalmáról csak 1847-ig bezárólag birunk megbízható adatokkal, hogy még 1848. és 1849-iki évekről is léteznek hézagos adatok, de hogy későbbre már olyanokkal sem birunk, miután az 1850-ben kihirdetett császári patens után, Magyarország megszűnt önálló terület lenni, az egész akkori monarchiára nézve egységes vámterület állapítottván meg. Az 1867-ben kötött új osztrák-magyar kereskedelmi és vámszövetség alapján gyűjtött és közrebocsájtott áruforgalmi adatok ki nem elégíthetnek bennünket, mert ezekből tudjuk ugyan az egész monarchia behozatali és kiviteli viszonyát, de

nem tudjuk külön Magyarországot, pedig ez érdekel bennünket legközelebb. Be is látták azt nálunk csakhamar, hogy ezen adatokból a magyar kereskedelem forgalmát nem lehet tanulmányozni, és hogy a magyar kereskedelmi politikához ezek alapúl nem szolgálhatnak. Azon előrelátó férfi tehát a ki 1867 óta, vagyis a magyar statisztikai hivatal keletkezésétől fogva, ennek élére van állítva, az áruforgalmi adatok szükségéről és fontosságáról át lévén hatva, nem riadt vissza a nehézségektől sem, melyek akkor még igen súlyosak voltak, és különösen némely főforgalmi vállalatok részéről támasztattak, és megindította az adatgyűjtés külforgalmunkról is. Elmondja szerző ezen bevezetésben azon küzdelem minden fontosabb mozzanatát, mely ezen adatgyűjtésnél felmerült s előadja a nehézségeket is, melyek végre 7 évi küzdelem után őt kényszerítették a már megkezdett útról létérni s egy jobb és biztosabb forrás után kútatni, melyet elvégre az 1881. évi XIII. törvényezikk létrehozásával, sikerült megtalálnia. Ezután áttér a jelenlegi adatgyűjtés módjára és feldolgozására és megismerteti a feldolgozott anyag nagyságát, részletezi azt forgalmi vállalatok szerint és összehasonlítást tesz annak hullámszásáról. Beható bírálat után, mely vonatkozik az adatok teljességére és hitelességére, élénk tárja a számok valódi becsét s utal azon hézagokra is, melyek kisebbszerűek ugyan, de a melyek pótlására miniszteri rendeletek alapján már megtörténtek az intézkedések, vagy a tárgyalás azokra nézve, előrelátható jó eredménnyel, már folyamatban vannak

Hogy mily óriási anyag az, mely begyűlt az országos statisztikai hivatalban feldolgozásra, mutatja a következő táblázat forgalmi vállalatok szerint, megkülönböztetve behozatal és kivitel szerint, mely szerint az összes 1881/2-dik évben érkezett nyilatkozatok száma tett 1.705,540 darabot, esvén ebből a behozatalra 1.035,360, a kivitelre pedig 670,180 darab.

Ezen szám pedig így oszlott el:

Sor- szám.	A vállalat neve.	Behozatal darab.	Kivitel darab.	Összesen darab.
I.	Alföld-fiumei vasút	21,525	7,423	28,948
II.	Arad-körösvölgyi vasút	874	1,130	2,004
III.	Déli vasút	223,064	157,557	380,621
IV.	Szamosvölgyi vasút	2,159	100	2,259
V.	Elő erdélyi vasút	9,116	2,293	11,409
VI.	Magyar-gácsországi vasút	3,678	2,657	6,335
VII.	Győr-soprony-ebenfurthi vasút	9,631	16,435	26,066
VIII.	Kassa-oderbergi vasút	36,404	30,392	66,796
IX.	Magyar királyi államvasutak	238,048	95,359	333,407
X.	Magyar éjszakkeleti vasút	16,765	15,816	32,581
XI.	Magyar nyugati vasút	32,901	14,149	47,050
XII.	Mohács-pécs-barcsi vasút	23,707	11,763	35,470
XIII.	Osztrák államvasút	289,974	229,626	519,600
XIV.	Dunagőzhajó-társaság	113,031	58,660	171,691
XV.	Pancsovai gőzhajó-társulat	15	809	824
XVI.	Győri gőzhajó-társulat	9	1,603	1,612
XVII.	Tengeri hatóság Fiumében	14,459	24,408	38,867

Bárha az áruforgalom nagyságát a nyilatkozatok számából koránt sem lehet kideríteni, kereskedelmünk minőségére nézve mégis, már e csekély anyagból is következtethetünk. Nevezetesen kiviláglik belőle tömeg-termelésünk, mely a kivitelben sokkal csekélyebb számú árunyilatkozatot igényel, mint a számosabb czikkre terjedő behozatalban.

Kiderül továbbá az is, hogy a magyar külforgalom legnagyobb részét az osztrák államvasút közvetíti, mely egymaga az összes nyilatkozatok közel egy harmadával számolt be, még pedig:

Osztrák államvasút	519,600 darab = 30.46%
Déli vasút	380,621 „ = 22.31 „
Magyar államvasút	333,407 „ = 19.49 „
Dunagőzhajózási társaság	171,691 „ = 10.06 „
Összesen	1.405,319 darab = 82.32%

ugy hogy a többi 13 vállalatra és közegre az összes forgalomnak alig 17.68 százaléka esik.

Tekintve még, az árnyilatkozatok számából következhető, forgalmi élénkséget havonként, ez következőleg mutatkozik :

	Behozatal.	Kivitel.	Összesen.
1881. július hóban	77,724 drb.	49,334 drb.	127,058 drb.
„ augusztus „	87,315 „	60,193 „	147,508 „
„ szeptemb. „	106,404 „	71,175 „	177,579 „
„ október „	101,752 „	67,169 „	168,921 „
„ november „	92,002 „	66,392 „	158,394 „
„ deczemb. „	84,121 „	54,768 „	138,889 „
1882. január „	66,655 „	47,432 „	114,087 „
„ február „	74,783 „	42,898 „	117,681 „
„ márczius „	99,171 „	60,073 „	159,244 „
„ aprilis „	81,735 „	48,573 „	130,308 „
„ május „	87,546 „	50,527 „	138,073 „
„ június „	76,152 „	51,646 „	127,798 „

Mind e hehozatalban mind a kivitelben tehát szeptember hava, az e két félévben, a mikor a forgalom eléri legmagasabb tetőpontját; onnantúl hanyatlik februárig, hogy márciusban kissé emelkedvén, a behozatal június hóban éri el legcsekélyebb színvonalát, míg a kivitel apriltól fogva júliusig csak igen csekély mérvben hullámzik.

1. Nyers dohány.

Az egy évi nyersdohány-forgalom értéke tett 8.590,118 forintot, mely összegből esett a behozatalra 2.627,277, a kivitelre pedig 5.962,841 forint. Viszonyítva ezen számokat egymáshoz azt találjuk, hogy minden 100 forint forgalomból esett a behozatalra 30·59, a kivitelre pedig 69·41 frt.

A nyersdohány súlyát, közép egységárát, az általam kiszámított értékét, valamint a százaléki viszonyszámokat adjuk a következőkben:

Behozatott 30,909·14 mm. \times 85 frt középárban = 2.627,277 frt értékben.

Kivetett 229,340·04 mm. \times 26 forint középárban = 5.962,841 frt értékben.

Dohánybehozatalunknál egészséges viszony létezik, mert az leginkább tengerentúli államokból történik, mely államokat, másokkal együtt összefoglalva, az orsz. statisztikai hivatal „Más államok“ czime alatt mutatja ki. De annak tekinthetjük a behozatalt Nagybritanniából, Németországból, Belgium, Hollandból, sőt magából Ausztriából is, miután az elősorolt államokban vagy éppen nem termeltetik dohány, vagy pedig nem olyan, a mire nekünk ide haza szükségünk van.

Összes behozatalunk országok szerint így oszlott meg; behoztunk ugyanis:

Ausztriából	577,558 frt értékben =	21·98 ^o
A többi államokból együtt	2.049,719 frt értékben =	78·02 „
Összesen	<u>2.627,277 frt értékben =</u>	100·00 ^o

A magyar állam némely dohányfajokat közösen vásárol be az osztrák állammal s innen származik, hogy dohánybehozatalunknak több mintegy ötödrésze szerepel itt mint behozatal Ausztriából.

A nagy behozatal a többi államokból következőkép oszlott meg:

Más államokból	836,585	frt ért. =	40·81%
Balkán félszigetről	421,729	" " =	20·57 "
Nagybritanniából	361,958	" " =	17·66 "
Németországból	224,934	" " =	10·98 "
Belgium-Hollandból	199,286	" " =	9·73 "
Olaszországból	5,227	" " =	0·25 "
Összesen	2.049,719	frt ért. =	100·00%

Bosznia-Hercegovinából, Szerbia és Romániából nem hoztunk be nyers dohányt, ellenben a Balkán félszigetről, mely alatt itt Montenegró, Albánia, Bulgária, Görögország, s az európai Törökország értendő, a behozatal a második legnagyobb volt 20·57%-kal. Ez képezi az úgynevezett törökdohány behozatalt. A többi államokból a levéldohány részint finom szivartakarónak, részint pedig egész finom szivarkészítésre hozatik be.

Pipadohánynak és közönséges szivarnak a hazai dohány használtatik, mely e célra kitűnően alkalmas. A behozatal a legerősebb három államesoportból az összesnek 79·04 százalékát képezi, melyekbe viszont alig volt valami kivitelünk és mely kivitel az összes kivitelnek 0·37 százalékát képezte.

Kivitelünk fent kimutatott értéke országok szerint így oszlott meg; ugyanis kivetetett:

Ausztriába	3.568,849	frt ért. =	59·85%
A többi államokba együtt	2.393,992	frt ért. =	40·15 "
Összesen	5.962,841	frt ért. =	100·00%

Nyers dohányunknak $\frac{3}{5}$ részét Ausztria vásárolja meg tőlünk, $\frac{2}{5}$ részét pedig a többi államok együtt. Hogy a ma-

gyar dohány jó is, olcsó is, kitetszik onnan, hogy még oly államok is, melyeknek kiterjedt nagy tengeri forgalmuk van, tőlünk vásárolnak dohányt. Sajnos a dologban csak az, hogy ezen kedvező helyzetet ki nem használjuk kellőleg, mert hazánk kiszámíthatatlan mennyiségű dohányt volna még képes termelni.

A kivitel a többi országokba együtt így osztott meg:

Olaszországba	1.061,912	frt ért.	=	44·36 ⁰ / ₀
Franciaországba	521,764	" "	=	21·79 "
Belgium-Hollandiába	451,504	" "	=	18·86 "
Németországba	229,734	" "	=	9·59 "
Bosznia-Hercegovinába	67,217	" "	=	2·81 "
Helvétiaiba	33,838	" "	=	1·41 "
Szerbiába	19,189	" "	=	0·81 "
Más államokba	8,744	" "	=	0·37 "
Balkán félszigetre	90	" "	=	0·00 "
Összesen	2.393,992	frt ért.	=	100·00 ⁰ / ₀

Még tetemesebb haszna van dohánykivitelünknek abban, hogy az mint készáru nem kerül vissza hozzánk fogyasztásra, a mit nem sok magyar kiviteli terményről mondhatunk. Később még látni fogjuk, hogy dohánygyártmányaink kivitele tetemes hasznot hozott országunknak, míg a behozatal abból igen csekély volt.

A viszonyszámokból láthatjuk, hogy mely államokba volt legnagyobb a dohánykivitelünk, viszont azt is, hogy a nyugat-európai államok közül egyedül Nagybritanniába nem volt dohánykivitelünk.

A mi pedig Ausztriát illeti, az a tőlünk kivitt 3 és fél millió forint értékű dohányt mind maga dolgozza fel s el is fogyasztja. Többféle okoknál fogva dohánykivitelünkénél Ausztria nem viszközvetítő szerepet köztünk s a mívelt nyugat-európai államok közt, amit

szintén igen kevésterményeink kivitelénél mondhatunk, s így tehát a kereskedelmi haszna a kivitelnek szintén megmarad az országban.

Ezen sok előny daczára dohánytermelésünk még nem érte el azon nagy kiterjedést, mely őt, helyesen felfogott érdekeinknél fogva, nálunk méltán megilletné.

2. Mezei termények.

A forgalom mezei terményekből tett 106.869,196 forintot, mely összegből esett a behozatalra 20.476,738, a kivitelre pedig 86,392,458 frt. Ezen viszonyt százalékban kifejezve azt találjuk, hogy minden 100 frt forgalomból esik a behozatalra 19·16, a kivitelre pedig 80·84 frt.

A termények mennyiségét, az egységi középárt az általam kiszámított értékeket és százaléki viszonzyszámokat találja a t. olvasó a következő táblázatban:

		a) Behozatal.			
		Súly méter-	Egység ár	Érték	
		mázsákban.	frtban.	frtban	%-ban.
III.	1. Buza	571,706·35	$\times 10\cdot50 =$	6.002,917 =	29·32
"	2. Kétszeres	7,674·98	$\times 9\cdot00 =$	69,075 =	0·33
"	3. Rozs	33,923·92	$\times 9\cdot00 =$	305,315 =	1·49
"	4. Árpa	265,349·25	$\times 6\cdot25 =$	1.658,432 =	8·09
"	5. Zab	324,392·48	$\times 6\cdot25 =$	2.027,453 =	9·90
"	7. Tengeri	982,552·41	$\times 6\cdot00 =$	5.895,314 =	28·79
"	8. Pohánka	7,123·02	$\times 7\cdot00 =$	49,861 =	0·24
"	9. Köles	88,191·05	$\times 5\cdot50 =$	485,051 =	2·37
"	10. Hüvelyesek	22,392·90	$\times 17\cdot50 =$	391,875 =	1·92
"	11. Rizs	148,305·16	$\times 18\cdot00 =$	2.669,493 =	13·04
"	23. Repce	3,006·81	$\times 10\cdot50 =$	31,571 =	0·16
"	25. Lenmag	2,828·30	$\times 8\cdot00 =$	22,626 =	0·11
"	26. Kendermag	248·24	$\times 8\cdot00 =$	1,986 =	0·01
"	28. Egyéb vető magvak	7,417·09	$\times 8\cdot00 =$	59,337 =	0·29
"	21. Széna-szalma	1,100·17	$\times 1\cdot50 =$	1,650 =	0·01
"	22. Nád	126·91	$\times 1\cdot25 =$	159 =	0·00
"	27. Lóhermag	12,572·23	$\times 64\cdot00 =$	804,623 =	3·93
Összesen				20.476,738 =	100·00

Tudjuk, hogy a behozott termények a szomszédos délkeleti és déli országokból származnak, és hogy azok egy része itt feldolgoztatnak, mint a buza s a tengeri, másrésze pedig csak a kereskedelem tárgyát képezi, mint a zab s az árpa és csak egy kis része fogyasztatik el itt benn az országban, mint a rizs.

A buza s a tengeri behozatala az összes mezei nyerstermének behozatalának 11·89 millió forintját képezi, az árpa s a zab 3·68 mill. frtját, ezeké pedig együtt 15·57 mill. frtot. Marad tehát kerekszámban 5 millió frt, melynek több mint fele, 2·67 millió frt, esik a rizsbehozatalra, 800,000 frt a lóheremagéra, nem egészen egyfél millió frt a kölesre, közel 400,000 frt hüvelyesekre, míg a többi megoszlik a különböző behozott nyers czikkekre, melyek közt utolsó helyen áll a széna-szalma és a nád. Megjegyzem itt egyuttal, hogy a behozott rizsből ismét kivitelre került 284.231 frt értékű, mely összeg a behozatalból mindenesetre levonandó.

Átérve az országokra, melyekből a behozatal történt, követni fogom a statisztikai hivatal azon indokolt beosztását, mely külön elősorolja Ausztriát, külön összesítve mutatja ki a forgalmat valamennyi állammal Ausztrián kívül, s a kettőt összefoglalja egy főösszegben. Ez pedig azért történik így helyesen, mert fődolog tudni azt, hogy először mekkora volt Magyarország forgalma Ausztriával, azután pedig csak a többi állammal együtt s a kettővel összesen. A ki pedig azt is óhajtja tudni, hogy miképen oszlott meg e forgalom az Ausztrián kívüli államokkal, az a stat. hivatal kimutatásában megtalálhatja az adatokat, néhány főállam szerint, melyek bennünket legjobban érdekelnek. Hogy a mezei termények behozatalánál Ausztria háttérbe szorul, az nagyon természetes, mert Ausztria sűrű népességénél és kifejlett iparánál fogva ez másként nem is képzelhető.

Az összes mezei termények behozatalának értékéből esett:

Ausztriára	2.194,508 frt, vagyis = 10·72 ^o / _o
A többi országokra együtt	18.282,239 frt, vagyis = 89·28 ^o / _o
Összesen	20.476,747 frt, vagyis = 100·00 ^o / _o

„A többi országok“ behozatala alatt itt majdnem kizárólag Románia értendő, mely úgy terület, valamint népességi számra nézve is messze túlhaladja a többi déli és délkeleti szomszédjait, úgy hogy mellette Szerbiáról alig, a Balkán-félszigetről sem, Bosznia-Herczegovináról pedig éppen nem lehet szó, különösen pedig nem az utóbbiról, mely behozatalunkhoz alig járult 1000 frt értékű mezei terménynyel. Részletezve ezen behozatalt árunemek szerint, érték és százalékvizony szerint, a következő táblázatban találjuk.

Behozatott:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Buza	159,169 frt = 7·25 ^o / _o	5.843,743 frt = 31·97 ^o / _o
Kétszeres	2,043 „ = 0·09 „	67,032 „ = 0·37 „
Rozs	26,010 „ = 1·18 „	279,306 „ = 1·53 „
Arpa	68,562 „ = 3·12 „	1.589,868 „ = 8·70 „
Zab	34,325 „ = 1·56 „	1.993,131 „ = 10·90 „
Tengeri	178,164 „ = 8·12 „	5.717,154 „ = 31·27 „
Pohánka	10,423 „ = 0·47 „	39,438 „ = 0·22 „
Köles	52,536 „ = 2·39 „	432,520 „ = 2·37 „
Hüvelyesek	169,645 „ = 7·73 „	222,232 „ = 1·22 „
Rizs	875,502 „ = 39·89 „	1.793,988 „ = 9·79 „
Repcze	13,146 „ = 0·60 „	18,427 „ = 0·10 „
Lenmag	4,696 „ = 0·21 „	17,928 „ = 0·10 „
Kendermag	1,856 „ = 0·08 „	136 „ = 0·00 „
Egyéb vető magvak	33,224 „ = 1·56 „	26,112 „ = 0·14 „
Széna-szalma	1,183 „ = 0·05 „	481 „ = 0·00 „
Nád	56 „ = 0·00 „	102 „ = 0·00 „
Lóheremag	563,968 „ = 25·70 „	240,640 „ = 1·32 „
Összesen	2.194,508 frt = 100·00 ^o / _o	18.282,239 frt = 100·00 ^o / _o

A behozatalnál reánk nézve sokkal fontosabb kivitel nagy eredményeket mutat fel, melyek mezei terményeink ki-tünőségénél fogva nem lephetnek meg senkit.

Ezen kivitel az egyes nyerstermények szerint a követ-kező volt:

b) Kivitel.

	Súly méter- mázsákban.	Egység ár frtban.	Érték frtban	%-ban.
III. 1. Buza	2.853,720	$76 \times 13 \cdot 00 =$	37.098,370	= 42·94
" 2. Kétszeres	4,615·99	$\times 10 \cdot 75 =$	49,622	= 0·06
" 3. Rozs	715,687·32	$\times 10 \cdot 75 =$	7.693,639	= 8·90
" 4. Árpa	1.437,602·33	$\times 10 \cdot 25 =$	14.735,423	= 17·06
" 5. Zab	655,280·03	$\times 7 \cdot 25 =$	4.750,780	= 5·49
" 7. Tengeri	992,878·42	$\times 8 \cdot 25 =$	8.191,247	= 9·49
" 8. Pohánka	4,938·15	$\times 8 \cdot 00 =$	39,505	= 0·04
" 9. Köles	43,920·15	$\times 8 \cdot 00 =$	351,361	= 0·41
" 10. Hüvelyes.	252,547·26	$\times 14 \cdot 00 =$	3.535,662	= 4·09
" 11. Rizs	15,790·59	$\times 18 \cdot 00 =$	284,231	= 0·33
" 23. Repcze	661,443·65	$\times 13 \cdot 00 =$	8.598,767	= 9·96
" 25. Lenmag	8,288·18	$\times 9 \cdot 00 =$	74,594	= 0·09
" 26. Kendermag	15,999·02	$\times 9 \cdot 00 =$	143,991	= 0·17
" 28. Egyéb vető magvak	4,611·39	$\times 38 \cdot 00 =$	175,233	= 0·20
" 21. Szén.-szalma	61,812·79	$\times 1 \cdot 50 =$	92,719	= 0·11
" 22. Nád	862·05	$\times 1 \cdot 25 =$	1,077	= 0·00
" 27. Lóhermag	11,189·06	$\times 51 \cdot 50 =$	576,237	= 0·67
			<u>86.392,458</u>	= 100·00

Ez a kimutatás sok részben igen tanulságos, mert ebből látjuk, hogy mily óriási mennyiségű, buza, árpa, repcze, kukoricza, rozs, zab és hüvelyesek szállítatnak ki évenként országunkból; látjuk továbbá azt is, hogy mily arányban állanak ezen termények a kivitelben egymáshoz, és végre látjuk, hogy még oly csekély terménykiviteléből is mint a mi-

lyen mostanáig nálunk a szénakivitel, ha az kellőleg sajtoltatik és csomagoltatik s így szállító képessé tétetik a vasuton is, százezrek folyhatnának be az országba, a mint már eddig is befolyt több hatszázezer forintnál egy évben.

Nem lehet tagadni, hogy ezen nagymennyiségű nyerstermény kivitelnek árnyék oldala is van, hogy t. i. helyesebb volna buza helyett kivinni kész kenyeret vagy süteményt, nyerstésztát és lisztet, árpa helyett malátát, repce helyett olajat, a kukoriczát sehogyse, hanem itthon felhizlalni stb. De semmi sem bizonyítja jobban annál, hogy ezen óhajtnak is még most nálunk csak elméleti értéke van, mint az, hogy az őrlés hulladékát, a korpát, az olaj készítésnél visszamaradt részeket, a pogácsát, szintén nagyban kiszállítjuk az országból, mint azt később látni fogjuk.

Megtartva pedig az előbbeni beosztást, tett a kivitelünk országok szerint:

Ausztriába	66.648,316 frtot, vagyis =	77·15%
A többi államokba együtt	<u>19,744,720 frtot, vagyis =</u>	<u>22·85 „</u>
Összesen	86.393,036 frtot, vagyis —	100·00%

Látjuk tehát, hogy Ausztria fővásárlója mezei terményeinknek a melyekkel nemesak saját szükségletét fedezi, hanem azokkal — talán legnagyobb részt — ismét külkereskedelmi forgalmat űz.

A mi eddig tőlünk Ausztrián kívüli államokba kivetetett, tehát a közvetlen a tulajdonképi fogyasztókhoz, az vajmi kevés s annak értéke csaknem annyi, mint a mennyi volt azon mezei termények értéke, melyeket mi a külföldről behoztunk.

E szerint egész kiviteli kereskedésünk Ausztria kezében van.

Már fentebb kimutattam, hogy ezen nyerstermények kiviteléből mennyi esik összesen Ausztriára és mennyi a többi

államokra együtt. Most ezen kivített itt részletezve adom áru-
nemek szerint, hogy a t. olvasó láthassa, miből mennyit vit-
tünk az egyik és másikba, megjegyzem azonban, hogy a szám-
halmaz miatt kihagytam a súlyt és csak az értékeket vettem fel,
valamint hogy kiszámítottam a viszonyszámokat százalékokban,
a mint az itt a következőkből látható. Kivítettett pedig:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Buza	32.213,545 frt== 48·33 ⁰ / ₁₀	4.884,828 frt== 24·74 ⁰ / ₁₀
Kétszeres	49,611 „ = 0·07 „	10 „ = 0·00 „
Rozs	6.506,125 „ = 9·76 „	1.187,509 „ = 6·02 „
Árpa	11.115,315 „ = 16·68 „	3.620,105 „ = 18·33 „
Zab	4.619,228 frt== 6·93 ⁰ / ₁₀	131,544 frt== 0·67 ⁰ / ₁₀
Tengeri	7.205,467 „ = 10·81 „	985,784 „ = 4·99 „
Pohánka	38,992 „ = 0·06 „	512 „ = 0·00 „
Köles	299,720 „ = 0·45 „	51,640 „ = 0·26 „
Hüvelyesek	905,660 „ = 1·36 „	2.630,376 „ = 13·32 „
Rizs	47,666 „ = 0·07 „	236,772 „ = 1·20 „
Repcze	2.952,066 „ = 4·43 „	5.646,693 „ = 28·60 „
Lenmag	56,943 „ = 0·09 „	17,649 „ = 0·09 „
Kendermag	108,963 „ = 0·16 „	35,028 „ = 0·18 „
Egy. v. magv.	131,214 „ = 0·20 „	44,042 „ = 0·22 „
Széna és szalma	92,478 „ = 0·14 „	241 „ = 0·00 „
Nád	1,061 „ = 0·00 „	16 „ = 0·00 „
Lóheremag	304,262 „ = 0·46 „	271,971 „ = 1·38 „
Összesen	66.648,316 frt==100·00 ⁰ / ₁₀	19.744,720 frt==100·00 ⁰ / ₁₀

Főkiviteli terményeink tehát Ausztriába a buza, árpa, tengeri, rozs, zab, repcze és a hüvelyesek, melyek együtt 98·30 százalékát képezik az oda való összes kivitelnünknek. Ezen százalékszámából magára a búzára esik 48·33 százalék, tehát majdnem a fele az egész kivitelnünknek. Kivitelnünknel a többi államokba már nem a buza áll első helyen, hanem a repcze és pedig 28·60 százalékkal, és noha mindjárt utána következnek a buza 24·74,

az árpa 18·33 százalékkal, még is jelenség az, hogy azon országokba nagy mennyiségű hüvelyeseket is szállítottunk, melyeknek értéke 2·63 millió frt volt, és a mely az összes oda való kivitelünknek 13·32 százalékát képezi. Tehát intés a gazdának, hogy ilyen terményekre kész nagy piacot talál. Megjegyzendő, hogy rossz burgonyatermés alkalmával a beállót hiányt a babal szokták pótolni a nyugot európai államok munkás osztályai. Meg is látszik ez kiviteli statisztikánkon, mely szerint kivitetett az 1881/2-dik évben Németországba 144,108, Franciaországba 26,241, Olaszországba 5,987, a Svajczba 3,670, Belgium-Hollandiába 2,302 métermázsza hüvelyesek; továbbá kiszállított még Szerbiába 3,757, Romániába 1,013 és még Bosznia-Herczegovinába is 794 métermázsza hüvelyesek. Ezen itt kimutatott kivitt hüvelyesek alatt majdnem kizárólag bab értendő, a többi hüvelyesek alig jönnek számba e mellett. De nemesak a bab, hanem a köles is burgonyapótló cikkek, melyből még nagyobb mennyiségeket szállíthatnánk ki, ha gazdáink a minőségre több gondot fordítanak. Így kereskedőink jobban kedvelik a romániai kölest, mely nagyobb szemű és a melyet behozva, nagy hántoló malmainkba megtisztítva, szállítanak ismét ki az osztrák éjszaki tartományokba és Németországba. Az egy évi kölesbehozatal súlya volt 88,191 m. m., melyből Romániára esett 76,040, Ausztriára 9,552 m. m. stb. A kivitelnél háromszor akkora mennyiség vitetett ki Ausztriába mint a mennyi behozatott, t. i. 37,465 m. m. Említést érdemel még, hogy daczára a nagy kölesbehozatalnak Romániából, ugyanakkor 2,655 m. m. vittünk oda ki, a mit minden esetre gőzhántoló malmainknak köszönhetünk, melyek lehetővé tették, hogy Oroszországba 300 és Bosznia-Herczegovinába is 112 m. mázsát szállítottunk ugyanazon időben. Az európai nyugoti országokba még nagyobb mennyiségű rozsot és tengerit is szállítottunk, míg a többi termények kivitelére oda együtt csak 4·00 százalék esett.

Sorba véve az államokat kivitelünk nagysága

szerint, első helyen találjuk Német-, Francia-, Svájc-, és Olaszországokat; kisebb volt a kivitelünk Bosznia-Hercegovinába és Szerbiába; míg alig számbavehető volt a kivitelünk Belgium-Hollandba, Nagybritanniába, Oroszországba, Romániába, a Balkán félszigetre s a más államokba a fentebb elősorolt terményekből.

Legnagyobb volt a kivitel Ausztrián kívüli országokba repczéből és pedig kivitetett a legtöbb Franciaországba 259,389 m. m. 3.372.057 frt értékben és Németországba 156,377 m. m. 2.032,901 frt értékben; azután buzából Németországba 206,896 m. m. 2.689,648 frt értékben és a Svájcba 167,342 m. m. 2.175,446 frt értékben; utána árpából Németországba 317,386 m. m. 3.253,206 frt értékben és Olaszországba 18,592 m. m. 190,568 frt értékben; ezután hüvelyesekből Németországba 144,108 m. m. 2.017,512 frt értékben és Franciaországba 26,241 m. m. 367,374 frt értékben; utána rozsából Németországba 110,061 m. m. 1.183,155 frt értékben, és tengeriből Olaszországba 56,258 m. m. 464,128 frt értékben stb. A magvak kivitele, különösen pedig a here- és fűmagvaké, sokkal nagyobb lehetne, ha gazdáink ezeknél, a minőségre s a tisztaságra, nagyobb gondot fordítanának. Igen jutalmazó már most is a vöröshere mag kivitele, mely külföldön általánosan ismerve van és igen jó hírnévnek örvend, valamint nagyon el van terjedve.

Kivitelünknek országok szerinti kimutatására nézve azon nézetemet kell koczkáztatni, hogy ennél talán legtöbb hiba csúszhatott be, úgy a vasuti közegek, valamint a magán feladók részéről. Mert sokáig gondolkodtam a felől, hogy miért foglaltatik kimutatásainkban az, hogy forgalmunk óriási része Ausztriával és a szomszédos országokkal van, és csak kis rész a távolabb fekvő államokkal, holott az életben sokszor más nézetekkel találkozunk. Ennek okát én a vasutak eddigi szokásában vélem feltalálhatni, melyek azt kérdik a feladótól, meddig fut a feladott áru az ő vonalaikon, vagy általában sínken, s az utolsó sínállomást veszik fel leadó állomásnak, nem

pedig az áru végrendeltetési helyét. A vasút t. i. nem akarja tudni, hogy az áru a sínről hajón folytatja-e tovább útját folyón s innen tengeren s úgy kerül aztán csak a valódi fogyasztójához és hogy hol van annak a végleadó állomása. Ez által a vasut, öntudatlanul bár, félrevezeti a statistikát, s a kivitelt oly közeli leadó állomásra bevallja, mely vagy az ő, vagy a vele szerződő viszonyban álló vasút állomását képezi. Innen van aztán az, hogy kiviteltünk legnagyobb része csak a szomszédos országokra terjed, holott a mindenféle magán tudósítások, tőzsdei hírek és újságokból, sőt a ministerium hivatalos kimutatásaiból is tudjuk, hogy nyersterményeinknek és félgyártmányainknak nagy tömege sokkal távolabb eső országok fogyasztóinak szükségletét fedezi. Sok esetben azonban hibáztatni kell a kereskedőt is, a ki a statistikai nyilatkozatot alig méltatja figyelmére, és oly felesleges munkának tekinti, melyet az ő bosszantására találtak ki a hivatalok. Azt pedig kifogásnak a kereskedő részéről el nem fogadhatjuk, hogy a statistika az ő üzleti titkát kívánja tudni s azért beír egy átrakodó állomás nevét a nyilatkozatba s elhallgatja az igazi végleadó állomást. De ez nem áll, mert a statistika nem kútatja ki a feladó, hanem csak mi a neve azon állomásnak, a hol az áru feladatott, s így senki titkába be nem avatkozik. A kereskedő vagy szállító a statistikai nyilatkozat kitöltését rendesen még oly közegére is bizza, a ki annak fontosságát fel sem tudja fogni és egész gépileg beír a nyilatkozatra oly valamit, a mit éppen jónak gondol, a nélkül, hogy annak következményéről számot tudna adni magának. Ha a kereskedő tudná, hogy mily fontos a nyilatkozat és hogy annak a leadó állomásra nézve szükségkép nem kell egyezni a fuvarlevéllel, és hogy az ő üzleti titka az által sem szenved csorbát ha az áru destinációját bevallja: akkor a statistika sem mutatna oly nagy forgalmat a szomszéd államokkal a távolabb fekvő országok rovására, a statistikus, politikus és nemzetgazda pedig világosabb képét nyerné külforgalmunknak és igazságosabban tudná azt megítélni. Hiszem azonban,

hogy kormányunknak sikerülni fog az illetőket erről felvilágosítani és magam is csak azért hoztam itt fel egyéni nézetemet, hogy ez által, ha az csakugyan úgy volna amint én sejtem, azon téves elfogás feloszlatására hozzájáruljak.

Magyarország kivitelének képessége, különösen még a mult esztendőben is, tarifakérdés volt és Németország felé most is az. A volt cs. kir. szab. osztrák államvasút társaság s a cs. kir. szab. Dunagőzhajó-társaság kiviteli s átviteli díjszabásai, Magyarország de különösen Budapest kárára is, az övrendszabály szerint levén megállapítva, azaz nagyobb távolságokra fogyó egységtételek szerint, gabonánk ki- és átviteli iránya már ez által előre meglett állapítva. Ehhez járulnak még a forgalomosztási egyezmények (Cartell), mely szerint a vasutak egymásnak versenyt nem csinálnak és kész az út, melyben gabona, liszt, szesz, bor, zsir. stb kivitelünknek mozogni kell. Németország, mely tudvalevőleg nagy közvetítő kereskedelmet üz gabonával és liszttel, az utóbbiból különösen Angliával, rég folytatott vámvédelmi politikáját kiterjesztette gabonára és lisztre s így a bevitelt oda ez által megnehezítette. Felhasználva pedig a forgalom főirányára kiterjedő nagy államvasúti hálózatából eredő hatalmát, a vasúti tarifákat is olyképp rendelte szabályozni, hogy a be- vagy átvitel eddig élvezett előnye a belforgalom fölött, megszüntessék. Ez által változott a kivitel iránya, melyet a magyar államvasutak, de még inkább az érdekelt déli vasút, hamar tudtak érdekükben felhasználni s a kivített Fiume és Triest felé kedvezményekkel látták el, úgy hogy a forgalmat részben ez által arra tudták terelni, azóta pedig emelkedett Fiume kikötőnk forgalma is. Azonban a dolgok rossz menetén észrevették a németek helytelen forgalmi politikájukat, a mint az előre látható volt, és engedményeket tettek a gabonára és lisztre nézve, ezeknek a be- és átvitelt megkönnyítvén. Különösen jól esett ez lisztkivitelünknek, mert egy vasúti kocsi rakományra a megrendelések sokkal sűrűbben érkeznek s ezeket így gyorsabban is lehet teljesíteni, míg egy

hajót megrakni több kis és nagy rendelmény kívántatik, s e szerint a szállítást sem lehet oly gyorsan eszközölni.

Kivitelünk ekkép bizonyos mederbe szorítottván, de a lehetőség tőle még sem lévén elzárva, hogy távolabb eső országokba is történhessék: csodálkozunk kell ha látjuk, hogy míg p. o. búzából szállított Ausztriába 2.477,965 métermázsa egy évben, ugyan akkor a többi államokba együtt összesen csak 375,756 métermázsa vitetett volna oda ki ugyanazon időben! A helyes kimutatás akadályaként itt még egy más nehézségről is meg kell emlékeznem s ez az át- és lerakodó állomások sokaságában rejlik. Tehát nemcsak a fent említett hibás eljárás következményének tekintem én a nagy számot az egyik oldalon s a túlságos kicsit a másikon: hanem annak okáét is, hogy a gabonánk a kivitelnél sok át- és lerakodó állomáson menvén keresztül, a statistikában úgy kerül be mint kivitel a közeli országokba, a mi körülbelül így történik. Egy budapesti kereskedő feladja a búzát vasúton Laube átrakodási állomásra s erről értesíti ottani bizományosát azzal az utasítással, hogy ha a buza oda ér, a vasútról rakassa át hajóra s az Elbe folyón lefelé irányítsa Hamburgba; a hamburgi bizományosát pedig ismét utasítja, hogy a búzát p. o. Angliába küldje, talán az utolsó, de valódi rendeltetési helyére. Mind ez pedig azért történik így, hogy a budapesti kereskedőnek versenytársai meg ne tudhassak, hogy kinek szállít ő búzát. Ezen csak úgy lehetne segíteni, mint már fent elmondtam. Az osztrák-magyar államvasút újabb időben sok kedvezményt adott kivitelünknek az ő vonalain, de ez inkább liszt-kivitelünknek esik javára, lévén ez által az egy vaggonnál kisebb küldeményeknek is azon díjszabály biztosítva, mint az egész kocsirakományoknak s ez által a liszt-kivitel különösen Cseh- és Morvaországokba lett megkönnyebbitve. Ismétlem azonban, hogy kivitelünk Ausztriába mégis sokkalta nagyobbra van kimutatva, mint a minő az valóban lehetett, s a távolabb eső országokba pedig sokkal kisebbnek, mint azt a tapasztalás igazolja.

3. Kerti termények.

A forgalom kerti terményekből tett 9,570,977 forintot, mely összegből esett a behozatalra 2.297,349, a kivitelre 7.273,628 forint. Ezen viszonyt százalékokban kifejezve látjuk, hogy minden 100 forint forgalomból esett a behozatalra 24, a kivitelre 76 forint.

A termények mennyiségét, az egységi középárt, az általam kiszámított értékeket és százaléki viszonyszámokat találja a t. olvasó a következő táblázatban :

a) Behozatal.					
	Súly méter-	Egység ár	Érték		
	mázsákban.	frtban.	frtban	% -ban.	
III. 15. Burgonya	21,695·15 ×	5·00 =	108,476 =	4·72	
„ 16. Friss szőlő	939·03 ×	12·00 =	11,268 =	0·49	
„ 17. Másféle friss gyümölcs	28,320·42 ×	10·00 =	283,204 =	12·33	
„ 18. Friss főzelék	20,448·37 ×	5·00 =	102,242 =	4·45	
„ 19. Hagym. és fogh.	4,375·89 ×	5·00 =	21,879 =	0·95	
„ 20. Élő növ. és facsem.	2,326·69 ×	4·00 =	9,307 =	0·40	
„ 24. Mák	4,050·20 ×	8·00 =	32,402 =	1·41	
„ 29. Növényrészek	9,710·31 ×	4·00 =	38,841 =	1·69	
„ 31. Dió	1,505·89 ×	40·00 =	60,235 =	2·62	
„ 32. Mogyoró	400·57 ×	40·00 =	16,023 =	0·70	
„ 33. Aszalt szilva	64,181·41 ×	17·00 =	1.091,084 =	47·51	
„ 34. Aszalt gyüm.	1,395·64 ×	17·00 =	23,726 =	1·03	
„ 35. Szilvaíz	2,626·69 ×	17·00 =	44,653 =	1·94	
„ 38. Komló	2,214·74 ×	200·00 =	442,948 =	19·28	
„ 39. Szappangyökér	316·03 ×	35·00 =	11,061 =	0·48	
			<u>Összesen</u>	2.297,349 = 100·00	

A behozott kerti termények közt első helyen áll az aszalt szilva, mely az összes idevágó behozatalunknak majdnem felét képezi, t. i. 47.51 százalékát. Ennek a behozatala reánk csak annál örvedetesebb, mert az kereskedelmünk javára esik.

Magyarország annyi szilvát termel, hogy abból nemcsak saját szükségletét fedezi, hanem annak is tetemes részét átengedi a külföldnek és az 1.091,084 forint értékű behozatallal ugyanakkor áll szemben 5.120,368 forint értékű kivitel, a mi tehát a behozatalnak majdnem ötszöröse. Másképp áll ez a komlóval, melylyel még mindig adózunk a külföldnek s a 442,948 forint értékű behozatallal szemben áll csak 145,602 forint értékű kivitel, tehát fogyasztásunk kétharmadrészével még mindig adósa maradunk a külföldnek.

Tetemes behozatalunk volt még friss gyümölcsből, burgonyából, friss főzelékből és a dióból, de a melyekkel szemközt áll a nagyobb kivitel s így nincs okunk panaszkodni. Noha ez talán ellenkezni látszik a tapasztalattal és hátramaradottságunkkal, ez azonnal világos lesz, ha szegénységünkre gondolunk, melynélfogva mindazt, a mi jó és drága eladjuk a külföldnek, mi pedig itthon nem élünk vele.

A behozatal országok szerint következőkép oszlott meg, és pedig behoztunk:

Ausztriából	1.102,760 frt ért. kerti term.	= 48.05%
Többi államokból együtt	1.192,413 frt ért. kerti term.	= 51.95 %
Összesen	2.295,173 frt ért. kerti term.	= 100.00%

Ebből látjuk, hogy a kisebb behozatal Ausztriából nem marad sokkal hátrább a többi államból történt behozatalnál. Ez onnan van, hogy némely korai érett kerti termények csak Ausztrián át érkezhetnek hozzánk, mert a közvetlenül Ausztriából ide behozott termények értéke alig képezi felét annak, a mi itt tényleg annak van kimutatva. A nagy behozatal a többi

államokból a szilvára visszavezet, melyet Szerbiából és Boszniából hozunk be. Mutatja ezt pedig a következő táblázat árúnevek szerint:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Burgonya	106,655 frt = 9·67%	1,820 frt = 0·15%
Friss szőlő	7,476 „ = 0·68 „	3,792 „ = 0·32 „
Másf. fr. gyüm.	262,780 „ = 23·83 „	20,420 „ = 1·71 „
Friss főzelék	86,370 „ = 7·83 „	13,620 „ = 1·14 „
Hagyma	9,230 „ = 0·84 „	12,650 „ = 1·06 „
Élő növ. és facsem.	8,772 „ = 0·80 „	536 „ = 0·05 „
Mák	23,192 „ = 2·10 „	9,208 „ = 0·77 „
Növényrészek	27,840 „ = 2·52 „	11,004 „ = 0·92 „
Dió	38,080 „ = 3·45 „	22,160 „ = 1·86 „
Mogyoró	15,800 „ = 1·43 „	240 „ = 0·02 „
Aszalt szilva	37,944 „ = 3·44 „	1.053,133 „ = 88·32 „
Aszalt gyüm.	19,584 „ = 1·78 „	4,148 „ = 0·35 „
Szilvaíz	17,612 „ = 1·60 „	27,047 „ = 2·27 „
Komló	430,400 „ = 39·03 „	12,600 „ = 1·06 „
Szappangyökér	11,025 „ = 1·00 „	35 „ = 0·00 „
Összesen	1.102,760 frt = 100·00%	1.192,413 frt = 100·00%

Tehát az Ausztriából történt idevágó behozatalból tette a komló az összes behozott értéknek 39·03 százalékát, míg a friss gyümölcs, burgonya és friss főzelék együtt 41·33 százalékát, a többi százalék pedig megoszlott. Azonban ki kell emelnem még azon körülményt is, hogy az összes Magyarországra behozott komlóból, melynek értéke 442,948 frt, magából Ausztriából 430,400 frt értékű hozatott be, tehát majdnem az egész komlóbehozatal onnan volt.

Az összes behozatalból, mely valamennyi többi államból történt, magára az aszalt szilvára esett 88·32 százalék és ha még ehhez hozzá adjuk ama 2·27 százalékot, mely a szilvaíz behozatalára esett, akkor ez a kettő együtt 90·59 százalékát képezi az összes idevágó behozatalnak.

Legtöbb aszalt szilva hozatott be Szerbiából,

még pedig 51,957 m. m. 883,269 frt értékben és Bosznia-Hercegovinából 9,988 m. m. 169,796 frt értékben.

A behozatalhoz még nevezetesebb összeggel járultak Németország és pedig mákkal és növényrészekkel, és Olaszország friss főzelékkal, hagymával, friss gyümölcsessel és friss szőlővel; ezenkívül még járult a Svájc 158 m. m. dióval 6,320 frt értékben.

Szorosan vett kerti termelvények kiviteléről csak az ország nyugati részéből lehet szó, azon helyekről t. i. a melyek Bécshez közel fekszenek; azonban ide kellett sorozni a szőlőt, aszalt szilvát, aszalt gyümölcsöt, szilvaízt, komlót, szappangyökeret, mákot stb. is, melyek a helyi viszonyok szerint nem tartoznának ugyan mind ide, de mégis jobban illenek ide, mint a mezei terményekhez.

Ezek súlya, közép egységára s értéke a következő volt :

b) Kivitel.

	Súly méter- mázsákban.	Egység ár		Érték	
		frtban.		frtban	%-ban.
III. 15. Burgonya	34,548·77	×	5·00 =	172,744 =	2·37
„ 16. Friss szőlő	28,135·89	×	13·00 =	365,766 =	5·03
„ 17. Másf. fr. gyüm.	70,314·47	×	5·00 =	351,572 =	4·84
„ 18. Friss főzelék	47,143·59	×	5·00 =	235,718 =	3·24
„ 16. Hagym. és fogh.	12,641·34	×	5·00 =	63,206 =	0·87
„ 20. Élő növ. és facsem.	952·82	×	4·00 =	3,815 =	0·05
„ 24. Mák	297·25	×	9·00 =	2,675 =	0·04
„ 29. Növényrészek	10,185·16	×	4·00 =	40,740 =	0·57
„ 31. Dió	10,366·78	×	25·00 =	259,169 =	3·56
„ 32. Mogyoró	441·67	×	25·00 =	11,042 =	0·15
„ 33. Aszalt szilva	269,493·06	×	19·00 =	5,120,368 =	70·39
„ 34. Aszalt gyüm.	4,084·23	×	19·00 =	77,600 =	1·07
„ 35. Szilvaíz	21,932·69	×	19·00 =	416,721 =	5·73
„ 38. Komló	808·90	×	180·00 =	145,602 =	2·00
„ 39. Szappangyökér	181·34	×	38·00 =	6,890 =	0·09
				<u>Összesen</u> 7,273,628 =	100·00

Ezen táblázatból látszik, hogy a kerti termények kivitelében első helyen áll az aszalt szilva, melyhez hozzá számíthatjuk a szilvaízst is; az elsőből tett a kivitel értéke 5.120,368, vagyis 70·39%-ot, az utóbbiból 416,721 frtot, vagyis 5·73%-ot, a kettőből együtt pedig 5.537,089 frtot, vagyis 76·12 százalékot, a mi tehát az összes kivitelnek több mint háromnegyed részét képezi. Lehetne ezen kivitel pedig még sokkal nagyobb, mert a mi szilvánk íze jó és húsa gazdag, de ez csak akkor történhetnék, ha a mi népünk még nagyobb kiterjedésben foglalkozna a szilvatermeléssel, jobban megválogatná az aszalásra alkalmas szilvát s az aszalást is rendszeresebben hajtáná végre. Példaképen felhozzuk Cseh- és Morvaországot, a hol e termény sokkal silányabb, de mégis nagy kiterjedésben a nép által űzetik és jövedelmének nem kis részét képezi.

Szőllőkivitelünk, mely eddig csak az ország egy-két helyéről történt, már is jelentékeny, de a jövőben még nagyobbak ígérkeznek lenni az által, hogy a kivitel, bár kiesiben, országszerte megindult. Szőlőből az egy évi kivitel értéke tett 365,766 frtot, vagyis 5·03%-ot. Szőlőkivitelünket a németországi vám megnehezítette és most már mustnak való szőlőt Németországba nem szállítunk, csupán enni valót, még pedig 5 klgmos csomagokban. Miután csemegeszőlőt kivitelre nem termesztünk, tehát kivitt szőlőnk olesó s ennélfogva nagyon kellendő.

Friss gyümölcs alatt itt értendő alma, körte, barack, cseresznye, meggy, dinnye stb.; különösen dinnyéből értünk el figyelmet érdemlő kivitel, mely a miniszteriumnak mult évi intézkedése által a jövőben csak fokozódni fog. Az elősorolt gyümölcsökből sokat szállítunk ki külföldre és a főkiviteli helyek Kecskemét és Nagy-Körös. De a mit mi kiviszünk az mind nyári gyümölcs, míg a téli gyümölcsökben mi idehaza is nagy hiányt látunk és szükségletünket a külföldről és pedig leginkább Ausztria nyugoti tartományaiából kell pótolnunk. Tehát nemcsak a nyári gyümölcsök tenyésztésének ki-

terjesztéséről kellene gondoskodnunk, mert ez a külföldön jó vásárra talál, de még inkább törekednünk kellene a saját szükségletünk kielégítésére, a téli gyümölcsöt nagyobb mennyiségben természeteni, nehogy ezzel is adozzunk a külföldnek.

Szőlőkivitelünk úttörője Németországba Olaszország volt, mely még mielőtt a magyar szőlő kivitele megkezdődött volna oda, már nagy mennyiségű szőlőt szállított Németországba. Azért volt könnyű a magyar szőlő kivitelnek rövid idő alatt oly szép eredményt elérni. Ellenben nagyobb akadályokra talált görög dinnye kivitelünk, mely gyümölcsöt Németországban a nagy fogyasztó közönség talán csak a könyvből ismert s azért kellett vele előbb ezt megismertetni. Általában igen nehéz valami új tárgyat külföldön bevezetni úgy, hogy annak elárúsítása mindjárt ki is fizesse magát. Igen sok küzdelmébe és pénzébe kerül az illető kereskedőnek, míg a külföld ízlését megnyeri új tárgyának és vele felvéteti azt napi eledelei közé. Még oly czikkeknak is, melyeket mi itthon már rég megszoktunk jónak találni és rendszeren fogyasztani, nehéz a külföldön jó piacot teremteni. De áll ez megfordítva mi réánk is; így p. o. Londonban a Themse partján találni a legutolsó kofánál is, ki a földön árulja gyümölcsöt, ananászt és gránát almát, még pedig az ananász darabját kaphatni egy shillingért (50 kr. a mi pénzünkben), míg itt minálunk az ananász darabjéért 5, 7 és 9 frtot is kell fizetni, a miről én a napokban újra meggyőződtem. Ezen drágaság okát én abban találom, hogy az ananász fogyasztás nálunk még oly szokatlan s oly szűk körre van szorítva, hogy az még a ritkaságok közé tartozik, ennél fogva annak elárúsítása nálunk nem fizeti ki magát, és csak első fűszerkereskedőink üzletében találhatók; továbbá sok elromlik, mert sokáig áll s a kereskedő is nagy hasznot akarván húzni belőle: igen természetes, hogy az ananász nálunk még drága. Általában kerti természetményeink még sok gondot és munkát igényelnek, míg belölök rendszeres s állandó kivitelre számíthatunk.

Országok szerint a kivitel következőkép oszlott meg:
kivetett

Ausztriába	4.632,543 frt ért. = 63·77 ^o / _o
A többi országokba együtt	2.631,911 frt ért. = 36·23 ^o / _o
Összesen	7.264,454 frt ért. = 100·00 ^o / _o

A kivitelnek majdnem kétharmadrésze itt is Ausztria kezében van, csak hogy ebben a kivitel közvetlen fogyasztásra való termelvények szerepelnek, tehát nem a további üzérkedésre valók, mint a burgonya, szőlő, friss gyümölcs, friss főzelék és hagyma, 21.59 százalékkal, míg ugyanezekből a többi államokba együtt ennek csak egy harmada, t. i. 7·24 százalékát szállítottuk. Másképen áll ez az aszalt szilvára nézve s a szilvaízzel, melyekből az Ausztriába bevitt áruk egy része ismét kivitelre kerül, a mi kitetszik onnan is, hogy Ausztria egymaga ezen terményből többet vásárolt tőlünk, mint a többi állam mind együtt véve.

Különben az egyes termelvények kivitelének értéke a következő számokból látható:

	Ausztriába.		A többi államokba együtt.
Burgonya	133,380 frt = 2·88 ^o / _o		39,365 frt = 1·50 ^o / _o
Friss szőlő	260,624 „ = 5·63 „		105,144 „ = 4·00 „
Másf. fr. gyüm.	315,745 „ = 6·82 „		35,780 „ = 1·36 „
Friss főzelék	232,035 „ = 5·01 „		3,685 „ = 0·14 „
Hagyma	56,915 „ = 1·25 „		6,295 „ = 0·24 „
Élő növ. és facsem.	3,404 „ = 0·07 „		208 „ = 0·01 „
Mák	2,529 „ = 0·05 „		153 „ = 0·00 „
Növényrészek	25,664 „ = 0·55 „		15,076 „ = 0·57 „
Dió	236,650 „ = 5·11 „		13,515 „ = 0·51 „
Mogyoró	9,450 „ = 0·20 „		1,600 „ = 0·06 „
Aszalt szilva	2.961,188 „ = 63·92 „		2.159,179 „ = 82·04 „
Asz. gyümölcs	41,306 „ = 0·89 „		36,309 „ = 1·38 „
Szilvaíz	229,501 „ = 4·95 „		187,226 „ = 7·11 „
Komló	117,540 „ = 2·53 „		28,080 „ = 1·07 „
Szappangyökér	6,612 „ = 0·14 „		296 „ = 0·01 „
Összesen	4.632,543 frt = 100·00 ^o / _o		2.631,911 frt = 100·00 ^o / _o

A kerti termények kivitelében tehát az aszalt szilva és testvére a szilvaíz állanak első helyen s ezek oly jelentékeny összegeket jövedelmeznek az országnak, hogy legnagyobb figyelmünket méltán megérdemlik.

A többi államok közt, a melyekbe aszaltszilva kivitelünk van, Németország a maga 82 százalékaival messze túlszárnyalja valamennyit, úgy hogy nem tudnék megnevezni államot, mely hozzá csak közelítőleg is oly nagy mértékben visz ki kerti terményeket tőlünk. Aszalt szilvából kivitt Németország 95,579 m. m. 1,816,000 frt értékben, a más államokba vitetett 12,241 m. m. 232,579 frt értékben, Belgium-Hollandba 2,340 m. m. 44,460 frt értékben, Nagybritanniába 1957 m. m. 37,183 frt értékben stb. Szilvaízból vitett ki Németországba 9,710 m. m. 184,490 frt értékben. Aszalt gyümölcsből vitetett ki Németországba 1,898 m. m. 36,062 frt értékben. Szőlőt szállítottunk Németországba 7600 m. m. 98,800 frt értékben, Oroszországba 470 m. m. 6,110 frt értékben stb.

Friss gyümölcsből vitetett ki Németországba 3,554 m. m. 17,770 frt értékben, Romániába 2,270 m. m. 11,350 frt értékben, Oroszországba 1,202 m. m. 6,010 frt értékben stb. Diót szállítottunk Németországba 796 m. m. 19,900 frt értékben. Komló vitetett ki Szerbiába 98 m. m. 17,640 frt értékben, Romániába 54 m. m. 9,720 frt értékben stb. Innen látjuk, hogy szőlő és friss gyümölcsre jelentkezik vevőül Oroszország, s az utóbbira Románia is. Komlónkat pedig, leszámítva azon 174 m. m. melyet mint fent kimutattam Ausztriába szállítottunk, csakis Szerbiába, Romániába és még valami keveset a Balkánfélszigetre, t. i. 3 métermázsát, vittünk ki.

Van Magyarországnak még sok oly terménye, melyből kevés fáradság mellett, sok pénzt lehet előteremteni. Ilyen a kukoricza zöld állapotban, a nyers paradicsom és paradicsomlé, a különféle gyógy- és festő füvek és gyökerek, melyek mezőn

és erdőben vadon találhatók és tehát csak a gyűjtésök kerülne pénzbe, és még sok mások.

Különösen a kukoricza kivitele zöld állapotban látszik nekem oly kísérletnek, mely talán idővel kifizetné magát, hiszen megszoktuk már be nem várni míg a gyümölcs megérik, hanem leszakítjuk zöld állapotban, mint p. o. a babot, borsót, és szakácsaink így is fel tudják használni és ebből gazdáinknak talán nagyobb hasznuk van, mint ha az illető növényt ősre betakarják és télen eladják. A kukoricza zöld állapotban egyesíti magában mindazon jó tulajdonságokat, melyeket egy kereskedelmi növénytől meglehet követelni. Így könnyen ide-oda szállítható, könnyen eltartható, csomagolása nem kerül semmibe, mert a vasuti kocsiba úgy be lehet hányni, a mint van. Ezen sok jó tulajdonságához járul még, hogy hulladékát szintén lehet értékesíteni, mert takaró levele megszáritva jó derékaljnak valót ad az ágyba, csutkája pedig télen jó tüzelő anyagot a kályhába. A gazdának pedig otthon megmarad a szára zöldiben, melyet felszecskaázva adhat állatainak, kukoriczaföldjét pedig korán visszakapja további művelésre. Mindezeknél fogva nem hagyhatom itt szó nélkül és felemlítem azért is, hogy gazdáink tegyenek próbát vele. Kisértsék meg legelőbb azok, kik az ország nyugati szélén laknak, közel nagy városokhoz, mint Bécs, Grác és Trieszt. Bécsben sok magyar hazánkfia lakik, kik szívesen megfizetnek 3 egész 5 krajcárt egy cső főtt kukoriczáért, és ha a bécsi nép látni fogja, hogy ez minő jó, egészséges, tiszta és tápláló eledel: hiszem, hogy csakhamar kedvencz eledele lesz Bécsben is úgy az urnak, de még inkább a munkásnak, és kivitelünk ebből évről-évre emelkedni fog.

De nemcsak Bécs és a többi felsorolt város, hanem Galiczia és Németország is előnyös piacznak látszik lenni az ilyen kivitelre, a hol már némely magyar termelvény, mint a szőlő és a dinnye, jó keletre talált, és a mely országokkal könnyű s olcsó vasúti összeköttetéseink vannak.

Valamint az érett szilva kivitele helyett az aszalt szilvát

és a szilvaízt visszük ki, mert így a szállítása könnyebb és olcsóbb, úgy viszont az érett paradicsom kivitele helyett, czél-szerűbb lenne a paradicsomlé úgy üvegekben, valamint más edényekben való kiszállítása is. Ez elismert egészséges jóízű mártás most is kedvencz eledele sok családnak, égaljunk alatt kitünően tenyészik és csak a nagybani termelése nincs hazánkban elterjedve, különben kivitelre kisebb mennyiségek már most kerülnek. Tudtommal a fővárosban létezik egy vállalkozó, a ki a paradicsomlé nagybani előállításával foglalkozik s a ki kész a legnagyobb mennyiség érett paradicsomalmát jó áron megvásárolni. A nagyobb fővárosi fűszerkereskedésekben pedig kaphatni paradicsomlét üvegekben már most is, s így az a kereskedésbe már be van vezetve.

Gazdáink ne ijedjenek vissza a közvetítőktől sem, kik szükségesek különösen akkor, mikor valamely új czikknek piacot kell szerezni, mert ennél nehezebb és háládatlanabb valami, alig létezik. A szállókivitel is ők emelték ily nagyra, náluk nélkül ez aligha emelkedett volna oly jelentékeny kiviteli czikké, és a mellett nyert a termelő s a fogyasztó sem vesztett. Így van ez a dinnyével, lúdmájjal, eleven és leölt szárnyassal, tojással és még sok mással, melyeknek, hogy kivitele oly nagyra emelkedett és hogy évenként a külföldről ezekért sok millió forint foly be az országba, csak a közvetítőknak köszönhetjük, kiket sokan fölöslegesnek tartanak s a fáradságukért járó díjat oly kiadásnak, mely a termelő zsebében különben megmaradhatna. Pedig ez nem áll, a közvetítő csak oly szükséges, mint a mezei munkás, mely a tiszt s a gazda parancsait hajtja végre, a közvetítő pedig a termelő és fogyasztóját. Végre az általam új kiviteli czikknek ajánlt termények művelése semmi új befektetést, sem több munkát a közönségesnél nem kívánnak és még fölényüket képezi az is, hogy a gazda hamarább pénzeltet belőlük, mint sok más terményéből, mely előny pedig sem az utolsó a mi időnkben, melyben a gőz és villany megszüntetik a nagy távolságokat és időközöket.

4. Állatok.

Az állatok behozatalának és kivitelének összes értéke ez évben 94.434,586 forint volt, melyből esett a behozatalra 7.147,615 forint, a kivitelre pedig 87.286,971 forint. Ezen viszonyt százalékokban kifejezve azt találjuk, hogy minden 100 forint forgalomból esett a behozatalra 7.50, a kivitelre pedig 92.43 forint. Az állatok kivitelének értéke a legnagyobb valamennyi gazdasági termények és iparcikkekéi közt, s a mezői termények kivitelének értéke, noha nem sokkal, de mégis kisebb, mint ezeké és csak utána következik. Ezzel szemben a behozatal talán túlságosan kicsi, mely a tapasztalatoknak nem felel meg.

Az ország déli és délkeleti határán igen sok szarvasmarhát, juhot, sertést, borjut lábon hajtanak át, mely az áruforgalmi statistikába eddig nem volt felvéve, miután ez csak a vasutak és gőzhajózási vállalatok forgalmának kimutatását tartalmazza. Ugyanezt lehet azonban mondani az ország nyugoti határát illetőleg is, a honnan, ugyan közel sem annyi, sőt talán csak kis mennyiségű, de mégis történik élő állatok lábon való felhajtása Bécsbe, Bécs-Ujhelybe, Steinfeldbe stb. A ministerium rendeleti uton azonban már intézkedett ezen baj orvoslása végett.

Az állatok számát darab vagy súly szerint, valamint az egységi középárt, a kiszámított értékeket és százaléki viszonyszámokat találja a t. olvasó a következő táblázatban:

a) A behozatalról.

		Egység ár	Érték	
		frtban	frtban	%-ban
IV. 2. Ökör	db. sz.	12,105.—	$\times 135 = 1.634,175$	$= 22.84$
„ 3. Bika	„ „	42.—	$\times 250 = 10,500$	$= 0.15$
„ 4. Tehén	„ „	2,622.—	$\times 90 = 235,980$	$= 3.30$
„ 5. Fiat. marha	„ „	19.—	$\times 50 = 950$	$= 0.01$
„ 6. Borju	„ „	4,503.—	$\times 20 = 90,060$	$= 1.26$
„ 7. Kos, ürü, juh,	„ „	3,967.—	$\times 10 = 39,670$	$= 0.55$
„ 8. Bárány	„ „	3,230.—	$\times 2.50 = 8,075$	$= 0.11$
„ 9. Sertés	„ „	138,532.—	$\times 26 = 3.601,832$	$= 50.34$
„ 10. Ló	„ „	551.—	$\times 300 = 165,300$	$= 2.31$
„ 11. Szamár, öszvér	„ „	1.—	$\times 57 = 57$	$= 0.00$
„ 12. Vad	} drbsz.	7,701.—	$\times 2 = 15,402$	} $= 0.23$
		m. m.	$19.12 \times 50 = 956$	
„ 13. Baromfi	} drbsz.	7,412	$\times 1 = 7,412$	} $= 0.14$
		m. m.	$58.97 \times 50 = 2,948$	
„ 14. Méhkas méhekkal	m.-m.	1.71	$\times 11 = 19$	$= 0.00$
„ 15. Pócsa	m.-m.	2.41	$\times 800 = 1,928$	$= 0.03$
„ 16. Egy. élő állatok.	dbsz.	634.—	$\times 1 = 634$	$= 0.01$
„ 1. Fr. hal. és rák.	mm.	19,024.53	$\times 70 = 1.331,717$	$= 18.63$
		Összesen		7.147,615 $= 100.00$

Az összes idevágó behozatal értékének fele, azaz 50.43%, esett a sertésbehozatalra, utána legtöbb az ökörbehozatalra, azaz 22.84% és még a friss halakéra 18.63%; kis behozatalunk volt aránylag tehenekből, azaz 3.30, borjúból 1.26 és lovakból 2.31%. Ezen az állatok behozatalában mutatkozó sorrend, megtelel a tapasztaloknak, a mennyiben tudjuk, hogy a sertéseket, valamint az ökröket behozzuk hizlalás végett, a teheneket, és részben talán a borjukat is, tenyésztés végett, a futtatásokról haza kerülő lovak pedig képezik: a lóbehozatalt.

A mi pedig a nagymennyiségű behozott friss halakat illeti, azokat Triest, Hamburg és Brémából elevenen hozzák be az országba, melyet ügynökök

beutaznak, kik a legkisebb mennyiségre is fogadnak el rendelvényeket, úgy hogy akármelyik pusztai földbirtokos is egyenes uton közvetlen a tenger partjáról kaphatja meg házi halszükségletét. Dunahalat pedig Romániából hoznak nagy mennyiségbe Budapestre, a miről tetszés szerint bárki meggyőződhetik fővárosi halászaiknál.

Országok szerint e behozatal következőkép oszlott meg :

Ausztriából	1.216,090 frt ért. = 17·01%
A többi államokból együtt	5.931,229 frt ért. = 82·99 %
Összesen	7.147,319 frt ért. = 100·00%

Mint már említettem, Magyarországra főleg hizlás végett történik az állatbehozatal, de miután Ausztria olyannal a mi számunkra nem bír, tehát igen természetes, hogy az összes idevágó behozatalunkból reá csak kevés esik. Különbén ezen behozatalt mindjárt meg fogjuk ismerni részleteiben és aztán jobban tehetjük rá megjegyzéseinket. Volt pedig a behozatal ár u n e m e k szerint:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Ökör	86,130 frt = 7·08%	1.548,045 frt = 26·10%
Bika	10,500 „ = 0·86 „	— „
Tehén	222,030 „ = 18·26 „	13,950 „ = 0·24 „
Fiat. marha	950 „ = 0·08 „	— „
Borju	89,800 „ = 7·38 „	260 „ = 0·00 „
Kos, ürü, juh	34,630 „ = 2·85 „	5,040 „ = 0·09 „
Bárány	8,075 „ = 0·67 „	— „
Sertés	28,522 „ = 2·35 „	3.573,310 „ = 60·25 „
Ló	146,700 „ = 12·06 „	18,600 „ = 0·32 „
Szamar, öszvér	— „	57 „ = 0·00 „
Vad	16,302 „ = 1·34 „	50 „ = 0·00 „
Baromfi	9,502 „ = 0·78 „	860 „ = 0·02 „
Méhkas méhekkal	22 „ = 0·00 „	— „
Piócza	1,600 „ = 0·13 „	— „
Egyéb élő állatok	417 „ = 0·04 „	217 „ = 0·00 „
Fr. hal. és rák.	560,910 „ = 46·12 „	770,840 „ = 12·98 „
Összesen	1.216,090 frt = 100·00%	5.931,229 frt = 100·00%

Tehát Ausztriának fizettünk az onnan beszállított halakért 560,910 frtot, a szarvasmarhákért 409,410 frt, a kettőért együtt 970,320 frtot, a mi az Ausztriából történt összes idevágó behozatalnak 79.68 százalékát képezi. Hogy mennyi a behozott állatok közt a tenyészállat, az nincs kimutatva; abból azonban, hogy valamennyi behozott bika mind, itt mint Ausztriából való behozatal szerepel, csak azt látjuk, hogy az illetők a feladásnál vagy a leadásnál a nyilatkozatot nem töltik ki lelkiismeretesen, miután a hírlapokból tudjuk, hogy tenyész-bikák nem csak Ausztriából, hanem más országokból is hozatnak be.

Még nagyobb volt a behozatal friss halakból a többi államokból, melyek közt első helyen áll Németország, a honnan 453,950 frt értékű hal hozatott be és nyomban utána következik Románia 280,000 frt értékű hal behozatallal. A friss hal behozatalának értékét kétszer is túlhaladja a behozott ökrök értéke, mely behozal kizárólag Szerbiából történt, mert azon 18 darab, mely Bosznia-Hercegovinából behozatott, számba se jöhet azon 11,449 drb mellett, a mennyi Szerbiából hozatott be, s a melynek az értéke 1.545,615 frt volt. A behozott 551 ló közül 489 Ausztriából és 62 Romániából hozatott be, valamint a behozott 3,967 juh közül 3,463 Ausztriából, 496 Németországból, 8 pedig Nagybritanniából hozatott be.

Az állatok nagy kivitele haladást jelent mezőgazdasági viszonyainkban, a mennyiben általa oly termények kerülnek átalakítva a külföld piacaira, a melyeket eddig mint nyers terményeket szállítottunk oda, vagy pedig éppen nem képezték eddig a kivitel tárgyát. Azonban az állatok közt ezen kivitelben nincs meg a helyes arány, a mint ezt az itt következő tábla világosan mutatja:

b) Kivitel.

		Egység ár		Érték	
		frtban	frtban		%-ban.
IV. 2.	Ökör db. sz.	71,466.—	× 230=	16.437,180=	18·83
"	3. Bika " "	275.—	× 230=	63,250=	0·07
"	4. Tehén " "	1,715.—	× 180=	308,700=	0·35
IV. 5.	Fiat. marha drb.	291.—	× 70=	20,370=	0·02
"	6. Borju " "	6,385.—	× 25=	159,625=	0·19
"	7. Kos, ürü, juh " "	158,958.—	× 14=	2.225,412=	2·55
"	8. Bárány " "	8,584.—	× 3·80=	32,619=	0·04
"	9. Sertés " "	876,764.—	× 70=	61.373,480=	70·31
"	10. Ló " "	9,400.—	× 350=	3.290,000=	3·77
"	11. Szam., öszvér " "	55.—	× 62=	3,410=	0·00
"	12. Vad { db. sz. 119,614.—	× 2=	}	251,935=	0·29
"	{ m.-m. 254.14	× 50=			
"	13. Bar.-fi { db. sz. 1.682,016.—	× 1=	}	2.659,481=	3·05
"	{ m.-m. 19,549.30	× 50=			
"	14. Méhkas méhek. m.-m.	5.83	× 11=	64=	0·00
"	15. Piócza m.-m.	185.81	× 800=	148,648=	0·17
"	16. Egy. élő állat. ábsz.	1,149.—	× 0.50=	574=	0·00
"	1. Fr. hal. és rák. m.-m.	5,203.72	× 60=	312,223=	0·36
Összesen				87.286,971=	100·00

Az elért nagyszerű eredményt legnagyobbbrészt az óriás sertéskivitelnek köszönhetjük, mely egy maga 70·31 százalékát képezi az egész idevágó kivitelnek. Ha a kivitelre hízalt szarvasállatokhoz nemcsak az ökröt, hanem a bikát, tehenet és fiatal marhát is számítjuk, ha továbbá még ide sorozzuk a borjút is: akkor is ezek mind együtt a kivitelnek 16,989,125 frtját vagyis csak 19.46 százalékát képezik. De még így is felülmulja a sertéskivitel 50.85 száztólival a szarvasmarha kivitelt, noha a sertés becsértéke, a mint itt a kiszámítás alapjául van felvéve, nagynak éppen nem mondható.

A sertéskivitel ezen nagyszerű eredményét leginkább azon intézeteknek köszönhetjük, me-

lyek a sertéshízlalás, eladás s az előlegezéssel rendszeresen foglalkoznak. A szarvasmarha nagy kivitelére pedig csak akkor számithatnánk, ha, véleményem szerint, a fentebbiekhez hasonló intézetek fognák ez ügyet felkarolni.

Jelentékeny számot tesznek még kivitelünkben a ló, baromfi- és juhkivitel. A ló és a juhkivitel mennyiségét nem lehet összehasonlítani akár a szarvasmarha, még kevésbbé pedig a sertés értékének kivitelével, de tény, hogy a két első több figyelembe részesül úgy a tenyésztő mint az állam részéről, mint a baromfi, melynek kivitele pedig vetélkedik mindkettőjökkel.

A baromfi tenyésztés, mely nálunk egészen önmagára van hagyatva, itt kimutatott 2.659,481 frt kivitelével még nem képezi teljes hasznát annak a mit nekünk a baromfi a kivitel által nyújt, hanem, mint később az állati termények kivitelének kimutatásánál látni fogjuk, tollával és tojásával még ennél sokkal nagyobb hasznot hajt az országnak. Felhasználom itt is az alkalmat, hogy úgy mint azt már két év óta teszem a „Gallus“ tyukászati lapban, hogy figyelmeztessem a gazdaközöniséget és a magas kormányt a baromfi nagybani tenyésztésének fontosságára, mely megérdemelné, hogy úgy a közönség társulás útján, mint a magas kormány tekintélyével és anyagi segélylyel támogassák és emeljék a baromfiteenyésztést. Noha még a kivitel friss halból, vadból és pióczák-ból is szép összeget jövedelmezett az országnak, t. i. 712,806 forintot, még is ezek csak az összes idevágó kivitelnek egy százalékát sem képezik, t. i. csak 0.82%. Külön-külön mind a három cikk kivitele igen érdekes, mert sokak előtt ismeretlen s új lesz az is, hogy a halak, vadak és pióczák kiviteléből sok százezer forint haszna van az

országnak, mely a jelenleg megindult mozgalom által a halászat és vadászat terén, csak még emelkedni fog.

Végre pedig a kivitel számár, méhek s egyéb állatokból oly csekély volt, hogy itt számba se vehetők.

Országok szerint ezen kivitel következőkép oszlik meg:

Ausztriába	71.632,521 frt ért. vagyis	82·07%
A többi országokba együtt	15.649,499 frt ért. vagyis	17·93 „
Összesen	87.282,020 frt ért. vagyis	100·00%

Ausztria itt is kivette a maga részét, még pedig nagyobb arányban, mint a mezei terményeknél, míg a többi országokba együtt kevesebb szállított állatokból, mint mezei terményekből. Ez nem éppen a véletlen dolga, hanem az államok egymásközi viszonyából származik, melynél fogva az akadályok, vámok és tilalmak kisebb-nagyobb súlya nehezíti meg a forgalmat. Nevezetes betekintést engednek a viszonyokba a kivitelről a következő számok az egyes árunemekről:

	Ausztriába.		A többi államokba együtt.	
Ökör	16.437,180 frt =	22·93%	— frt =	— %
Bika	61,410 „ =	0·09 „	1,840 „ =	0·01 „
Tehén	303,660 „ =	0·43 „	5,040 „ =	0·03 „
Fiat. marha	20,370 „ =	0·03 „	— „ =	— „
Borju	159,500 „ =	0·22 „	125 „ =	0·00 „
Kos, ürü, juh	2.222,234 „ =	3·10 „	3,178 „ =	0·02 „
Bárány	32,604 „ =	0·05 „	15 „ =	0·00 „
Sertés	46.630,220 „ =	65·10 „	14.743,260 „ =	94·21 „
Ló	2.612,560 „ =	3·65 „	672,350 „ =	4·30 „
Szamar	1,426 „ =	0·00 „	1,984 „ =	0·01 „
Vad	246,748 „ =	0·34 „	5,180 „ =	0·03 „
Baromfi	2.558,900 „ =	3·57 „	100,616 „ =	0·64 „
Méhkas méhekkal	66 „ =	0·00 „	— „ =	— „
Piócza	104,000 „ =	0·15 „	44,800 „ =	0·29 „
Egyéb élő állatok	563 „ =	0·00 „	11 „ =	0·00 „
Friss halak	241.080 „ =	0·34 „	71,100 „ =	0·46 „
Összesen	71.632,521 frt =	1000·0/0°	15.649,499 frt =	100·00%

Az ausztriai kivitelre nézve áll az, a mit már fentebb általában állataink kiviteléről elmondtam. A sertésekből történt óriási kivitel mellett volt még nagy kivitelünk oda göbölők ből, kisebb, de mégis tekintélyes kivitelünk pedig volt lovakból, baromfiakból és juhokból.

A többi állatokból külön-külön a kivitel nem érte el az egy százalékot és összesen is csak 0.89 százalékát képezik az idevágó kivitelnek. Hasonlóképp nagy volt sertéskivitelünk a többi államokba együtt, s azon még egész kerek milliót sem tevő kiviteli értékből, mely a nem sertéskivitelre esik, jutott 672,350 frt a ló kivitelre, 100,616 frt a baromfi, 71,000 a friss hal és 44,800 frt a piócza kivitelre. Feltűnhetik azonban mindenkinek, hogy Ausztrián kívül a többi államokba egyetlen göbölőt sem szállítottunk ki, valamint a többi négylábuakból, a lovat kivéve, is csak oly csekély mennyiségű az a mit oda kivittünk, hogy valamennyinek az értéke együtt sem teszi a 10,000 frtot. Ennek a magyarázata az, hogy Németország indokolatlan szigorral, saját állattenyésztésének jól kigondolt védelmének köpenyége alatt, a magyar szarvasmarha bevitelét birodalmába meg nem engedti, okául adván, hogy a magyar szarvasmarha is csak oly sikrsági állat (Steppen-Thier), mely a keleti marhavészt magával hordja és így könnyen megtörténhetnék, hogy általa Németországba is bevitethetnék s azért a magyar szarvasmarhá-
nak mind bevitelét, mind pedig átvitelét meg nem engedheti. Még nem rég a színes, ugynevezett riskafaj, hizott állatok bevitelét megengedte, de most már czét is eltiltotta. Így lehet csak aztán azt megérteni, hogy göbölőyeink, úgyszólván kivétel nélkül Bécsbe vitetnek, és csak igen kevés más ausztriai városokba is, mint Triest, Pola, Gratz stb.-be.

Különösen sújtja marhakereskedésünket s ezzel együtt marhatenyésztésünket is, a szomszéd államok azon eljárása, mely szerint a marhavész legcsekélyebb hírére, rögtön elzárják határaikat kivitelünk elől, noha a hazánkban keresztülvitt

állategészségügyi intézkedések elegendő biztosítékot nyújtanak a járványok terjedése ellen. Marhakereskedésünk és vele együtt marhatenyésztésünk érdeke sürgősen kívánja, hogy a kormány a szomszéd államokat a hazánkban üdvösen keresztül vitt állategészségi intézkedések kielégítő voltának elismerésére s egyzersmind arra bírja, hogy marhakivitelünk elé, ha csak a tényleges szükség nem parancsolja, gátot ne vessenek. Igaz, hogy a jelen évben marhakereskedésünk s ezzel marhatenyésztésünk érdekében is, lényeges javulás állott be az által, hogy az orosz és galicziai göbolybevétel Bécsbe megtiltatott; de a jelek oda mutatnak, hogy ez sokáig nem fog így maradni és rövid idő alatt ismét meg fog nyílni a bécsi piacz az orosz és galicziai szarvasmarhabevételnek. Ennélfogva én most is szükségesnek tartom, a kormány közbenjárását az illetőket felvilágosítani. Kedvező befolyást van hivatva létrehozni Magyarországnak a mostani esztendőben a Svajczezal kötött állategészségügyi egyezménye, mely azonban csak az arlbergi vasút megnyitása után fog mutatkozni, ha az új úton a tarifviszonyok is kedvezők lesznek.

De Németország nemcsak göbolyeink bevitelét tiltotta meg, hanem a magyarországi szarvasmarha nyers hús átvitelét is birodalmán keresztül, úgy hogy mindenkinek még friss emlékezetébe fog lenni azon szomorú sors, a mely nálunk azon angol társaságot érte, mely innen Németországon át nyers marhahúst akart kifelé szállítani Franciaországba. Miután ezen út lehetetlenné vált, a vállalat szerencsét próbált a nyers hús kivittel Fiumén s Olaszországon át, de ez nem fizette ki magát részint a távolság, részint pedig a hőség miatt, s így ezen kísérletet is abban kellett hagyni. Eléggé küzdtek Németország ezen határozata ellen a magyar kormány, az országos gazdasági egyesület, az illető vállalkozó társulat: de mindhiába, Bismarck hajthatatlanul megmaradt és nem engedett. Hízlatásra való anyag pedig lenne elég Erdélyben, Magyarországbán, Szerbiában és Romániában. Szeszgyáraink is szépen szaporod-

nak, különösen újabb időben, a mióta adókedvezményben részesülnek, s így a göbolykivitel országunkból a jelenleginél sokkalta nagyobb lehetne még, és hisszük, hogy a jövőben fog is lenni. De hogy akkor is el tudná-e érni az eredményt, melyet sertés-kivitelünk felmutat: azt csak a jövő fogja megmutatni.

A voralbergi arlbergi vasút megnyitása által kivitelünk igaz új irányt fog nyerni, úgy hogy azon forgalom, mely jelenleg Passau, München és Lindaun át jutott Helvetiába, ezután sokkal rövidebb úton Innsbruckon és Bludenzen át kerülhet a Svájcba s így az átvitel Németországon el lesz kerülhető. Azonban ez is csak úgy lesz elérhető, ha a tarifák mentől alacsonyabbak lesznek. A kiszállított 9,400 lovakink közül vitetett 7,479 darab Ausztriába, 151 Németországba, 1,387 Olaszországba, 218 Franciaországba, 42 Oroszországba, 2 Boszniába, 83 Romániába (tehát 21 lóval több, mint a mennyi onnan ide behozatott), 30 Szerbiába és végre 8 a Balkán félszigetre.

A kiszállított 158,958 darab juhainkból pedig vitetett 158,731 darab, tehát 227 darab kivételével az egész kivitel Ausztriába, a maradékból pedig 201 darab Németországba és 26 Olaszországba.

Fővásárlója sertéseinknek Bécs, Csehország és Bodembachon át Németország, valamint Ruttkán át Délnémetország.

Sertés-kivitelünk az Ausztrián kívüli országokba úgyszólván csak is Németországba volt, melybe 209,953 darabot 14.696,710 forint értékben vittünk ki, míg a maradékot a Svájcba, azaz 598 darabot 41,860 frt, Olaszországba 65 darabot 4,550 frt és Boszniába 2 darabot 140 forint értékben szállítottunk ki. Magyarországból más országokba sertés ki nem vitetett. Magyarország sertésforgalmát nagygyá tette első sorban Kőbánya, mely jelentőségére nézve Cincinnati után következik s így a második nagy sertéspiac a világon. Emelkedett pedig Kőbánya különösen azóta, hogy itt egy „Első magyar sertéshizlaló és kölcsönelőgező részvény-társaság“ bejegyzett

czégü hatalmas részvénytársaság félmillió részvénytőkével az 1869-ik évben alakult, mely a sertéshizlalást, az előlegezést és a közbenjárást eladás és vételnél, magára vállalta. Központi jelentőségét vívta ki magának az által, hogy nemcsak a hazai sertéskereskedők és hizlalók hozták ide sertéseiket eladásra, hanem a szerb- és románországiak is; az osztrák, cseh és németországi vevők pedig innen elégítik ki szükségleteiket. Kormányunk pedig a „Sertés kereskedelmi csarnok“ felállításának engedélyezése által Kőbányán, valamint hogy a hasonlókép Kőbányán felállított sertésveszteglő intézet kezelését egészen ezen társaságra bízta és Kőbányának minden lehető könnyítéseket és kedvezményeket megad: lényegesen hozzájárult Kőbányának, mint központnak, emeléséhez. A részvénytársaság nagy kiterjedésű szállásai, valamint gyors és lelkiismeretes eljárása által igyekszik is feladatát teljesíteni, melyet egy példával megvilágítunk. Egy kereskedő küld Szerbiából a vasúton 500 sertést s erről értesíti a részvénytársaságot oly utasítással, hogy ezeket állítsa be szállásaiba az ő számlájára további rendeletig. A kereskedő, ha akarja, megkapja a felküldött sertései értékének háromnegyed részét mint előleget, ezért otthon újra soványsertést vásárolhat és beállíthatja hizlalásra, míg ide fent az ő sertései tovább hizlaltatnak és rendeletére árfolyam szerint a társaság közbenjárásával el is adathatnak. Ez mind oly gyorsan és pontosan történik, és az illetőre oly nagy előny, hogy Kőbánya a kereskedők és hizlalók által el nem kerültek és ismét szívesen felkerestetik általuk, különösen pedig a távolabb eső szerbek és románok által. Vannak azonban Magyarországon még más nagyobb sertésvásárok is, mint Soprony, Győr, Kecskemét, Gyula, Nagy-Várad, Mohács, Eszék, Pápa és Nagy-Kanizsa; kisebb, de mégis jelentékeny sertéspiaccz pedig az országban több van; néhány nevezetesebbet közülök itt felsorolok, ezek: Csáktornya, Légrád, Nagy-Goricza, Lekenik, Radna-Lippa, Szt.-Gotthard, Homonna, Darány stb.; süldő és malaczokra

nézve pedig különösen Beleg, Somogy megyében, Vukovár és Samacz Horvátországban stb.

Magyarország sertés kivitele már is kedvező eredményt mutat, de igyekeznünk kell azt még inkább emelni és a fajokat javítani. Húsfajainkat szaporítani, zsírfajainkat finomítani kell, ha azt akarjuk, hogy a versenytérről le ne szoruljunk. A külföldnek első sorban húsfajtákra van szüksége. Kivánatos, hogy az elért kedvező eredmény gazdáinkat és kereskedőinket, hazai sertés kivitelünk érdekében és a saját érdekükben is, további élénk tevékenységre buzdítsa és arra indítsa, hogy sertés kereskedelmünk azon jelentőségét, a melyet a világpiacon hivatva van elfoglalni, továbbra is bírja s azt állandóan meg is tartsa.

A kőbányai sertésforgalom képe a következő kimutatásból látható, melyet az „Első magyar sertés hízlaló és köleselőlemező részvénytársaságnak“ 1881-diki évi jelentéséből átvettem. E szerint az 1881-dik évben Kőbányára felhajtott sertések összes értéke következőleg alakult:

1880. december 31-ről maradt létszám	60,470 drb,	melyekből	
35,000 drb. magy. hizósertés	darabja 35 frt	=	1.225,000 frt
20,954 „ „ félig és egészen hizott	„ 60 „	=	1.257,240 „
2,590 „ szerbiai hizott sertés	„ 60 „	=	155,400 „
1,926 „ romániai „ „	„ 60 „	=	115,560 „
<u>60,470</u> darab összes értéke pedig volt			<u>2.753,200 frt</u>

1881-dik évi felhajtás:

321,994 drb. magy. fajta félig hizott	drbja 52 frt	=	16.743,688 frt
13,506 „ „ „ vidékről	„ 46 „	=	621,276 „
62,481 „ „ államvasúttal sovány és félig hizott	„ 35 „	=	2.186,835 „
<u>397,981</u> darab magyar sertés, ezek értéke			<u>19.551,799 frt</u>
113,072 drb. szerbiai vasúttal érkezett			
<u>102,038</u> „ romániai „ „			
<u>215,110</u> drb.	darabja 55 frt	=	<u>11.831,050 frt</u>
<u>673,561</u> drb. mindössze, melynek értéke volt			<u>34.136,049 frt</u>

Elcségül kellett kukoricza és árpa 72,800 drb. heti átlagos létszám mellett, (1880-ban a heti létszám 24,200 darabbal kisebb volt) 100 darabra naponkint 2 $\frac{1}{2}$ mtrmázsát számítva, évenkint 664,300 mtrm. 6 frt 60 krjával 4.384,380 frt

Igy tehát 1881. évi összes érték 38.520,429 frt

Ellenben 1880-ban 474,820 drb. értéke 23.995,760 frt

A külföldre szállított és az országban Kőbányáról elfogyasztott sertések értéke 1881-ben:

Kivitel: Bécsbe 147,987 drb. 65 frtjával 9.619,155 frt

Csehországba 45,859 drb 60 „ 2.751,540 „

Bodenbach.át 105,010 db. magy. 70 ftjával 7.350,700 „

Összesen 19.721,395 frt

Rutkán át Délnémetországba 161,936 drb.

szerb és román 55 frtjával 8.906,480 frt

Összesen 460,792 db., melynek értéke volt 28.627,875 frt

Belföld: Felső Magyarországra 16,871 drb 55 frtjával 927,905 frt

M. kir. összekötő vasút. 4,026 „ 50 „ 201,300 „

Budapesti fogyasztás 131,780 „ 56 „ 7.379,680 „

Összesen 613,469 drb Kőbá-

nyáról elvitt sertés 37.136,760 frt

értékben.

Az egészségi és transitó-szállásokban 1881. január 1-től december hó végeig, vagy 12 hónap alatt be volt állítva

szerbiai fajta 115,662 darab

romániai 103,964 darab

Összesen 219,626 darab

Az egészségi vizsgálatnál borsókásnak ta-

laltatott: szerbiai 1,242 darab

romániai 1,616 darab

és mindkét fajtából, részben a szállítás alatt, rész-

ben pedig betegségek folytán elhullott 798 darab

Összesen tehát 3,656 darab

mely az emberi élvezettől elvonatott és technikai czélokra fel-
dolgoztatott.

A kőbányai piac 1881. évi forgalma tett 75.657,189 forintot, melyből esett a Kőbányára felhajtott sertések, valamint az általuk itt felemészített tápanyag értékére 38.520,429, a Kőbányáról elhajtott sertések értékére pedig 37.136,760 frt. Miután pedig a hazánkból külföldre kivitt sertések száma egy évben 876,764 darab volt, a Kőbányából ugyancsak egy év alatt kivitt sertéseké pedig 460,792: tehát összes évi kivitelünknek 52·57 százalékát, vagyis jóval többet a felénél, Kőbánya szolgáltatta. De nemcsak kivitelünknek szolgáltat Kőbánya ily tetemes mennyiséget, hanem ellátja a fővárosi fogyasztást is évi 131,780 darabbal, küldött Felső-Magyarországba 16,871 és a m. kir. összekötő vasút segítségével hazánk más vidékeire 4,026 darabot. Ezen belföldi helyekre szállított sertések összes száma volt 152,677, vagyis a Kőbányáról elhajtott összes sertéseknek 24·89 százaléka, tehát kerek számban annak csak egy negyede.

Miután Kőbánya maga nem tenyészt, hanem csak hízlal, érdekes tudni, hogy az oda egy évben felhajtott összes 613,091 sertésszámból szolgáltatott Magyarország 397,981 darabot, vagyis 64·91, Szerbia 113,072 darabot, vagyis 18·44 és Románia 102,038 darabot, vagyis 16·65 százalékot. E szerint a kőbányai felhajtásnak szolgáltatta Magyarország majdnem a kétharmadát, Szerbia és Románia pedig együtt annak egy harmadát. De miután Kőbánya csak 52·57 százalékkal járult Magyarország összes kiviteléhez, a többi pedig az ország más részeiből került, láthatjuk ebből is, hogy Magyarországnak, Horvát-Szlavonországot is ide értve, mily óriási nagy sertés telepei vannak.

Nem hagyhatjuk itt említés nélkül gazdáink azon nagy hátránynyal járó szokását sem, mely szerint szűk termés idején a sertésstenyészanyag állományt leszállítják a minimumra. Ennek rossz hatása az, hogy a következő évben és még továbbra is,

nem szolgáltatathatják a 2 és a 2^{1/2} éves állatokat a kereskedelemnek oly mennyiségben mint ez kívánatos volna, s ennek következtében a vevő itt nem tudván kielégíteni szükségletét, könnyen piaczkuntól elszokik és másfelé fordul. Erre az alkalmat könnyen szolgáltatják Galicziában az oswiecimi és Németországban a hamburgi sertéspiaczok, a hol, habár a mi sertésfajainknál csekélyebb minőségű, de igényeiknek mégis megfelelő sertéseket találnak. Ujabb időben a sertéstenyésztést nagyban kezdik gyakorolni Schleswig-Holstein és Dániában, s ezek, valamint a belföldi német sertéstenyésztők látják el a hamburgi piacot, míg az oswiecimi piacon legnagyobbbrészt orosz-lengyel, galicziai és moldvai sertések vannak. Megjegyzendő azonban, hogy a hamburgi piac sertéseinek legnagyobb részét leszúrva Angliába viszik, és csekélyebb részét Dél-Németországba, Franciaország és Hollandiába szállítják.

Ezeket itt csak azért hoztuk fel, miszerint gazdáinkat figyelmeztessük, hogy versenytársaink egyre szaporodnak és tehát óvatosak legyenek és ismételve azon hibába ne essenek, hogy mikor nálunk szűkebb termés van, tenyészsertés állományuk egy részén aránytalan módon túladnak s így a termelést olykép csökkentik, hogy ez által a legközelebbi időszak szenved. Az előre nem látható eseményeken pedig csak úgy lehetne segíteni, ha gazdáink nagyobb súlyt fektetnének a sertéstáplálásra alkalmas különféle gyök- és gumó-növények termesztésére, hogy azon esetre, ha tengeri és árpatermésünk cserbe hagy, nevelhessük, etethessük, sőt hízlalhassuk is sertéseinket más olcsóbb tápszerekkel, surrogatumokkal. Szövetkezzenek gazdáink, és a mire az egyes nem képes, az elérhető egyesült erővel, s állítsanak fel gazdasági szeszgyárakat, a melyek segítségével olcsóbban lehet tenyészteni, de a tenyészanyagot, ha már szaporítani nem akarja a gazda, legalább ne csökkentse, hogy a viszonyoknak és kívánalmaknak mindenkor megfelelni tudjon.

Az összes forgalomban, a készlet levonásával, Szerbia és

Románia körülbelül 33%-kal vettek részt; ellenben 1880-ban csak 14%-kal, 1879-ben 33, 1877-ben 34, 1876-ban 38, és 1870-ben 36 százalékkal, a szerint a mint ezen országokban a termés alakult. Látjuk tehát ez adatokból, hogy Szerbia és Románia jó kisegítője a magyar sertésanyagnak, melynek mind húsának finomságára, mind pedig hizékonyságára a magyar sertésnek elsőbbsége van.

Ezen óriási forgalom mellett nem is kell mondanom, hogy a részvénytársaság szép eredményeket mutat fel és részvénytőkéjét gazdagon kamatoztatja. Így az előttünk fekvő 1882. évi mérleg, nyereség és veszteség számla szerint, az ez évi nyereség volt 100,187 frt 66 kr., melyből, miután a tartalék-alaphoz csatoltatott 4,267 frt 40 kr., hogy az kerek 40,000 frtra felemeltessék, az alapszabályszerű jutalékok és jutalmazásokra fordítottatott 15,558 frt 92 kr., és még miután 5,361 frt 34 kr. átvitetni határozottatott a jövő évi nyereség számlálára: maradt még a részvényesek közt kiosztandó 75,000 frt, melyből minden részvényre 30 frt jutott. Miután pedig a társaságnak részvénytőkéje 500,000 frt, 2,500 részvényben 200 frt teljes befizetéssel, tehát a nyereség volt minden egyes részvény után 15 százalék, mely eredménnyel a részvényesek nagyon meglehetnek elégedve.

5. Állati termelvények.

A forgalom állati termelvényekből teti 29.677,671 forintot, mely összegből esett a behozatalra 10.134,758, a kivitelre pedig 19.542,913 forint. Ezen viszonyt százalékokban kifejezve azt találjuk, hogy minden 100 forint forgalomból esik a behozatalra 34·15, a kivitelre pedig 65·85 forint.

Az állati termelvények mennyiségét, az egységi középárt, a kiszámított értékeket és a százaléki viszonzyszámokat találja a t. olvasó a következő táblázatban :

a) Behozatal.

	Súly méter- mázsákban.	Egység ár frtban.	Érték frtban	%-ban.
IV. 18. Borjubőrök	658·80	180 =	118,454 =	1·17
„ 19. Bárány-, juhb.	9,786·12	180 =	1.761,502 =	17·38
„ 20. Lóbőrök	1,326·94	120 =	159,233 =	1·57
„ 21. Marhabőrök	34,104·81	120 =	4.092,577 =	40·38
„ 22. Másf. bőrök	6,429·57	120 =	771,548 =	7·61
„ 23. Lószőr	1,310·75	130 =	170,397 =	1·68
„ 24. Sörte	1,405·78	215 =	302,243 =	2·98
„ 25. Másf. állatszőr.	2,164·24	124 =	268,366 =	2·65
„ 26. Tollak	500·05	350 =	175,017 =	1·73
„ 27. Fris hús	1,813·16	40 =	72,526 =	0·72
„ 31. Viasz	343·95	120 =	41,274 =	0·41
„ 33. Sajt	15,591·60	80 =	1.247,328 =	12·31
„ 34. Tojás	294·95	18 =	5,309 =	0·05
„ 35. Tej	329·49	12 =	3,954 =	0·04

	Súly méter- mázsákban.	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban.
IV. 36. Méz	670·61 ×	33 =	22,130 =	0·22
„ 37. Belek, hólyag.	1,669·59 ×	152 =	253,778 =	2·50
V. 1 – 2. Vaj	1,468·27 ×	90 =	132,144 =	1·30
„ 3. Disznózsír	6,280·61 ×	50 =	314,030 =	3·10
„ 4. Szalonna	938·38 ×	50 =	46,919 =	0·46
VII. 11. Szarv. saggancs.	148·09 <	70 =	10,366 =	0·10
„ 12. Csontok	16,566·35 ×	10 =	165,663 =	1·64
			<u>Összesen</u> 10.134,758 =	100·00

Az állati termelvények behozatala az ország nemzetgazdasági viszonyaira nézve kedvező, mert e behozatalból 75·42 százaléka oly termelvényekre esik, melyek legnagyobb része itt feldolgoztatnak és csak kis részök kerül nyers állapotban ismét kivitelre; ilyenek a bőrök, szőrök és a sörte. Különösen nagy marhabőr behozatalunk volt, mely egymaga az összes idevágó behozatalnak 40·38 százalékát képezte. Azon állati termelvények behozatala pedig, melyek a fogyasztás tárgyát képezik, szintén nem kedvezőtlenek reánk nézve, mert először nem sok az a mi azokból behozatott és mert azokból tetemes mennyiségeket szállítottunk ki, mint azt később látni fogjuk. Kivételt csak a sajt képez, melyből 1.247,328 forint értékű hozatott be, s a mely itt az országban el is fogyasztatott, tehát oly czikkből, melyért kárba megy a sok pénz kifelé, miután azt ide haza is jól lehetne termelni.

Országok szerint ezen behozatal a következő volt:

Ausztriából	7.460,827	frt ért. vagyis	73·65	százalék
A többi ország. együtt	2.669,236	frt ért. vagyis	26·35	százalék
	<u>Összesen</u>		10.130,063	frt ért. vagyis 100·00

A túlnyomó osztrák behozatalt nehezen lehet megmagyarázni a részletek ismerete nélkül, és aligha tévedek midőn azt

mondom, hogy az csak közvetve képez behozatalt Ausztriából. Ezt igazolja azon tény, hogy Ausztriának virágzó bőripara van, mely nemcsak a saját nyers állati bőrtermelvényeit képes feldolgozni, hanem olyanokat még mitőlünk is nagy mennyiségben vásárol, mint azt később látni fogjuk. Én inkább azt hiszem, hogy a nyers állati bőrök behozatala mi hozzánk tengerentúli országokból származik, melyek versenyképessége nálunk már nem egyszer hangoztatott.

A mi pedig a behozatalt az egyéb államokból illeti, az részben déli és délkeleti szomszédainktól történik, valamint a Balkán félszigetről is, részben pedig úgy mint Ausztriánál, azon államok csak közvetítői az ausztraliai állati nyersbőrök behozatalának. A budapesti kereskedelmi és iparkamara jelentése szerint Amerikából ma már nem hozatik be marhabőr, mivel magas áránál fogva az nem fizeti ki magát; a marhabőr behozatalunk Ausztráliából történik. — A részletes adatokat ár unemek szerint mindkettőre nézve a következő táblázat tartalmazza:

	Ausztriából.		A többi államokból együtt.	
Borjubőrök	97,200	frt = 1·33 ⁰ / ₁₀₀	21,240	frt = 0·79 ⁰ / ₁₀₀
Báránysjubőr.	845,460	" = 11·33 "	916,020	" = 34·32 "
Lóbőrök	129,720	" = 1·74 "	3,952	" = 0·15 "
Marhabőrök	3.185,840	" = 42·70 "	926,760	" = 34·72 "
Másféle bőrök	441,960	" = 5·92 "	329,640	" = 12·35 "
Lószőr	156,000	" = 2·09 "	14,430	" = 0·54 "
Sörte	266,815	" = 3·58 "	35,475	" = 1·33 "
Másf. áll. szőrök	246,264	" = 3·29 "	22,072	" = 0·83 "
Tollak	165,900	" = 2·22 "	10,100	" = 0·37 "
Friss hús	72,120	" = 0·97 "	400	" = 0·02 "
Viasz	35,760	" = 0·48 "	5,520	" = 0·21 "
Sajt	1.102,720	" = 14·78 "	144,560	" = 5·42 "
Tojás	5,274	" = 0·07 "	18	" = 0·00 "
Tej	3,744	" = 0·05 "	228	" = 0·01 "
Méz	10,032	" = 0·13 "	12,111	" = 0·45 "

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Belek	176,168 frt = 2·36 ^o / _o	77,520 frt = 2·90 ^o / _o
Vaj	128,250 „ = 1·72 „	3,870 „ = 0·14 „
Disznózsir	305,600 „ = 4·09 „	8,400 „ = 0·32 „
Szalonna	41,000 „ = 0·55 „	5,900 „ = 0·22 „
Szarv. és aggancs.	6,580 „ = 0·09 „	3,780 „ = 0·14 „
Csontok	38,420 „ = 0·51 „	127,240 „ = 4·77 „
Összesen	7.460,827 frt = 100·00 ^o / _o	2.669,236 frt = 100·00 ^o / _o

Innen láthatjuk, hogy azon 7.460,827 frt értékű osztrák behozatalból az állati bőrök behozatalára esett 4.700,180 frt, vagyis az egész ide vágó behozatalnak 63.₀₂^o/_o-a, az állati szőrökére (lósőr, sörte és másféle állatszőrök) pedig 669,079 frt, vagyis 8.₉₆^o/_o, a kettőre tehát együtt 5.369,259 forint, vagyis 71.₉₈^o/_o. Ez a visszás helyzet, hogy t. i. mi nagymennyiségű állati bőroket a nyugotról behozunk, valószínűleg a minőség rovására is történik, melynél fogva mi a jobb minőségű belföldit drágábban tudjuk eladni a külföldnek, mely azt jobban tudja megfizetni mint a hazai közönség, és mi beérjük ide haza a másodrendűvel, de olcsóbbal.

Az egy évi összes sajtbehozatal értékéből esik az osztrák behozatalra 1.102,720 forint, másképen 88·41 százalék; de miután a mindennapi életből tudjuk, hogy nem valamennyi sajt készítették Ausztriában, a mit mi idehaza fogyasztunk: tehát Ausztria itt is részben közvetítői szerepet visz termelő és fogyasztó közt, a miért a haszon ismét az ő zsebébe vándorol és nem a miénkbe. Továbbá az egész vajbehozatal szintén Ausztriából történik. Végre valószínű, hogy disznózsir behozatalunk sem közvetlen Ausztriából történik, mely ezen cikkből maga is nagy fogyasztónk, hanem csak azon keresztül tengerentúli államokból származhatik, mely behozalért mi 305,600 forint adtunk ki egy évben, tehát elég jelentékeny összeget, egy

olyan áruczikkért, melylyel mi magunk elláthatnánk az egész nyugoteurópai szükségletet.

A többi államokból együtt is legtöbb esett az állati termelvények behozatalából az állati nyers bőrökre, mely utóbbiak értéke 2.197,152 forint volt, s így az egész idevágó behozatalnak 82·31 százalékát képezte. Ezen behozatalt különválasztva a szerint, a mint az történt vagy a nyugot európai államokból, vagy pedig a déli és délkeleti szomszédainktól, láthatjuk, hogy a nyugoti országokra esett 941,892 frt, vagyis 43, a déli és délkeletiekre 1.255,260 forint vagyis 57 százalék. Az előbbienek közt ismét legjelentékenyebb volt a behozatal Németországból 759,012 frt értékben, csekélyebb Olaszországból 122,740, végre kicsiny Nagybritanniából 49,440, Belgium-Hollandból 19,800 és még Oroszországból is 900 forint értékben.

A mi pedig déli és délkeleti szomszédainkat illeti, Szerbia az, melyből legtöbb nyers állati bőr hozatott be, a mely behozatalnak 787,740 forint értéke volt; utána következnek Románia 378,180, a Balkán félsziget 80,940 és utolsó helyen Bosznia-Hercegovina csekély 8,400 forint értékű behozatallal.

Az állati termelvények kivitelében a gyapju ben nem foglaltatik. Ez majd csak később a szövő anyagoknál fog előfordúlni. De így is a kivitel állati termelvényekből tetemes volt és hogy mást ne mondjak, társát, a kerti termelvényeket, majd nem háromszorosan felülmúlja. Ezen kivitel a következő összeállításból látható:

b) K i v i t e l.

	Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban
IV. 18. Borjubőrök	3,736·02	×185=	691,164=	3·49
„ 19. Bárány-, juhb.	11,284·21	×255=	2·877,474=	14·52
„ 20. Lóbőrök	3,813·52	×120=	457,622=	2·31
„ 21. Marhabőrök	5,769·45	×120=	692,334=	3·49
„ 22. Másféle bőrök	6,407·50	×120=	768,840=	3·88

	Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban
„ 23. Lószőr	667·46	×130=	86,770=	0·44
„ 24. Sörte	312·80	×200=	62,560=	0·32
„ 25. Másf. állatszőr.	999·13	×102=	101,911=	0·51
„ 26. Tollak	19,128·99	×290=	5.547,407=	27·99
„ 27. Friss hus	12,096·62	× 60=	725,797=	3·67
„ 31. Viasz	2,597·14	×135=	350,614=	1·77
„ 33. Sajt	6,881·62	× 60=	412,897=	2·08
„ 34. Tojás	57,423·64	× 20=	1.148,473=	5·79
„ 35. Tej	58,261·86	× 12=	699,142=	3·53
„ 36. Méz	12,090·64	× 36=	435,263=	2·20
„ 37. Belek, hóly.	3,873·17	×152=	588,722=	2·97
V. 1—2. Vaj	6,092·78	× 75=	456,958=	2·31
„ 3. Disznózsír	32,679·67	× 60=	1.960,780=	9·89
„ 4. Szalonna	13,321·17	× 60=	799,270=	4·04
VII. 11. Szarv. és aggancs.	6,279·53	× 70=	439,567=	2·22
„ 12. Csontok	23,934·85	× 10=	239,348=	1·20
			<u>Összesen</u>	<u>19.542,913=100·00</u>

A kivitelben az első helyet foglalják el az ágytollak, mint a melyek értéke e csoportban a legnagyobb; ha pedig ezen értékhez hozzá adjuk a tyúktojás-kivitel értékét is, mint szintén baromfitermelvényét, e kettő együtt képvisel 6.695,880 frtot, ez pedig az egész idevágó forgalomnak 34·78 százaléka s így egy harmada.

Az ágytollkivitel súlyra, de még inkább értékre nézve sokkal nagyobb lehetne, ha azt megtisztítva, osztályozva és fosztott állapotban szállítanánk ki, nem pedig nyersen, úgy a mint az eddig legnagyobbbrészt történik. Hogy pedig a magyar toll jó és kedvelt az idegenek előtt, mutatja az a körülmény, miszerint a versenyt mind az amerikai, mind pedig a kínai és japáni alsóbbrendű s ép azért olcsóbb tollúval, ki tudta állani. A kínai és japáni verseny nagy nyomást gyakorolt a magyar-

országi közönséges tollú árára, ellenben az amerikai tollú versenye már jóval kevesbé érezhető.

Az állati nyersbőrök tetemes behozatalát már hangsúlyoztam az illető helyen, itt szemben áll a kivittel s örventesen konstatálhatom, hogy noha ez a kívánatosnál még jóval nagyobb, mégis 1 és fél millió forinttal kisebb volt a behozatalnál, tehát igen sok bőr még megmaradt idehaza a feldolgozásra. Ellenben a toll és tojás fontossága kivitelünkben feltűnik itt még az által is, hogy kerek egy milló forinttal haladta meg az állati nyersbőrök és szőrök kivitelét.

A disznózsír és szalonna 2.760,050 frt értékkel 13.93 százalékat képezte az egész idevágó forgalomnak; de nekem úgy tetszik, hogy ez sokkal kevesebb, mintsem lehetne egy oly országból, melynek évi sertés kivitele meghaladja a 61 millió forintot.

Lendületet fog adni úgy a zsír és szalonna, valamint a kolbász- és hurkaféle, úgyszinte a szalámi, sonka és füstölt hús kivitelének a főváros azon törekvése, mely most van tárgyalás alatt, és a mely, a mint a jelek mutatják, valósulni is fog, t. i. hogy a szarvasmarha közvágóhidhoz hasonló intézmény felállítassék a sertések számára is, melynek hatása ki fog terjedni nemcsak a belfogyasztásra, hanem még inkább a kivitelre.

Uj lesz sok olvasó előtt az is, hogy tej-kivitelünkért bevettünk 699,142 frtot egy évben, még oly csekély középár mellett is, mint a minő itt fel van véve, t. i. 12 frt egy métermázsára, melyre gönnyel együtt 230 litert szoktak számítani. Persze, hogy ezen kivitel csak oly helyekről történhetik, a melyek közel Bécshez fekszenek s így mostanáig a kivitel csak országunk nyugati széleire szorítkozik. Nevezetesen történik ezen tejkivitel Pozsony, Mosony és Soprony határszéli megyékből. A legnagyobb tejkiviteli helyek ezekben: Oseklész, Diószeg, Galánta és Prácsa Pozsony megyében; Hegyeshalom, Mosony és Zurány Mosony megyében. Középszerű tejkiviteli helyek pedig ezek: Magyar-Bél (főherczeg Albrecht nagyszerű

tchenészetéből) Pozsony megyében; Lébény-Szent-Miklós Mosony megyében és Nagy-Czenk Soprony megyében. Végre kisebb tejkiviteli helyek Agfalva, Cziffer és Szombathely Pozsony megyében és Somfalva Soprony megyében.

Tekintettel a jelen mozgalomra, mely a tejpgazdálkodás emelését tűzte ki magának czélul, mindenesetre figyelembe kellene venni a fentebbi helyeket, mint a melyeknek kiterjedt tejkivitelük már van. De czélszerű lenne másrészt az is, hogyha az illető gazdák szövetkeznének és így egyesült erővel igyekeznének könnyítéseket szerezni a tejszállításnak, az illető vasúti vállalatoktól pedig olcsóbb díjtételeket és megfelelő hűtőkocsikat, végre Bécsben, a hová valamennyien a tejet szállítják, nagyobb súlya lenne szavuknak esetleges áringadozásnál. Minthogy pedig a nyers tej eladása sokkal nagyobb hasznot biztosít a gazdának, mint a túru, tejfel, vaj vagy sajt eladása: tehát mindenesetre a piaczi viszonyokra gyakorolandó hathatós befolyás már magában is a szövetkezet életrevalósága mellett kezeskedik.

Tejkivitehről lévén itt szó, felemlítem, inkább mint különbséget semmint jelentőst, még azt is, hogy hazánk déli részén át is volt tejkivitelünk. Még pedig kivetett egy évben Romániába 77·07 métermázsa tej 925 frt, Szerbiába 1·50 mmázsa 18 frt és Bosznia-Hercegovinába 45 kilogramm 5 frt értékben. Ugyanakkor azonban tejbekhozatalunk is volt ugyanonnan, még pedig 19 mmázsa Romániából 228 frt értékben. Látni tehát ebből, hogy a tejforgalom hazánk déli részen inkább csak helyi érdekű, a mennyiben a szorgalmatos brassói szászok tejfeleslegüket kiszállítják olyankor, mikor egyéb áruikat is viszik át a határon. De miképpen magyarázzuk meg azt, hogy hazánkba tejbekhozott Ausztriából, még pedig mint a kimutatásból látható 329·49 métermázsa egy évben, melynek értéke 3,945 forint volt! Erre nehéz a feleletet megadni, ha csak azt nem feltételezzük, hogy a közös vasúti vonalak némely állomásain kivételes olcsó tej kapható, melynek szállítása egynéhány mértföldre

kifizeti magát. Különben az egész mennyiség nem nagy és bizony megtörténik az is, hogy viszont mi viszünk ki tejet Grácza is.

Szintén új lesz sok olvasó előtt, hogy belek és hólyagok kiviteléből 588,722 frt folyt be egy évben, a minek igazán örvendhetünk. Ha még tekintetbe vesszük, hogy hazánkban a szállami és az egyéb kalbászfélék készítése örvendetes terjedelmet nyert és még mindig emelkedésbe van: csak akkor lehet igazán arról fogalmunk, hogy az állattenyésztés ezen kevés értékkel látszó mellékágából is milyen szép haszna van az országnak, holott sok gazdaságban még ma is a beleket oda dobják a kutyaáknak. Mutatja ezen cikk kereskedelmi fontosságát az is, hogy ebből a délkeleti és déli szomszéd államokból jelentékeny behozatalunk is volt, melynek értéke tett egy évben 67,640 frtot. Esett pedig ezen összegből a behozatalra Romániából 38,000, Szerbiából 28,120, a Balkan félszigetről 1,216 és még Bosznia-Hercegovinából is 304 frt. Ezen behozott és az itt nyert belek és hólyagok, melyek legnagyobbrészt tisztított, szállított és szelelő mentesen egészen a hurkák megtöltésére kész állapotban, részint azonban besósva is, vitetnek úgy a szomszédos Ausztriába, de még inkább Németország, a Svajcz és kisebb mennyiségben Olaszországba is. Nevezetesen az czekeből egy évben kiszállított érték tett Ausztriába 167,960, Németországba 315,248, a Svajczba 92,872 és Olaszországba 12,312 forintot. Ezen foglalkozás a fővárosban számos kis iparosnak, mint egyedüli kereset, sokaknak mint mellékkereset, ad kenyeret és tisztességes megélhetést. A közvetítés hazánk és a külföld közt egy budapesti czég kezében van. Nem lehet azonban elhallgatni, hogy ezen csekélynek látszó állati terménynek is meg kell küzdeni az amerikai versenynyel, mely egész hajó rakomány szállított és besósott beleket küld a német kikötő városokba, és mivel ezek olcsóbbak a magyarországiaknál, nemcsak Németországban hordatnak széjjel, hanem lekerülnek egész Csehországba, sőt már Bécsben is találhatók.

Sajt termelésünk oly csekély, hogy belsükségletün-

ket sem fedezheti, sőt mint láttuk, tetemes sajt-behozatalunk van. Tehát a fent kimutatott 412,897 frt sajt-kivitel alatt, csakis kárpáti vagy közönségesen lipthói turó elnevezés alatt ismeretes turó-kivitelnél itt mást nem érthetünk.

A méhek szorgalmának gyümölcsét, a mézt a viaszszal együtt, a kivitelben 785,877 forinttal látjuk képviselve, mely apró állatkák, miután mondhatni, hogy tartásuk semmibe se kerül, okszerű tenyésztése nálunk csak most veszi kezdetét s így ezen állatkák termelvényeiből ezután még nagyobb kivitelre számíthatunk.

Sajnos azonban, hogy a minden áron olcsón vásárolni akaró közönség a dolgot oda vitte, hogy ma már mesterségesen cukorrépából is készítenek mézet, mely a valódi mézhez csak annyiban hasonlít, hogy mézize van. Ismeretes dolog, hogy különösen a svajzi, de most már a stayer- és a tirolországi vendéglősök asztalán is, ott találni a mézet, épen úgy mint nálunk a mustárt, s a melynek élvezete ott nem kerül semmibe. Ezt a mézet a vendégek kenyérre vagy zsemleire kenik, mint a vaját, és reggelinél a kávéval együtt költik el. Miután a vendéglős az elhasznált mézért nem számíthat fel semmit, természetesen ő is mindig a legolcsóbb mézet keresi, mely nem lehet más mint a múnéz, és megelégszik bármilyennel, csak a mézize legyen meg. Csak a valódi tiszta pergetett méz állja ki a versenyt ezzel, mely még mindig keresett s az is fog maradni, s a melynek jó ára van most is; azért tehát gazdáinknak csak az ilyenek előállításáról kell gondoskodni. A nem tiszta, és sok esetben még hamisított méz is, a milyen ma szintén előfordul, a külföldön nem talál vevőt és legfeljebb mézeskalácsosaink által használtathatik potom ár mellett. Ehhez hozzá járul még, hogy a magyar méznek külföldön a Csendes tenger szigetcsoportjaiból Európába kerülő mézzel is ki kell állani a versenyt, mely bő mézszüret alkalmával azután csakugyan nagyon lenyomja a mézárát, s ilyenkor kereskedőink csak veszteséggel dolgozhatnak. Legnagyobb vevőnknek mézből je-

lentkezett Ausztria, a melybe az egy évben kivitt méz értéke tett 306,656 frtot, azután Németország 56,992, utána a Svajcz 10,880, Franciaország 8,992 és még Olaszország 2,752 frittal.

Végre állati szarvak- és csontokból is tetemes kivitelünk volt, bár a czukoripar érdekében óhajtandó volna, hogy csont akár nyers állapotban, akár szénné égetve, minél kevesebb lépné át az ország határát. Az állati szarvak különféle ipari célokra használatnak, a körmökből pedig lesznek a csontgombok.

Országok szerint a kivitel itt látható:

Ausztriába	13.096,653 frt ért. = 67·02%
Többi államokba együtt	6.446,013 frt ért. = 32·98 „
Összesen	19.542,666 frt ért. = 100·00%

Az állati termelvények kivitele Ausztriába aránylag sokkal kisebb, mint volt a kivitel élő állatokból ugyanoda, s így magától értetődik, hogy ezen viszony fordítva áll a többi államokra nézve is. Ez onnan is magyarázható, hogy míg az állatok oda való bevitelét minden képzelt bajoknál az államok kormányai megakadályozzák, az állati termelvényeknél ezt nem oly könnyen tehetik noha marhavészes időben az állati bőrök és szőrök bevitelére is oda meg van tiltva. Különbösen a nyugat-európai államok, már mint azok, melyek a világkereskedelmet közvetítik a tengeren, sokkal olcsóbban hozzájuthatnak az állati termelvények egynémelyikéhez, s azért még így is esoda, hogy ezen kivitelnek egyharmada nem ausztriai tartományokba történik.

A következő táblázatból látni fogjuk, mely állati termelvények leginkább azok, melyekből jelentékenyebb mennyiségek szállítottak Ausztriába és illetőleg a többi államokba.

	Ausztriába.	A többi államokba együtt
Borjubőrök	435,675 frt = 3·33%	255,485 frt = 3·98%
Bár. s juhbőr.	2.250,630 „ = 17·18 „	626,790 „ = 9·72 „
Lóbőrök	289,440 „ = 2·20 „	168,240 „ = 2·61 „
Marhabőrök	461,280 „ = 3·52 „	231,000 „ = 3·58 „
Másféle bőrök	328,080 „ = 2·51 „	440,760 „ = 6·84 „

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Lószőr	83,720 „ = 0·64 „	2,990 „ = 0·05 „
Sörte	52,400 „ = 0·40 „	10,200 „ = 0·16 „
Mást. áll.-szőrök	101,694 „ = 0·78 „	306 „ = 0·00 „
Tollak	2.004,480 „ = 15·31 „	3.542,930 „ = 54·96 „
Friss hús	652,860 „ = 4·91 „	72,480 „ = 1·12 „
Viasz	244,350 frt = 1·86% ^o	106,245 frt = 1·65% ^o
Sajt	379,560 „ = 2·89 „	33,360 „ = 0·52 „
Tojás	1.037,480 „ = 7·92 „	111,000 „ = 1·72 „
Tej	698,196 „ = 5·33 „	948 „ = 0·01 „
Méz	344,988 „ = 2·63 „	90,288 „ = 1·40 „
Belek és hólyag.	167,960 „ = 1·28 „	420,736 „ = 6·53 „
Vaj	274,950 „ = 2·09 „	182,025 „ = 2·81 „
Disznózsír	1.875,900 „ = 14·32 „	84,900 „ = 1·32 „
Szalonna	749,760 „ = 5·83 „	49,500 „ = 0·77 „
Szarv. saggancs.	434,560 „ = 3·32 „	5,180 „ = 0·08 „
Csontok	228,690 „ = 1·75 „	10,650 „ = 0·17 „
Összesen	13.096,653 frt = 100·00%^o	6.446,013 frt = 100·00%^o

Az állati termelvények közt, melyek Ausztriába kivetettek, egy sem lép fel túlnyomólag, s így az megoszlik többfelé. Ellenben a többi államokba kivitt termelvények közt ugy absolute mint relative az ágytoll válik ki a többiek közül.

Ausztriánál sokkal nagyobb mennyiségű ágytollat vitt ki tőlünk Németország, mely az összes tollkivitelünknek más államokba 11,683 mmázsáját, 3.390,070 frt értékben, vagyis 95·68 százalékát képezi. Ausztria ágytollkivitele 6,912 méter-mázsa volt 2.004,480 forint értékben; Ausztriában Bécs után Prága a legnagyobb tollvásár. Németország mellett alig érdemelnek említést a Svájc, mely 346 és Holland-Belgium, mely 162 métermázsa tollat vitt ki tőlünk.

Állati nyersbőrökből legtöbbet importált tőlünk Németország és pedig leginkább másféle bőrből, melyek alatt itt a prémnek való nyers bőrok értendők, valamint

a vad állati bőrök is; továbbá kivitt még ugyanannyi bárány- és juh bőrt és sok borjúbőrt. Leginkább szállítatnak ezen bőrök Lipcsébe, melynek vásárai oly híresek, hogy ott összehalmoznak a prém bőr kereskedők és a szücsök Európa minden jelentékenyebb piacairól, sőt a tengerentúli államokból is. Ami a kávé és gyapjura nézve London, a vasra nézve Glasgow, a divatra nézve Párizs, a gabonakereskedésre nézve Marseille stb., az a prém s a prémárakra nézve Lipcse, t. i. központ s irányadó a világforgalomra. Franciaország is valamint másféle, úgy borjubőröket is vitt ki, melyek értéke azonban csak felét teszik annak, a mit Németországba ezekből szállítottunk. Szerbia kivitt marha- és ló bőrt, valamint kevés másféle bőrt is. Végre pedig kivittünk másféle és borjubőröket a Svájcba és mindenféle bőrből keveset Oroszországba. Ausztriába legnagyobb kivitelünk volt állati nyersbőrökből 28.74 százalékkal, disznósőr és szalonnából 20.15 százalékkal, ágytollból 15.31 és tojásból 7.92 százalékkal, együtt a négyből 72.12 százalék. Nevezetes százalékát az ausztriai kivitelnek teszik még a tej 5.33% s a friss hús 4.91%-kal, mely alatt itt nemcsak marha-, sertés- és borjúhús értendő, hanem lúdmáj, igen sok lúdhús és másféle friss hús is.

A vaj 2.09 százalékkal fordul elő; az utóbbi kivitelének értéke Ausztriába 274,950 frt, melylyel szemben áll 128,250 frt behozatal ugyanonnan; a többi államokba együtt kivetetett vaj 182,025 frt értékben, melylyel azonban csak 3,870 frt behozatal áll szemben. A vajkivitel hazánkból azért mutat oly szép eredményt, mert az ennek készítésére használt tej részben Felső-Magyarország illatos rétein táplált tehenektől származik. Azért kelendő az nemcsak Ausztriában, hanem annak határán túl is, Németországban. A kiszállított vaj értéke egy évben volt, a mint láttuk, Ausztriába 274,950, Németországba pedig 177,075 frt. Történt kivitel hazánk délkeleti és déli határán át is, az előbbin Romániába 3,300, az utóbbin Bosznia-Hercegovinába 1,050, Szerbiába 150 és a Balkán félszigetre is 150 frt értékben.

Az élénkebb kivitel Romániába azonban inkább csak helyi érdekű, a menyinyben ugyanakkor vaj onnan be is hozatott, még pedig 1,070 frt értékben s így a felesleget egymással kicseréljük. Azonban el nem hallgathatom azon sajnós tényet, hogy vajbehozatalunk értéke Ausztriából tett egy évben 128,250 frtot, mert ezt nem látom igazoltnak. Sem az osztrákok, sem pedig a németek nem a mi kedvünkért vásárolnak tőlünk, hanem mivel a vaj nálunk valamivel olcsóbb és talán ép oly jó, hanem jobb mint náluk. A felső-magyarországi vaj Zsolnából hamarább megtalálja az utat Berlinbe mint Budapestre; nálunk a felső-ausztriai, steyer, és tiroli vaj a keresett, persze hogy ez sokkal drágább a zsolnainál, de mit törődnek vele gazdagaink, csak-hogy vendégeik előtt dicsekedhessenek annak külföldi származásával, mint valami különös nevezetességgel. Még behoztak Olaszországból 1,350, Németországból pedig 360 frt értékű vaját egy évben.

Viaszból kétszer annyit szállítottunk Ausztriába mint a többi államokba együtt, t. i. 1,810 m. mázsát 244,350 frt értékben; csak-hogy sajnós, hogy még mi a nyers viaszt visszük ki Ausztriába, addig gyógyszerészeink a tisztított viaszt hozatják Bécsből, s így nem csak hogy drágábban fizetik azt a mit itthon is vásárolhatnának, de ok nélkül gazdagítják a bécsi iparosokat. A magyarországi viasznak különben is a külföldön óriási versenyt kell kiállani az afrikai viaszszal. Az afrikai olcsóbban nyeri a viaszt mint mi, úgyszólván neki az semmibe se kerül, mert az afrikai méh földi üregekbe hordja gyűjtését s ennek nyomára vezet egy madár; az emberek elszedik a szorgalmas állatoktól a gyűjtést s a nyalánk madárnak is dobnak koncezt árulkodásáért. A mézzel telt sejtekből a méz előbb kinyomatik s az összenyomott sejtek gömbformákba gyuratnak s így mint afrikai viasz kerül a kereskedelembe, mely viasz azután Trieszten át Bécsbe jut s innen valószínűleg mi hozzánk is, persze már a bécsiek által megtisztított állapotban. Tanulhatnának ebből iparosaink, hogy

idchaza tisztítsák meg előbb viasztermelésünket s így juttassák azt a külföldre, mi által nemcsak drágább lesz a mi viaszunk, de egyszersmind megakadályozhatjuk a nagyobb behozatalt Bécsből. Daczára a nagy afrikai behozatalnak a viaszarak jól tartják magukat, s a magyarországi viasz Ausztrián kívül is jó jövőkre talál még Németországban, a hová 66,748, Franciaországban, a hová 40,344, a Svajczban, a hová 7,544 és Belgium-Hollandban, a hová 3,608 frt értékű viasz szállítattott ki egy évben. De nemcsak a nyugati európai államok jelentkeztek a mult évben mint jól vevők viaszunkra, hanem még keleti szomszédaink is, és pedig kivitetett Romániába 8,364 és Szerbiába 1,640 frt értékű viasz. Ezen nagymennyiségű viaszbevétel az utóbbi országokba szoros összefüggésben van az ottani nép vallásával, melynél fogva mindenféle szentjeiknek viaszgyertyát áldoznak. Igaz, hogy utóbbi időben sok gyertya készül már földviaszkból (Ceresinből), mely a természetes méhviaszot háttérbe szorítja némileg, de ez még ma nem terjedt annyira s az igaz hívők ezt nem is akarják használni. Daczára ennek keverik az előbbenit az utóbbival s a legnagyobb rész viaszgyertya, mely a kereskedelemben előfordúl, ilyen kevert viaszból készült.

Tojást közvetlen tőlünk Németország keveset vásárolt, alig tizedrészét annak, a mit Ausztria. Ez azonban csak úgy érthető, hogy Ausztria vásárol mi tőlünk, Németország pedig Ausztriától; mert tudjuk, hogy a magyar baromfi tojás el van terjedve messze világon, és hogy úgy a német, francia, valamint az angol piacokon jó hiréből ismeretes. Különben igen ajánlatos a magyar gazdának a baromfi tenyésztés, már csak azért is, mert nem kell félnie, hogy legalább ebben a külföldi európai piacokon Amerika versenyével fog találkozni, legalább még olyanról nem hallottunk, hogy amerikaiak élő vagy leölt baromfit vagy tojást szállítottok volna Európába. Hasonlókép azt sem, hogy betegség vagy ragály miatt ezeket a külföldi államok kizárták volna a behozatalból. De még ezekről később tüzetesen lesz szó.

6. Szövő anyagok.

A szövő anyagok forgalmának értéke volt 35.376,996 frt, mely összegből esett a behozatalra 4.684,049 frt, a kivitelre pedig 30.692,947 forint. Ezen viszonyt százalékokban kifejezve, azt találjuk, hogy minden 100 forint forgalomból esik a behozatalra 13·24, a kivitelre pedig 86·76 frt.

Az egy évben behozott szövő anyagok mennyiségét, az egységi középárakat, a kiszámított értéket és százaléki viszonyzatokat találja a t. olvasó a következő táblázatban:

a) B e h o z a t a l.

	Súly méter- mázsákban.	Egység ár frtban.	Érték frtban	%-ban.
IX. 4. Len	151.27	40	6,051	0·13
„ 5. Kender	4,353.32	59	256,846	5·48
„ 12. Gyapju	23,885.88	185	4,418,888	94·34
„ 14. Selyemgubó	16.17	140	2,264	0·05
	Összesen 4.684,049			100·00

E behozatal, mely magában véve nem nagy, iparunk és kereskedelmünk javára esik; mert a kender és len feldolgozás végett hozatik be, valamint különösen a gyapjunak azon része is, mely délkeleti szomszédunktól, Romániából származik, s a mely jelentékeny részét teszi gyapju-behozatalunknak, mint azt alább látni fogjuk.

Országok szerint ezen behozatal így oszlott meg:

Ausztriából	557,076 frt ért. =	11·90%
A többi államokból együtt	4.126,186 frt ért. =	88·10%
Összesen	4.683,262 frt ért. =	100·00%

A behozatal Ausztriából csekély volt, mint az másként nem is képzelhető, míg a nagyobb behozatal a többi államokból történik, még pedig leginkább délkeleti és déli szomszédainktól.

A behozatal árunemek szerint következő volt:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Len	5,960 frt= 1·07%	80 frt= 0·00
Kender	214,406 „= 38·49 „	41,711 „= 1·01
Gyapju	335,590 „= 60·24 „	4,083,135 „= 98·96
Selyemgubó	1,120 „= 0·20 „	1,260 „= 0·03
Összesen	557,076 frt=100·00%	4.126,186 frt=100·00

Kendert inkább hihető hogy Olaszországból hozunk be mint Ausztriából, és valószínű a dologban az, hogy ezen behozatal Triesten át történvén, csak úgy képezhet behozatalt Ausztriából, s így a tényleges behozatal Ausztriából még ez által is tetemesen apad. Úgy általánosan mint viszonylagosan nagy gyapju behozatalunk volt a többi államokból együtt; első helyen áll ezek közt Románia 13,020 métermázsával 2.408,700 frt értékben, utána következik Oroszország 5,709 m.-mázsával 1.056,165 forinttal és még ezután Szerbia 3,137 m.-mázsával 580,345 forinttal. Ezek voltak legnagyobb gyapjubehozatali államaink, míg a többi államokból történt behozatalból csak is Németország 180 m. mázsával 33,300 frt értékkel érdemel említést. Itt megjegyezzük, hogy a brassóiak sok posztót szállítanak Romániába és viszont onnan sok nyersgyapjut hoznak be, s ez azon tulajdonképeni behozatal, a mit feljebb kimutattunk. Kendert behoztunk, Ausztrián kívül, 524 métermázsát 30,916 frt értékben közvetlen Olaszországból, 145 m. mázsát 8,555 frt értékben Németországból és 50 m. mázsát 2,950 frt értékben Romániából. Az a 2 mmázsa len pedig 80 frt értékben Olaszországból jött. Végre a selyemgubó, felerészben Ausztriából, felerészben pedig a Balkántélszigetről hozatott be.

Más képet mutatnak szövőanyagaink kivitele. Itt már nem egy pár millió forint érték van kimutatva, hanem

több tíz millióra menő érték, melynek mondhatni, kizárólagos tényezője a gyapju. Ezen kivitel mutatja a következő tábla:

b) Kivitel.

	Súly méter-	Egység ár	Érték	
	mázsákban.	frtban.	frtban	%-ban.
IX. 4. Len	473.15 ×	46.50 =	22,001 =	0.07
„ 5. Kender	13,329.47 ×	42.00 =	559,838 =	1.82
„ 12. Gyapju	136,797.48 ×	220.00 =	30.095,446 =	98.05
„ 14. Selyemgubó	149.16 ×	105.00 =	15.662 =	0.06
Összesen			30.692,947 =	100.00

Jó minőségű kenderünkől mennyiségre nézve majdnem háromszor annyit vittünk ki, mint a mennyit behoztunk. Hogy a kivitel értéke mégis csak egyszer múlja felül a behozatalát, az onnan van, hogy kenderünk, melyben még sok föld foglaltatik és nem oly tiszta, nehezebb lévén, kisebb is az ára, mint azé, mely mihozzánk behozatik. A kivitel csekély volt lenből és selyemgubókból.

Országok szerint pedig ezen kivitel így oszlott meg:

Ausztriába	21.985,662 frt ért. =	71.63%
A többi államokba együtt	8.707,304 frt ért. =	28.37 „
Összesen		30.692,966 frt ért. = 100.00%

Gyapjuról lévén szó, köztudomásu dolog, hogy a magyar gyapjut, kik vásárolják meg tőlünk, s így természetesnek fogjuk találni, ha az itt kimutatott kivitelben a túlsúly Ausztriára esett. Azonban örvendetes, hogy a magyar gyapju Ausztrián kívül is bir kelendősséggel, mindenesetre nem a közönséges, hanem a középszerű és a finomabb fajtákból.

Arunemek szerint ezen kivitel a következő volt:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Len	5,336 frt = 0.02%	16,665 frt = 0.19%
Kender	452,361 „ = 2.06 „	107,477 „ = 1.23 „
Gyapju	21.514,262 „ = 97.86 „	8.581,184 „ = 98.56 „
Selyemgubó	13,703 „ = 0.06 „	1,978 „ = 0.02 „
Összesen		21.985,662 frt = 100.00% 8.707,304 frt = 100.00%

Jó minőségű kenderünk az olasz és az orosz kender közt áll, az első hosszú, fehér és finom szálú, az utóbbi pedig erős, de durva, a mint azt az illető ország klímája magával hozza. A mi szükségletünknek, valamint a körülöttünk fekvő országokénak, kenderünk kitűnően megfelel, a mi kitetszik onnan is, hogy kivitelünk úgy nyugot mint dél és délkelet felé volt. Nyugot felé szállítottattott legtöbb Németországba 1,408 m. m. 59,136 frt értékben és a Svajczba 217 m. m. 9,314 frt értékben; délfelé Szerbiába 626 m. m. 26,292 frt értékben, végre délkeletre Romániába 275 m. m. 11,550 frt értékben. A gyapjút, úgy mint még sok más terményt, nyers állapotban visszük ki, és feldolgozva mint posztót hozzuk be ismét jó drágán. Magyarországon 1881/2-ben 4 posztógyár volt, s ezek is, a gácsit kivéve, csak a katonaság számára szükséges posztót készíték. Ezek tehát nem képesek a magyar gyapjút feldolgozni s ennél fogva mi sem természetesebb mint az, hogy a gyapju külföldre vándorol. A mit Ausztria egy évben vásárolt mitőlünk és valószínűleg fel is dolgozott, annak az értéke volt 21·5, a többi államoké pedig 8·5 millió forint. Ezen utóbbiak közt úgy szólván az egyedüli komoly, mert nagy vásárló, Németország volt 34,133 m.-mázsával 7.509,260 forint értékben; a többi mind csak keveset vásárolt tőlünk, mint a Svajcz 2,161 m.-mázsát 475,420 frt értékben, Franciaország 1,457 m. m. 320,540 frt értékben, Belgium-Holland 1,018 m. m. 223,960 frt és Szerbia 180 m. m. 39,600 forint értékben.

Daczára tehát az ausztráliai és amerikai versenynek, melyet a mi gyapjunknak a külföldön kell kiállania: mégis jelentékeny mennyiségeket szállítottunk ki abból, de nemcsak az elősorolt államokba, hanem Angliába is, melybe Hamburgon át igen sok Németországba szállított gyapju vitetik oda ki. Ezen kivitel azonban csak közép és finom gyapjuból történik, melyek a külföldön keresettek, s a melyek jobban is fizetnek. Jó vevőkre talál idehaza is, a katonai posztóhoz szük-

séges gyapju, melyből évről-évre nagyobb mennyiségek dolgoztatnak fel. Daczára azonban annak, hogy a gyapju, kender és len kitünően terem nálunk, hogy minden természetes feltétellel bir, melynek, mind sokan állítják, védelem nélkül is jelentékeny iparra kellene fejlődnie külön-külön mindegyiknek: mégis alig akadunk a kezdeményezés elejére. Sőt minden elmélet ellenére most állittatott fel a fővárosban az első pamutfonoda s a jutafonógyár, melyeknek a nyers anyagot messze külföldről kell ideszállítatni, mintsem hogy nálunk nagyobb ipartelekek keletkezhettek volna akár gyapjuból, akár pedig a len- vagy kenderből!

Ezen, az első pillanatra természetellenesnek látszó dolognak magyarázatát megadja a mindenek nagy mestere: a szükség. A pamutárunk olcsósága már rég kiszorította a lenárunk használatát, vagy leszállította a minimumra, míg ellenben a pamutárunk fogyasztása még folyvást emelkedőben van. A szegény néposztály már rég használta a pamutvásznat, mikor még a tehetősebbek lenvászonból készített ették fehérneműiket. Sőt a nép maga fontaszotte pamutból a vásznat, a melyből aztán készit gyoles inget, gatyát stb. De nemcsak erre, hanem sokféle ruhanemre alkalmas a pamut, mint harisnyákra, alsó ingekre, női ruhakelmékre stb., keverik őt a gyapjúval, sőt a selyemmel is. A gyapju feldolgozásából nyert posztófélék és ruhakelmék fogyasztása szintén folytonos növekedésben van ugyan, de sokkal inkább még a pamutféléké, és miután eddig a pamutárukat mind külföldről kellett hozatni: azért állottak össze nagykereskedőink s megteremtettek az első pamutfonodát, hogy a pamutárukat ne kellessék mindig a külföldről hozatniok. A nyers pamutot minden nyugot európai államnak be kell hozatni akár Amerikából akár pedig Indiából, vagy más honnan, tehát be fogják szállítani Magyarországra is épúgy, a mint azt beviszik a cseh-morva- és sziléziai gyárosok számára. Így magyarázható csak meg a pamutfonoda keletkezésének története. A jutafonodát malmaink nagy zsákszükséglete teremtette és hitta életbe.

A t. olvasóim közül bizonyára többeknek feltűnt az a különös hely e szakaszban, a hol az mondatik, hogy az Oroszországból hazánkban behozott 5,709 métermázsa gyapju értéke egy évben tett ki 1.056,165 forintot! Mi által van nálunk orosz nyers gyapju behozatala igazolva, mi bizonyítja azt, hogy Magyarországon erre szükség van! Bizonyára semmi, mert gyapjuiparunk alig van, a magyarországi gyapjutermelés pedig nagy mennyiségű és kitűnő fajtájú. Illetékes helyen ezen felvetett kérdéseimre és érveléseimre a következő választ nyertem. A magyarországi gyapju finom rövid szállaival igen alkalmas finomabb posztók előállítására, de nem alkalmas a fésült gyapjusosztó (Kamgarntuch) készítésére, melyre a hosszabb szálu, ruganyosabb, de nem oly finom orosz gyapju sokkal alkalmatosabb. Az utóbbit tehát vásárolják a kártolyfonodák, az előbbent pedig a posztógyárak. De használják mind a kettőt keverve is; mert a mint az örleményre szükséges többféle buzát keverik, hogy olyan lisztet nyerjenek, mint a milyenre szüksége van az illető malomnak: ép úgy keverik a gyapjugarakban a gyapjukat is egymással, s az egyiktől a finomságot, a másiktól a puhaságot, a harmadiktól pedig a fényt kölcsönzi az illető posztó. A nagykereskedő tehát készletet tart raktárában orosz gyapjuból, éppen úgy mint a magyar, erdélyi, oláhországi vagy másféle gyapjuból, hogy esetleg a gyáros megrendelésének eleget tehessen. Igaz, miszerint a gyár közvetlen megvehetné az orosz gyapjut a maga hazájában is, a helyett hogy hozzánk fordúlna. Történik azonban, hogy vagy a gyárosnak nincs annyi tőkéje, hogy magát egész évre egyszerre elláthassa gyapjával, vagy be akarja várni az időt, a mikor a gyapju olcsóbb lesz, vagy a forgalom ezer szállainál és a kereskedelem sokféle érdekeinél fogva, nem látta el magát a kellő mennyiséggel; akkor tehát nagykereskedőinkhez fordul, a kiknél készletben találja mindazt, a mire neki szüksége van, tehát a magyar gyapju mellett p. o. az oroszországit is s ez a tulajdonképi oka a mi nyers gyapjubehozatalunknak Oroszor-

szágból. Az oroszországi gyapju fővására Droncsban van, és vagy Odessán át hajón, vagy pedig Galiczián át vasúton szállítatik az mi hozzánk, és pedig nagyobb mennyiségben még mint a hogy itt kimutatva van azon esetben, ha a határok állategészségügyi szempontból elzárva nincsenek. Ezen nehézség ellen sokat küzdenek idevaló kereskedőink, de nem ritkán kénytelenek ezért a behozott oroszgyapjuval kerülőt tenni Bécs felé, hogy onnan aztán mint osztrák árut hazánkba behozhassák. A kereskedők ebből azt következtetik, hogy a magyar kormány az orosz gyapju behozatalát nem akarja megengedni.

Végre felemlítem, hogy az első pamutfonodát nálunk nem-sokára ujak fogják követni, mivel kormánykörökben már is azzal a gondolattal foglalkoznak, hogy a katonai fehérneműeket ezután szintén pamutvászonból készíttessék, az eddigi lenvászon helyett.

7. B o r.

A bor egy évi forgalmának értéke volt 18.562,924 forint, mely összegből esett a behozatalra 3.068,660, a kivitelre pedig 15.494,264 forint. Viszonyítva ezen számokat egymáshoz azt találjuk, hogy minden 100 forint forgalomból esett a behozatalra 16.53, a kivitelre pedig 83.47 forint.

A bor súlyát, közepességárát, kiszámított értékét és a százaléki viszonyszámokat a következőkben adjuk:

a) B e h o z a t a l.

	Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban.
VI. 7. Bor palaczkokban	2,751.17	× 50	137,558	= 4.48
„ 8. Bor hordókban	73,277.56	× 40	2.931,102	= 95.52
			<u>Összesen</u>	<u>3.068,660=100.00</u>

Ezen tetemes borbehozatalban nagy része van a dalmatiai és olasz könnyű vörös boroknak, melyekkel magyar borainkat keverik fumei borkereskedőink, hogy ez által az odavaló fogyasztásnak megfelelő italt nyerjenek.

Van azonban ezen behozatalban része a legfinomabb boroknak is, melyek nyugoti Európából jönnek be hozzánk, épen úgy, mint azoknak, melyek déli és keleti szomszédainktól származnak. A finom borok behozatalát mutatják azon mennyiségek, melyek Nagybritanniából, Francia- és Németországból kerülnek be hozzánk, bár mindenesetre jó része a németországi valamint az Ausztriából behozott boroknak is, csak közvetve más országokból jutnak oda és így mi hozzánk is. Az Orsován alúl be-

jövő borok pedig, csak Magyarországon keresztül, vagy csak a mi közvetítésünkkel juthatván fogyasztóikhoz, képezik azon, mondhatni jelentéktelen borbehozatalt, mely úgy a Balkán félszigetről, valamint Szerbiából és Romániából jött be hazánkba. Különben a borok ép úgy kevertetnek, mint a különböző fajta búzák, gyapjuk, lisztek és mások, s erre szolgálnak némely behozott borok is.

A nagy fogyasztás számára nem is hozunk mi be bort, de nem is szükséges, mert közönséges asztali borunk, tapasztalásból mondhatom, sokkal jobb, mint p. o. az, a melyet a párizsi vendéglőkben mint olyat árulnak. De még így is sokat mondtam, a párizsi asztali vörös bor valóságos méreg, melynek élvezete után én mindig, bár rövid időre, kábulást éreztem a fejemben.

A behozatalnak kisebb része pedig azon csemege és pezsgő borokra esik, melyeket még mindig azon megszokásból hozatunk be s állítunk asztalainkra, hogy annak külföldiességével, tehát előre feltételezett elsőbbségével, dicsekedhesünk vendégeink előtt.

Országok szerint ezen forgalom a következő volt, ugyanis behozatott:

Ausztriából	2.853,140 frt ért. =	92·98 ^{0/0}
A többi államokból együtt	215,490 frt ért. =	7·02 „
Összesen	3.068,630 frt ért. =	100·00 ^{0/0}

Világosan mutatják ezen számok, hogy csekély 7 százalék kivételével, egész borbehozatalunk Ausztriából történik.

Még inkább kitetszik ez a következő számokból, a hol ezen behozatal részletezve van kimutatva, hogy a túlsúly nem a finom palaczkborokból, hanem a nagy közönségnek szánt közönséges borokból történt. Behozatott ugyanis:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Bor palaczkokban	79,300 frt = 2·78 ^{0/0}	58,250 frt = 27·03 ^{0/0}
Bor hordókban	2.773,840 „ = 97·22 „	157,240 „ = 72·97 „
Összesen	2.853,140 frt = 100·00 ^{0/0}	215,490 frt = 100·00 ^{0/0}

A finomabb borokból, melyeket palaczkokban szoktak szállítani, mint látjuk, több hozatott be Ausztriából, mint a többi külföldről, pedig abból legkevesebb terem Ausztriában. Jól tudjuk mi azt, hogy Ausztria nem bortermelő ország oly értelemben, hogy feleslegéből képes volna eladni valamit Magyarországnak. De kockáztatni merem azt a véleményemet, hogy a tőlünk Ausztriába kivitt borokat vásároljuk vissza czifra feliratú palaczkokban, mint szokás mondani, elkészítve és jó drágán, hogy annál jobban ízleljenek.

Itt kell felemlítenem azt is, hogy valamint a gabona kiszállítására a külföldről üres zsákok küldetnek be mi hozzánk, úgy hasonlóképp érkeznek ide üres palaczkok is megtöltés végett. Tehát a legkényelmesebb módja ez annak, a hogy egy nemzetet az iparfejlesztésben megakasztani lehessen. Ha azonban életrevaló üvegiparosaink lennének, úgy a haszon a palaczkokért ezeknek juthatna és a pénz bent az országban megmaradhatna, mely most akadálytalanul a külföldre vándorol. A pezsgőbor palaczkok hasonlóképen kivétel nélkül külföldről hozatnak be.

Azon palaczkos bormennyiségből, mely hozzánk Ausztrián kívüli országokból érkezett, közvetlenül Németországból jött 604 m. mázsa 30,200 frt értékben és Franciaországból 529 m. mázsa 26,450 frt értékben; maradt még 1600 forint értékű borbehozatal palaczkokban, mely az egyéb országokra esett.

A hordóbeli borbehozatalból legtöbb jött Olaszországból, t. i. 2,538 m. mázsa 101,520 frt értékben; ezen bevétel valószínűleg fiumei kikötőnkbe az olcsó olasz borokból történik. A többi behozatal sokféle oszlik s mindegyik országból hoztunk be valamit, és pedig Németországból 381 m. m. 15,240, a Balkán félszigetről 322 m. m. 12,880, Szerbiából 220 m. m. 8,800, Franciaországból 187 m. m. 7,480, Nagybritanniából 121 m. m. 4,840, Romániából 92 m. m. 3,680 frt értékben.

Ezzel kimerítettük a borbehozatali statisztikát, lássuk most a reánk nézve sokkal fontosabb kivitelét.

b) Kivitel.

	Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban
VI. 7. Bor palaczkokban	9,800.67	$\times 40 =$	392,027	$= 2.53$
„ 8. Bor hordókban	888,366.88	$\times 17 =$	15,102,237	$= 97.47$
Összesen			15,494,264	$= 100.00$

Egy évi borkivitelünk értéke örvendetes képét mutatja bortermelésünknek, mely napjainkban annyi sanyargatásnak van kitéve. Sajnos csak az, hogy borkivitelünk palaczkokban oly rendkívüli kicsiny, holott drága jó borokban nem szűkölködünk, melyek a palaczkolás költségét is elbírnák. Nem is az volna a célja a magyar borkivitelnek, hogy sokat vigyünk ki belőle, hanem hogy a jobból drágán juttassunk a külföldnek. A külföld egy némely része összevásárol nálunk olcsó borokat s azokat otthon mint híres, valódi magyar borokat árulja és jól megfizeteti magának s így kihasználja a könnyen hívó és mit sem sejtő nagy tömeg jóhiszeműségét a magyar bor jó hírének kárára. De a magyar borok ritkán kerülnek eredeti állapotban a külföldi fogyasztók elé. Mert az idegen kereskedő a magyar bort otthon arra használja, hogy saját silányabb termésüket megkeverje vele s ez által megjavítsa. Így járnak el p. o. különösen az osztrák borkereskedők, kik a néha túl édes verseczi bort saját savanyú borok keresztezésére használják, e mellett azonban elhallgatják a jó bor származási helyét.

Országok szerint ezen borkivitel következő volt:

Ausztriába	12.670,148	frt ért. = 81.77%
A többi államokba együtt	2.824,091	frt ért. = 18.23 „
Összesen	15.494,239	frt ért. = 100.00%

A kivitelnél tehát az arány mi reánk nézve még is kedvezőbb, mint volt a behozatalnál, a mennyiben mi Ausztrián

kivüli államokba is meglehetősen mennyiségeket közvetlenül szállítottunk, tehát Ausztria közvetítése nélkül. Persze, hogy az nem sok, a mi oda közvetlenül kiment tőlünk, de szemben azon sok nehézséggel, melyet a külföld boraink kivitelének támaszt, és ha borunk hitele ezekben is meg lesz állapítva: akkor közvetlen oda is többet fogunk szállíthatni. Mert, mint későbbben látni fogjuk, a kivitel a többi államokba nagyon sokfelé elágazik, s abszolút többségben egyikben sincs, hanem egy-egy kicsit mindenhová viszünk ki. Csakhogy féltök, hogy itt is úgy ne járjunk, mint gabonakivitelünknel. Így olvasom a temesvári kereskedelmi és iparkamara 1879—81-diki jelentésében, hogy Staub Bernát zürichi bornagykereskedő Verseczen, egy a kor kívánalmainak megfelelő nagyszerű borpinczét építtetett és rendezett be, és hogy onnan jelentékeny kereskedést folytat a Svajcz- és Franciaországgal. Ez tehát egyenes kikerülése a magyar közvetítő kereskedelemnek, s így annak haszna is a külföldi zsebébe vándorol, ki ha megszede magát, átadja az üzletet ismét másnak, ő pedig a hasznot kiviszi a külföldre s ott költi el.

Ezen kivitel nagysága, a szerint, a mint a bor kivitele palaczkokban vagy hordókban történt, a következőképen oszlott meg:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Bor palaczkokb.	294,760 frt = 2.33%	97,240 frt = 3.43%
Bor hordók.	12.375,388 „ = 97.67 „	2.726,851 „ = 96.57 „
Összesen	12.670,148 frt = 100.00%	2.824,091 frt = 100.00%

Aránylag tehát mégis valamivel több palaczkbort vittünk nem ausztriai államokba, mint az utóbbiakba, tehát valamivel jobb fogyasztóink a nem ausztriai országok palaczkozott borokból, mint Ausztria. A palaczkbor kivitele főbb államok szerint a következő volt:

Németországba	855 m. m. = 34,200 frt értékben
Boszniába	115 „ „ = 4,600 „ „
Helvetiába	90 „ „ = 3,600 „ „
Franciaországba	70 „ „ = 2,800 „ „

Volt még ezeken kívül kisebb kivitel Olaszországba, Belgium-Hollandba, Nagybritanniába, Romániába, Szerbiába, a Balkán félszigetre. Kivitelünk Oroszországba, valamint a más államokba nem volt.

Bor hordókban következő mennyiségekben és értékben vitetett ki néhány főbb államba:

Helvetiába	54,538	m. m.	=	927,146	frt értékben
Németországba	52,537	„ „	=	893,129	„ „
Franciaországba	10,445	„ „	=	177,565	„ „
Olaszországba	2,616	„ „	=	44,472	„ „
Belgium-Hollandba	1,835	„ „	=	31,195	„ „
Nagybritanniába	570	„ „	=	10,353	„ „
Romániába	609	„ „	=	9,690	„ „
Boszniába	523	„ „	=	8,891	„ „

Kevés, de mégis volt borkivitelünk még Oroszországba, Szerbiába, a Balkán félszigetre és a más államokba is, s így látjuk, hogy borunk el van terjedve az egész művelt Európában.

Ezen számok tanuskodnak bortülkereskedelmünk élénkségéről, melynek közvetítőül szolgálnak a következő nagy borpia-
 czok, u. m.: Budafok (Promontor), Versecz, Soprony, Kis-Marton, Pozsony, Pécs, Lajta-Szent-Miklós, Szent-György, Keszthely, Budapest, Fehértemplom és Kassa; továbbá a kisebb borpia-
 czok u. m.: Tokaj, Szerencs, Forró-Encs, Bodrog-Keresztúr, Liszka-Tolcsva, Sátoralja-Ujhely, Eger, Gyöngyös, Miskolcz, Szegszárd, Villány, Német-Bóly, Veszprém, Devecser, Szászvár, Hidas-Bonyhád, Rózsahegy, Báltaszék, Arad, Gyorok, Új-Szöny, Esztergom, Kottori, Csáktornya, Nagy-Márton, Nagy-Kanizsa, Mór, Segesvár stb. Kisebb mennyiségeket szállítatnak ezenkívül bortermő vidékeink majdnem minden nevezetesebb helyéről, úgy hogy mondhatni, hogy a borkiviteli üzlet megindult az egész országban és mind igyekszik kifelé és magának a külföldi pia-
 czot meghódítani. Borkivitelünket lényegesen előmozdítani és emelni van hivatva azon üdvös mozgalom, mely most ország-

szerte mindenütt megindult, s a mely úgy az egyöntetiségre, valamint a helyes borkezelésre igyekszik. Ha még sikerülne megszabadulnunk ama kártékony állattól, mely szőlőinkben oly nagy pusztításokat okoz: hiszem hogy fokozódott termelésnél kivitelünk is emelkedni fog, csak nem kell elveszíteni sem a türelmet, sem pedig a kitartást, mivel a külföld biztos és jó vásárlója marad ezután is borainknak, csak igyekezni kell őket megtartani.

Borkivitelünk emelkedésének akadályai lassanként már tűnni kezdenek. Nevezetesen az arlbergi vasút megnyitásával ismét közelebb jutunk svajcezi és dél-franciaországi fogyasztóinkhoz, melyekhez eddig csak Németországon keresztül juthattunk; Németország pedig magas vámtételeivel és magas vasúti díj-szabásaival megnehezíti úgy a kivitelt oda, valamint rajta keresztül az átvitelt. Marad azonban még egy nagy ellensége a magyar bornak: a műbor, mely nagyon felkapott úgy Franciaországban, mint a Svajczban. A műbor olcsó mazsolaszőlőből gyártatik, s az így nyert mazsolabor oly olcsó, hogy a természetes bor a versenyt vele nem bírja kiállani.

8. Erdei termények.

Az évi forgalom értéke volt 29.479,537 frt, mely összegből esett a behozatalra 3.166,381, a kivitelre pedig 26.313,156 forint. Ezt még másként viszonyyszámokban így fejezhetjük ki, hogy az erdei terményeknek minden 100 frt forgalmából esett a behozatalra 10·74, a kivitelre pedig 89·26 forint.

Erdei terményekből az áruforgalmi statistikában a következő árukat találjuk, melyeknek súlyát, középárát, kiszámított értékét és viszonyított százalék számait a következő táblázatban adjuk:

		a) B e h o z a t a l.			
		Súly méter-	Egység ár	Érték	
		mázsákban	frtban	frtban	%-ban
VII.	6. Donga	8,878 ×	6.50 =	57,707 =	1·82
„	5. Fűrészelt fa	709,199 ×	2.50 =	1.772,997 =	56·00
„	2. Kem. épül. és műfa	34,206 ×	1.50 =	51,309 =	1·62
„	3. Puha épül. és műfa	297,812 ×	1.50 =	446,718 =	14·11
„	1. Tüzi fa	78,208 ×	0.45 =	35,194 =	1·11
„	4. Fűz vessző	97 ×	0.45 =	44 =	0·00
„	7. Faszén	8,804 ×	2.00 =	17,608 =	0·56
VIII.	6. Cserzőhajak	52,242 ×	5.00 =	261,210 =	8·25
„	7. Gubacs	5,781 ×	20.00 =	115,620 =	3·65
„	5. Szömörceze	11,572 ×	9.00 =	104,148 =	3·29
„	8. Vallonea	11,444 ×	21.00 =	240,324 =	7·59
XVII.	7. Hamuzsír	2,153 ×	24.00 =	51,672 =	1·63
III.	30. Erdei magv. (makk stb.)	338 ×	35.00 =	11,830 =	0·37
				Összesen	3.166,381 = 100·00

Nagy kiterjedésű erdeink daczára, nagymennyiségű fűrészelt fát, valamint puha épület- és műfát hoztunk be, mely leginkább azon nagyon elterjedt előítéletnek tulajdonítandó, hogy igen sokan azon balhiedelemben élnek s azt terjesztik, miszerint a styriai és galicziai fa jobb mint a magyarországi. Ez pedig tévedés, és a szakembereknek gondoskodnia kellene arról, hogy e tévedésről a felvilágosítás mentől szélesebb körökben terjedjen s az igazi érdekeinkről felvilágosítassék magyar közönségünk. A cserzőanyagok behozatala is nagy volt t. i. 721,302 frt értékben, vagyis az egész behozatalnak 22·78 százaléka, mely összességéből esett a cserzőhajak behozatalára 261,210 vagyis 8·21, a valloneára 240,324 forint vagyis 8·05 százalék. Ismeretes ugyanis, hogy a magyarországi gubacske-reskedés nem szorítkozik csupán a belföldi terményre, hanem a szerbiai, romániai és boszniai gubacs forgalmának közvetítésével is foglalkozik. Mind a belföldi, mind a nevezett országokból behozott gubacsnak hazánkon kívül Ausztriában és Dél-Németországban van kelete. A többi erdei termények behozatalára esett együtt 225,364 forint vagyis az egész behozatalunknak 7·11 százaléka.

Országok szerint ezen behozatal így történt; behozatott:

Ausztriából	2.995,000 frt ért. =	94·59%
A többi államokból együtt	171,381 frt ért. =	5·41 „
Összesen	<u>3.166,381 frt ért. =</u>	100·00%

Erdei terményeink behozatala, csekély 5·73 százalék kivételével, mind Ausztriából történt, melyre azonban semmi szükségünk nem volna, mivel erdeink jó minőségben termelik mindazt, a mit az idegen országokból csupa előítéletből, hogy az jobb, behozunk.

A behozatal a többi államokból legnagyobb részt déli és délkeleti szomszédainktól származik, s kevés Németországból, mely hihetőleg csak közvetítése az Európán kívüli kemény műfának.

Árunemek szerint ezen behozatal a következő volt:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Donga	53,352 frt= 1·78 ^o / _o	4,368 frt= 2·54 ^o / _o
Fűrészelt fa	1.770,042 „ = 59·10 „	2,967 „ = 1·72 „
Kem. épül., műfa	39,780 „ = 1·33 „	11,532 „ = 6·71 „
Puha épül., műfa	445,387 „ = 14·87 „	1,336 „ = 0·77 „
Tüzi fa	23,515 „ = 0·79 „	11,670 „ = 6·78 „
Füzvessző	45 „ = 0·00 „	— „ = — „
Faszén	17,612 „ = 0·59 „	4 „ = 0·00 „
Cserzőhéjak	260,645 „ = 8·70 „	565 „ = 0·33 „
Gubacs	46,340 „ = 1·55 „	69,360 „ = 40·34 „
Szömöreze	40,833 „ = 1·36 „	63,369 „ = 36·86 „
Vallonea	240,450 „ = 8·03 „	— „ = — „
Hamuzsír	45,624 „ = 1·52 „	6,168 „ = 3·58 „
Erdei magvak	11,375 „ = 0·38 „	630 „ = 0·37 „
Összesen	2.995,000 frt=100·00 ^o / _o	171,381 frt=100·00 ^o / _o

Az Ausztriából behozott fűrészelt fa, puha épület- és műfa az összes idevágó behozatalunknak 76 százalékát vagyis valamivel még több mint háromnegyed részét képezte, melyért egy évben 2.215,429 forintot haszontalanul kidobtunk. Ismétlem, hogy a puha fának ily nagy mennyiségben történt behozatalát még mindig azon sajnós előítéletnek kell tulajdonítom, mely úgy az értelmiség nagy körében, mint az azok után indulók nagy számában van elterjedve, a nélkül hogy ennek valódiságáról alapos meggyőződéssel birnának, hogy t. i. a styriai és gáliczai fenyvesek jobb fát tudnának szolgáltatni mint akár a magyarországiak. Pedig ennek helytelensége már rég meg lett ezáfolva. Úgy látszik azonban, hogy a helyes magyarázat eddig még nem terjedt el kellőleg és a magyarországi szakférfiaknak oda kellene hatni, hogy úgy az építők és mesteremberek, valamint az építtetők és vevők felvilágosítsanak ezen, Magyarország nem csekély kárára történő, puhafa behozatal szükségességéről.

Még egy czikk az, mely jelentékeny számot tesz Ausztriából történt behozatalunknál, t. i. a vallonea, a melynél feltűnő még az is, hogy, noha a vallonea nem az ausztriai erdők terméke, mégis hozzánk kizárólag Ausztriából hozatik be. Ez persze csak a trieszti kikötőn át juthatott ide mihozzánk, s így Ausztria itt is csak közvetítője volt behozatalunknak. Fiume kikötőnknek ujmutatással szolgálhat ez, hogy mire fordítsa figyelmét magyar forgalmunk érdekében.

Behozatalunk erdei terményekből Ausztrián kívüli államokból, mint láttuk, igen jelentéktelen, talán a legjelentéktelenebb valamennyi behozatalunk közt Ausztrián kívüli államokból. Ezen behozatalból esett legtöbb Szerbiára t. i. 63,063 frt vagyis 37.47 százalék, Romániára 51,566 frt vagyis 30.16 százalék, a Balkán félszigetre 24,614 frt vagyis 14.39 százalék és végre Boszniára 8,200 frt vagyis 4.80 százalék, a négyre együtt 147,443 frt vagyis 86.72 százalék. Behoztunk pedig Szerbiából legnagyobb részt gubacsot 56,740 frt értékben, Romániából szörmöczét 40,131 forint értékben, a Balkán félszigetről szintén szörmöczét 21,024 forint értékben és végre Boszniából csak gubacsot 8,180 frt értékben. Még számbavehető volt a behozatalunk Németországból kemény épület- és műfából és Olaszországból puha épület és műfából és tűzifából. Franciaország-, Belgium-, Helvetia-, Oroszország- és „A többi államokból“ behozatalunk épen nem volt, míg Nagybritanniából behoztunk 100 métermázsa hamuszírt 2,400 frt értékben.

Azon termények nem képezik egyedül erdeink hasznát, melyek itt felsorolva vannak; a belfogyasztáson kívül, azoknak nagy haszna a legelőkben és a szénában fekszik, mely évről évre beszedetik, míg a haszon a fáért csak bizonyos hosszu időközökben ismétlődik. Mégis az itt kimutatott nagy kivitel nem áll arányban akár a mezőgazdasági termények akár pedig az állatok kivitelével. Hozzája még ezen kivitel

főczikke, a donga, sem fog sokáig ily nagy mennyiségben kiviheteni, mivel ha az a szlavoniai erdőkben egyszer kifogy, a magyarországi erdőkben nem fog kiszállíthatni oly nagy mennyiségben, s akkor fakivitelünk is sokkal kisebb lesz, pedig ez nem sokára már be fog következni. Hasonlóképp van ez a cserhékkel, melyekből most még a régi készletet szállítják ki, ha pedig ez is elfogyott, akkor nem lesz többé ezekből sem ily nagymennyiségű kivitelünk. Pedig a fakivitel, okszerű erdőgazdálkodás mellett, azon előnnyel is bír a gabonaneműek kivitele felett, hogy azzal nem szállítjuk ki egyszersmind hazánk termő talaját is.

Az erdei terményekből egy évben kivitt mennyiséget, ezeknek egységárait, a kiszámított értékeket s a százalékos viszonzszámokat lásd a következő táblázatban :

		Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	Érték %-ban
VII.	6. Donga	2.291,356 ×	6.50 =	14.893,814 =	56.60
"	5. Fűrészelt fa	1.217,653 ×	3.30 =	4.018,255 =	15.27
"	2. Kem. ép., műfa	1.278,942 ×	1.80 =	2.302,095 =	8.75
"	3. Puha épül., műfa	483,542 ×	1.80 =	870,395 =	3.34
"	1. Tűzi fa	741,538 ×	1.20 =	889,846 =	3.38
"	4. Fűz vessző	1,147 ×	1.20 =	1,376 =	0.00
"	7. Faszén	85,578 ×	2.00 =	171,156 =	0.65
VIII.	6. Cserzőhéjak	353,580 ×	6.00 =	2.121,480 =	8.06
"	7. Gubacs	39,914 ×	21.00 =	838,194 =	3.18
"	5. Szömörce	5,631 ×	7.00 =	39,417 =	0.15
"	8. Vallonea	210 ×	22.00 =	4,620 =	0.01
XVII.	7. Hamuzsír	5,124 ×	22.00 =	112,728 =	0.42
III.	30. Erdei magvak	1,310 ×	38.00 =	49,780 =	0.19
Összesen				26.313,156 =	100.00

Az erdei termékek kivitele 23.146,775 frttal haladta meg a behozatalét, vagyis a behozatal 8-szorta kisebb volt a kivitelnél ugyan azon időben. Tehát Magyarország még

ma par excellence fakiviteli állam. Azonban mind a behozatalban, mind pedig a kivitelen előfordul átvitel is, nevezetesen a cserzőanyagoknál, melyeknek egynémelyike, mint a vallonea és szömörce, nem is termeltetik hazánkban, hanem tengerentúli országokból, különösen Kis-Azsiából, érkezik fumei kikötőnkbe, a honnan aztán tovább szállítatik vasúton Ausztriába, még pedig legnagyobbbrészt Styriába és Bécsbe, sőt még egy kevés Németországba is. Ezen mennyiségeket tehát ki kellene vonni mind a két összegből, csak hogy ezen átviteli adatok gyűjtésére a statisztikai hivatalnak nincs közege s így azoknak birhatásáról egyelőre le kell mondani. Egyáltalában sokkal könnyebben kimutatható a mennyiség, mely az egyik vagy másik árunemből behozatott hozzánk, vagy innen kivetetett, mint helyesen megnevezni azon árunak származási (providenciája) s illetőleg rendeltetési (destinatiója) helyét. Ezt a nehézséget tetőzi még a sok átrakodási és gyűjtő állomás. Azért szokás az áruforgalmi kimutatásokba a nagyobb tengeri kikötő városok áruforgalmát szintén felvenni, mert az ilyen eleven képét nyujta az illető ország külforgalmának főtárgyairól. Így lényeges szolgálatot tehetne áruforgalmunknak a fumei tengeri kikötőben érkezett s onnan elszállított áruk forgalmának kimutatása olyan beosztás szerint, hogy az adatok a mi áruforgalmi statisztikai adatainkkal összehasonlíthatók lennének. A triesti kikötő kimutatása pedig akkor, ha külön elősorolná az árukat, melyek közvetlenül Magyarországból oda érkeznak. Míg tehát ezekről az adatok hiányoznak, melyekkel az összehasonlítás lehetséges volna, addig a két tengeri kikötő áruforgalmi adatainak bonczolgatásába nem bocsájtkozhatom. A kivitelnél főszerepet a donga viszi 56·60 százalékkal, s így egymaga sokkal többet tett ki, mint a többi együtt véve; utána a legnagyobb szerep jutott a fűrészelt fának, de csak 15·27 százalékkal; azután következnek a cserző anyagok 11·40, a kemény épület- és a műfa 8·75, puha épület- és műfa 3·34 és a tűzifa 3·38 százalékkal; a többi három árunemre együtt csekély 1·26 százalék esett.

De ha közelebbről vizsgáljuk ezt is, hogy az erdőben gazdag Ausztria oly nagy mennyiségű fakivitele tőlünk honnan származik: akkor láthatjuk, hogy ez csak azért történik oda, nevezetesen pedig Triestbe és Bécsbe, hogy azok aztán vele ismét kiviteli kereskedést űzhessenek.

Szembesítve pedig a kivitelt a behozatallal, azt látjuk, hogy kivitelünk activ volt, kemény épület- és műfában, puha épület- és műfában, tűzi fában, faszénben, cserzőhéjakban, gubacsban, hamuzsírban és erdei magvakban; ellenben passiv volt szömörceében és a valloneában, tehát külföldi termelvényekben. A donga kivitele főleg a külföld jó terméseitől is függvén, fokoztatik, ha ott a szüret jónak lenni ígérkezik, ha nagy szesztermelésre van kilátás, ha a sergyártás emelkedik stb.

Országok szerint ezen kivitel így oszlott meg:

Ausztriába	13.317,056 frt ért. = 50·61%
A többi államokba együtt	12.996,100 frt ért. = 49·39 %
Összesen	<u>26.313,156 frt ért. = 100·00%</u>

A kiviteli viszony, a mint itt látjuk örvendetes jelét mutatja külforgalmunknak, a mennyiben a kivitel ezen ágában nem függünk egészen Ausztriától, hanem összeköttetéseink tovább is terjednek, messze Ausztria határán túl. Csakhogy azon kivitelt ismét nem mi közvetítjük, hanem laknak országunkban a fakiviteli főhelyeken, leginkább Szlavoniában, idegen államok ügynökei, legnagyobbrészt francziák, a kik a fát, nevezetesen a dongát, közvetlenül hazájukba küldik.

Egy részt ugyan ez örvendetesnek látszik lenni, de ha meggondoljuk, hogy ezek magukkal kiviszik a közvetítésért járó hasznot is, a mi különben kereskedőink életrealósága mellett megmaradhatott volna itt benn az országban, akkor feltűnik az éremnek másik szomorú oldala is. Ausztria pedig, melytől behozatalunknak 94·59 százaléka származott, kivitelünknek csak 50·61 százalékát vásárolta tőlünk.

A r u n e m e k szerint pedig ezen kivitel a következő volt:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Donga	8.023,528 frt = 60·25%	6.870,311 frt = 52·87%
Fűrész. fa	1.355,267 „ = 10·18 „	2.663,508 „ = 20·49 „
Kemény épület és műfa	1.372,376 „ = 10·31 „	929,728 „ = 7·15 „
Puha-épület- és műfa	226,597 „ = 1·70 „	643,752 „ = 4·95 „
Tűzi fa	742,048 „ = 5·57 „	147,000 „ = 1·14 „
Fűzvesző	1,354 „ = 0·01 „	32 „ = 0·00 „
Faszén	111,250 „ = 0·84 „	59,908 „ = 0·46 „
Cserzőhéjak	833,160 „ = 6·25 „	1.288,320 „ = 9·91 „
Gubacs	473,808 „ = 3·56 „	364,386 „ = 2·80 „
Szömörce	18,676 „ = 0·14 „	20,741 „ = 0·16 „
Vallonea	4,576 „ = 0·13 „	— „ = — „
Hamuzsír	106,612 „ = 0·80 „	6,248 „ = 0·05 „
Erdei magvak	47,804 „ = 0·36 „	2,166 „ = 0·02 „

Összesen 13.317,056 frt = 100·00% 12.996.052 frt = 100·00%

A főkiviteli cikk mint általában, úgy Ausztriába is, a donga volt, mely egymaga az összes idevágó kivitelünknek 60·25 százalékát képviseli, tehát többet, mint valamennyi többi együtt. Kevesebb fűrészelt fát szállítottunk Ausztriába 10·18 százalék, mint a többi államokba együtt, 20·49 százalék, viszont több kemény épület- és műfát szállítottunk Ausztriába, 10·31 százalék, mint a többi államokba együtt, 7·15 százalék, és így tovább. A behozatal értéke Ausztriából fűrészelt fából, valamint puha épület és műfából tett együtt 2.215,429 frtot, míg a kivitel ugyan oda ezekből csak 1.581,864 frtot, tehát 633,565 frttal kevesebbet. Ausztria nagy tűzi fa fogyasztónk is, a mennyiben az egy évben kivitt tűzi fa értéke oda 742,048 frt volt. Végre Ausztria 497,564 frt értékű gubacsot és cserzőhéjakat vásárolt tőlünk, míg a többi államok együtt gubacsot 364,386, cserzőhéjakat pedig 1.288,320 frt értékűt vittek ki tőlünk.

E munka keretébe csak minden fontosabb mozzanatot vettem fel és tüntettem ki. Így csereviszonyunkat Ausztriával, mint érdekelt legközelebbi szomszédunkkal, mindenütt kimerítően tárgyaltam. Azonban a többi államokkal csak összevontan toglalkozhattam, külön kitérve csak ott, a hol az éppen szükségesnek mutatkozott. Ilyen szükségletnek vélek eleget tenni, midőn kivitelünk részletezését adom elő azon államok szerint is, melyekről eddig csak „A többi államokba együtt“ volt szó. De itt is csak a fontosabb kiviteli cikkeket választottam ki és a főbb országokat, a többit elhagyva vagy érdemök szerint a szövegben megemlítve találandja a t. olvasó. Ezen kivitel pedig a következő volt:

K i v i t e t e t t

Az államok nevei.	Érték forintokban.				
	Összesen	Dongából	Fűrészelt fából	Kem. épület- és műfából	Puha épület és műfából
1. Franciaországba	4.109,213	3.371,270	279,698	230,618	230,618
2. Németországba	3.013,997	1.462,214	773,490	397,901	22,277
3. Olaszországba	2.087,833	760,961	658,449	115,164	354,168
4. Balkán félszigetre	1.390,644	1.158,092	153,239	50,270	21,532
5. Helvétíába	390,121	71,587	306,233	10,951	—
6. Romániába	287,096	4,706	253,681	18,697	7,367
7. Belgiumba	221,136	7,839	173,398	39,256	—
8. Más államokba	121,539	21,177	56,747	36,580	3,513
9. Nagybritanniába	56,588	9,348	18,543	27,374	491
10. Szerbiába	7,391	—	5,105	1,967	12
11. Boszniába	1,202	—	1,138	35	—
12. Oroszországba	1,089	—	605	—	—
Összesen	11.687,849	6.867,194	2.680,326	928,813	639,978

Az országok neveit úgy írtam sorba egymás alá, a mint azok a kivitel nagysága szerint egymás után következnek. Eszerint tehát Ausztrián kívül legnagyobb favásárlóink, és alkalmasint valóságos főfogyasztóink is, Franciaország, Németország, Olasz-

ország és a Balkán félsziget, melyek mind fabevitelre szorulnak s azért biztos vevőink. De míg egyrészt az ő kedvükért erdőinket nem szabad mértéken felül kihatolni, másrészt ijesztő példaképen szolgáljanak nekünk éppen ezek, melyek hajdan szinte nagy erdőterületekkel bírtak, de az erdők túlságos irtása által, most fabehezotalra szorulnak, a jövőre nézve. Magyarország déli és délkeleti szomszédságában nincsenek már nagy kiterjedésű erdők, melyeknek fáit esetleg egykor pótolhatnák a mi szükségletünket. Romániába, Szerbiába, Bosznia-Hercegovinába, a Balkán félszigeten általában (Görögországba), Olaszországba, Kis-Azsiába (Syríába), Egyiptomba kiszállítjuk a magyar fát, de ezekből fát be nem hozhatunk soha, s így nem is számíthatunk rájuk, ha esetleg egykor faszükségletünk fedezésénél a külföldre szorulnánk. Gabonát, aszalt szilvát, dohányt, állatokat, nyers bőrt, gyapjút stb. szolgáltat nekünk az egész Balkán félsziget és szükségletünket részben ezekből fedezhetjük, vagy pedig ismét forgalomba hozhatjuk azokat akár mint nyers terményeket, akár félig kidolgozva mint felgyártmányokat, akár pedig mint egész kész iparcikkeket, de fabehezotalra azon országokból nem számíthatunk soha. Azért óvatosan bánjanak erdőbirtokosaink erdőikkel, mert míg egyrészt az elősorolt államokra mint biztos vevőkre számíthatnak a jövőben is: úgy másrészt nagyon szomorú sors várna a magyarországi faiparra, ha a nyers fát nyugati szomszédainktól lennének kénytelenek beszerezni!

Ezekon kívül még kivittek tőlünk tűzfát Olaszország 139,354 forint értékben és cserkérget Németország 1.258,644 frt értékben.

Erdeink annyi tüzelőfát szolgáltatnak, a mennyi országunk jelenlegi lakossága szükségletének kielégítésére éppen elegendő. Magyarország tüzelő fában nem bővelkedik és ha mégis ebből is volt kivitelünk, az onnan származik, mivel sok fát már most is szénnel pótolunk. Ebből az is következik, hogy a tüzelő-

fával nem szabad pazarlást űzni, mint az p. o. sok hivatalban történik.

Hogy lehetne-e fakivitelnök emelését előmozdítani és mi által, arra nézve javaslatot tenni nem érzem magamat hivatva. De hogy nálunk nagymennyiségű fapazarlás történik, azt tapasztalásból tudom. Így az újabb fűtési rendszerek által, melyeket még folyton javítanak, sok fát lehetne megtakarítani, különösen azon hatóságok s intézeteknél, melyeknek saját épületeikben vannak hivatalos helyiségeik. Ilyeténképen egy-néhány százezer forintot lehetne évente megtakarítani az államnak s ezzel is az államköltségvetését apasztani. Ajánlom javaslatomat a nm. m. kir. pénzügyminister ur figyelmébe azzal a kérelemmel, hogy a jó példával mutassa meg másoknak is a lehető megtakarítások útját.

II.

Mezőgazdasági ipartermények.

9. Némely főbb mezőgazdasági iparterményeink behozatala és kivitele.

Mezőgazdasági iparterményeinkből az 1881. évi július 1-től 1882. évi június végéig az egyévi forgalom értéke volt 83.432,068 forint, mely összegből csett a behozatalra 15.184,052, a kivitelre pedig 68.248,016 forint. Ezen viszonyt százalékban kifejezve azt találjuk, hogy minden 100 forint forgalomból csett a behozatalra 18.20, a kivitelre pedig 81.80 forint.

Ezen ipartermények súlya, egységárai, kiszámított értéke és százaléki viszonzyszámai pedig a következők voltak:

a) Behozatal.

		Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban.
I.	9. Czukor	329,559.92 ×	30.00 =	9.686,798 =	65.11
"	10. Szörp	4,222.63 ×	18.00 =	76,007 =	0.50
"	11. Melaszsa	167.04 ×	5.00 =	835 =	0.01
II.	2. Doh.-gyártm.	473.21 ×	1,500.00 =	709,815 =	4.67
III.	12. Liszt	113,796.26 ×	13.50 =	1.536,350 =	10.12
"	13. Dara	7,160.21 ×	14.50 =	103,823 =	0.68
"	14. Arpagyöngy	4,856.70 ×	14.50 =	70,422 =	0.46
XIX.	4. Korpa	9,516.76 ×	3.25 =	30,817 =	0.20
III.	5. Maláta	2,816.62 ×	15.00 =	42,249 =	0.28
VI.	3. Szesz	30,667.48 ×	32.50 =	996,693 =	6.57
"	1. Ser	108,069.73 ×	15.00 =	1.621,046 =	10.68
V.	12. Repczeolaj	3,309.01 ×	33.00 =	109,197 =	0.72
Összesen				15.184,052 =	100.00

Az itt felsorolt ipartermények éppen úgy képezhetnék külön fejezeteit az áruforgalmi statistika ipari részének; de mivel létük szoros kapcsolatban van a termékekkel, mivel továbbá czukorgyárak, szeszgyárak, olajgyárak gazdaságokban mint mellékágak is állíttatnak fel és tartatnak üzemben, mivel végre akárhová is sorozzuk őket így egy csoportban, könnyen helyezhetők át egyik helyről a másikra, s így a különböző kombinációknak sehol sem fognak akadályt képezni: ennél fogva én czélszerűnek tartottam az elősorolt iparterményeket ezen munka keretébe felvenni. A jelen összeállításnak az a czélja lévén, kimutatni hogy a mezőgazdaságból és ami azzal szorosabb kapcsolatban van, mennyi haszna van az országnak, illetőleg, hogy mily arány létezik ezek behozatala és kivitele közt az egyes árucikkek szerint is, de egyszersmind hazánk jelenlegi állapotának feltűntetésére is akarván szolgálni: mindazt felőletem röviden, a mi országunknak főjövedelmi forrásait képezi. Szorosan véve az ősforrásokhoz tartozik ugyan a bányászat is, de ezt fel nem vehettem anélkül, hogy a vele összeköttetésben levő némely főbb ipari cikkeket mellőzzem, arra pedig e munkában már nem terjeszkedhettem ki, s így megmaradtam a jelenlegi beosztásnál.

A középárakra nézve pedig itt azon körülményt kell felémlítenem, miszerint a czukor és a szesz egységárait nézve annyiban tértem el az Ausztriából történt eme termékek behozatalánál alkalmazott árártól, a mennyiben ezen árak ha Ausztriából hozatnak be Magyarországra, nem esnek azon fogyasztási vám alá, mint azok, melyek az osztrák-magyar vámterületre más országokból hozatnak ide be. Hogy tehát a Magyarországra Ausztriából behozott czukor és szesz értékét a valóságnak megfelelőleg kimutathassam, kereskedelmi középárát tartottam meg és vettem kiszámításom alapjául. Csak azon behozatalnál, mely nem Ausztriából történt, alkalmaztam a magasabb egység árakat, melyekben a fogyasztási adó már benn foglaltatik. Különben felsoroltam a kellő helyen a behozott czukor és szesz mennyi-

ségét métermázsákban is, és fel fogom említeni azokét későbbben még egyszer, a hol elkülönítve lesz a behozatal kimutatva, a mint az vagy Ausztriából, vagy a többi államokból történt, hogy a t. olvasó így is képesítve legyen azokat összehasonlításának vagy további okoskodásának alapjául használni.

Országok szerint a mezőgazdasági ipartermények behozatala így oszlott meg; behozatott:

Ausztriából	15.091,898 frt ért. =	99.31%
A többi államokból együtt	105,105 „ „ =	0.69 „
Összesen	15.197,003 frt ért. =	100.00%

Óriási behozatal Ausztriából, a többi államokból alig valami! Vagyis 99.31% behozatal Ausztriából és csak 0.69% a többi államokból együtt. Nagy részben ez a fogyasztási vámnoknak tulajdonítható, melyek lehetetlenné teszik ide bent a többi államoknak a versenyt Ausztriával. De iparról is lévén szó, már ezeknél is látjuk, hogy mennyire dominál bennünket Ausztria azért harcol oly élesen ellenünk, valahányszor Magyarország a maga anyagi létének biztosítása végett síkra száll vele szemben is. Akár legyen tehát ez az óriási behozatal közvetlen behozatal Ausztriából, akár pedig csak közvetítés más országokból, már innen is látszik, hogy külforgalmunk mennyire Ausztria kezében van és mennyire függünk tőle, akár fogyasztjuk az ő gyártmányait, akár pedig azt, a mit ő közvetít. A haszon így is, úgy is az ő kezében marad, melyből építhet, szépíthet és emelkedhetik vagy tőkésítheti azt, a mit rajtunk nyert, míg mi ide haza sanyargatjuk magunkat nagy adókkal, nélkülözésekkel és biztatjuk magunkat a jó reménységekkel.

Árunemek szerint ezen behozatal így oszlott meg; behozatott:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Czukor	9.869,880 frt= 65·40%	22,560 frt= 21·47%
Szörp	75,744 „ = 0·50 „	252 „ = 0·24 „
Melaszsza	830 „ = 0·01 „	5 „ = 0·01 „
Dohány-gyártm.	693,000 „ = 4·59 „	16,500 „ = 15·70 „
Maláta	37,845 „ = 0·25 „	4,395 „ = 4·18 „
Liszt	1.511,257 „ = 10·01 „	24,988 „ = 23·77 „
Dara	82,751 „ = 0·55 „	21,068 „ = 20·04 „
Árpagyöngy	70,310 „ = 0·47 „	116 „ = 0·11 „
Korpa	30,917 „ = 0·20 „	13 „ = 0·01 „
Repczeolaj	108,834 „ = 0·72 „	363 „ = 0·34 „
Ser	1.619,085 „ = 10·73 „	1,965 „ = 1·87 „
Szesz	991,445 „ = 6·57 „	12,880 „ = 12·26 „
Összesen	15.091,898 frt=100·00%	105,105 frt=100·00%

Főbehozatali cikkünk Ausztriából a cukor, mely az egész idevágó behozatalnak 65·40 százalékát képezi s a melyért egy esztendőben 9.869,880 frtot fizettünk Ausztriának. Ezzel szemben cukorkivitelünk egy évi értéke tett 5,069,103 forintot, mely összegből 4.480,020 forint foly be Ausztriából, tehát behozatalunknak majdnem fele.

Miután azonban a kivitt cukormennyiség, ha ide bent az országban megmaradna is s el is fogyasztatnék, még mindig nem fedezné a szükségletet és még úgy is tekintélyes mennyiséget lennének kénytelenek behozni a külföldről: tehát indokolatlannak látszik a magyar cukor kivitele. Az is feltételezhető volna ugyan, hogy hazánkból nyers cukor vitetik ki finomításra, mely megfinomítva kerül csak ismét vissza hozzánk, s innen származhatnék a kimutatott kivitelünk. De ezt megegyeztetve a statistikai hivatal egy későbbi kimutatása a cukorkivitelről, melyben elkülönítve mutattatik ki a nyers cukor kivitele a finomított cukorétól, s a mely szerint a hazánkból kivitt nyers cukor csak egy tizedrészét képezi egész cukorkivitelünknek. A hazánkban 1881. évben működésben

volt 15 cukorgyár többnyire országunk nyugati részében levén felállítva: talán a közelség a közös vámterület határához is bir befolyással ezen kivitelre, és talán a gyárra nézve az adómegterítés előnyösebb, mintha termelvényét itt ben az országban értékesitené. Igaz ugyan, hogy a mi kivitelünknek majdnem 88 százaléka Ausztriába történik, de miután Ausztria amúgy is virágzó cukoriparánál fogva nem szorul behozatalra, nagyon valószínű, hogy a hazánkból oda kivitt cukor, talán legnagyobb részt a triesti kikötőbe, onnan pedig más országokba szállítatik. A forgalomnak ezen útja tehát a versenyben leli magyarozatát, mely az üzérkedésnek és haszonfelhajtásnak alapját képezi. Az értékeknek alapjául szolgáló mennyiségek pedig a következők voltak: behozatott cukor Ausztriából 328,996 m. m., a többi államokból együtt 564 m. m.; kivitetett Magyarországból cukor Ausztriába 149,334 m. m., a többi államokba együtt 19,636 métermázsa.

Második legnagyobb behozatalunk serből volt 1.619,085 forint értékben, vagyis 10·73% és lisztből 1.511,257 forint értékben, vagyis 10·01%. A ser Magyarországon luxusital fog maradni mindaddig, míg sokkal olcsóbb nem lesz a jelenlegi áránál. Hazánkban elegendő és jó minőségű bor terem; de az itthon termelt ser is kitünő és olcsóbb lévén mint az, a melyet behozunk, mert lisz ahhoz is az árpát és részben a malátát mi szolgáltatjuk s innen viszik ki és pedig mint láttuk, óriási mennyiségben, tehát, noha serbehozatalra éppenséggel nem szorulunk, mégis 1.620,000 forintot költöttünk arra egy évben és fizettünk amúgy is sovány zsebünkben Ausztriának, a mire szükségünk éppen nem volt. A mi pedig a serbehozatalt a többi államokból illeti, az egészen jelentéktelen, igen természetesen a fogyasztási vámok akadályá folytán. Ezen kapkodást minden után, a mi külföldi, a sernél némileg ellensúlyozva van az által is, hogy kőbányái serfőzdeink előállítanak oly minőségű sert, mint a milyent a fogyasztók kívánnak, kik nem tudják, hogy az általuk fogyasz-

tott pilseni ser tulajdonkép Kőbányában készült. Különben kőbányai sergyáraink, daczára az ujabban ismét felemelt fogyasztási adónak, virágoznak. Meglátszik pedig ez a részvényserfőzden, mely részvényeseinek visszafizette a befizetett részvénytőke egy részét már, s azon felül gazdag osztalékot juttat nekik. Csodálni lehet, hogy a speculáció nem vetette magát erre a térre, hogy, vagy ujab sergyárat állítana fel, vagy pedig a meglevőket átváltoztatná részvényvállalatokká, ezek üzemét aztán kiterjesztené s így talán sikerülne a serbehozatalt leszállítani a minimumra.

Még jelentékeny behozatalunk volt szeszből Ausztriából és pedig 30.506 m. m. 991,445 frt értékben, vagyis 6·57 százalék, a többi államokból pedig együtt 161 m. m. 12,880 frt értékben, vagyis 12·26 százalékban. Ezzel szemben áll hatszor akkora kivittel, melyből Ausztriába kivittünk 118,277 m. m. 3.844,002 frt értékben, és a többi államokba együtt 68,342 m. m. 2.221,115 forint értékben. Ezen behozatalt csak úgy lehet megmagyarázni, hogy talán a magyarországi szeszfinomítók nem szolgáltatnak elég tiszta és talán oly legmagasabb fokú szeszt, milyenre, tegyük fel, borkereskedőinknek szüksége van, mert különben indokolatlannak látszik ama majdnem egy millió forintot tevő szeszbehozatalunk egy évben.

Behozatalunk jelentékeny volt még lisztből, melynek egy évi értéke volt 1.536,350 forint. Ezzel magát leginkább Felső-Magyarország látja el, melyhez egynehány cseh és alsó-ausztriai malom szolgáltatja a szükségletet, figyelmeztetésül hazai malmainak és lisztkereskedőinknek. A megőrléshez való búzát és rozst pedig Magyarországból viszik el oda. A fiumei kikötőbe érkező tengeri hajók visszfuvarként ugyan szoktak Fiumében felvenni trieszti lisztet is, mely a megrendelő cég számára a trieszti malomból vasúton átfuvaroztatik Fiuméba, de ezen behozatal nem volt oly jelentékeny, hogy a főntebbi nagy behozatalt lényegesen öregbithette volna.

Végre jelentékeny még a behozatalunk dohánygyártmányokból, melyekért kiadtunk egy évben 693,000 forintot Ausztriának, és csak 16,500 forintot a többi államoknak.

A csekély behozatal dohánygyártmányokból a nem ausztriai államokból, és a nagy behozatal abból Ausztriából, ismét arra engednek következtetni, hogy Ausztria itt is csak közvetítőként szerepel. Mert, mint alább látni fogjuk, Ausztriát nagy mennyiségű dohánygyártmánnyal mi látjuk el, s így fel nem tehető tehát, hogy azokból mi ismét visszavásárolnánk valamit.

A többi czikkek behozatala nem oly jelentékeny, hogy azokkal külön kellene itt foglalkozni, ezek csak a kivitelnél birnak reánk fontossággal s ott ezekről bővebben lesz szó, a mint alább látni fogjuk. Csak a dara behozatalát 103,823 frt értékben egy évben kell sokalunk, mely alatt azonban itt nemcsak a liszt-dara, hanem az egyébtéle darált termékek is értendőek. Ezen behozott értékéből esett Ausztriára 82,751 frt, a többi államokra együtt pedig 21,068 frt; az utóbbi összeg majdnem egészen Romániába folyt ki. A behozatal a többi államokból, ugy egészben, valamint részleteiben jelentéktelen volt, egynehány fontosabbról pedig fent már megemlékeztem.

Mint láttuk, igen figyelemreméltó mennyiségeket hoztunk be iparterményekből, de ennél négy és félszer több volt az, a mit ezen iparterményekből kivittünk némi vizsgálatásul annak, hogy a külföld egyéb iparterményeivel kiviszi minden kincsünket, még a legdrágábbat, földünket is. Volt pedig ezeknek súlya, egységára és értéke a következő:

b) Kivitel.

	Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban
I. 9. Czukor	168,970·09 ×	30.00 =	5,069,103 =	7·42
„ 10. Szörp	551·07 ×	18.00 =	9,919 =	0·01
„ 11. Melaszsa	34,397·05 ×	5.00 =	171,985 =	0·25
II. 2. Doh.-gyártm.	23,503·07 ×	400.00 =	9,401,228 =	13·78
III. 12. Liszt	2,280,633·88 ×	18.50 =	42,191,727 =	61·83

	Súly méter- mázsákban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban
III. 13. Dara	18,712·62×	16.50=	308,758=	0·45
„ 14. Árpagyöngy	28,898·47×	16.50=	476,825=	0·70
XIX. 4. Korpa	463,181·02×	4.00=	1.852,724=	2·71
III. 5. Maláta	71,271·63×	14.50=	1.033,439=	1·52
VI. 3. Szesz	186,619·77×	32.50=	6.065,143=	8·89
„ 1. Ser	23,001·32×	12.50=	287,516=	0·42
V. 12. Repczeolaj	40,577·90×	34.00=	1.379,649=	2·02
			<u>Összesen</u> 68.248,016=	100·00

Ezen óriási nagy kivitelből, melynél nagyobb csak az állatok és mezei termények kivitele volt, a lisztre esik az oroszlámrész és ha még ehhez hozzáadjuk a dara, árpagyöngy és a korpa kivitelének értékét, akkor nyerünk, mint az összes malomtermelvények kivitelének egy évi értékét, 44,830,034 forintot vagyis 65.69 százalékát az egész idevágó kivitelnek.

Mint különös említésre méltót felhozzuk a mi búzáinkról, hogy kitűnő minőségénél fogva a külföldön nagyrészt arra is használtatik, hogy gyengébb minőségű termékkel kevertetvén, annak javítását eszközölje. Így Németország, mely gabonával nagy közvetítő kereskedést űz, a bevitt silányabb orosz búzát vagy rosszabb termésű éveken saját gyengébb fajú búzáit, jobb minőségű termékkel keveri és bizonyos átlagos minőségű terményt állít elő nemcsak a belfogyasztásra, hanem a kivitelre is, mely nagyrészt Angolországnak irányul. Lisztünk, mely drágább a külföldi lisztnél, szintén ritkán fogyasztatik a külföldön s úgy Angliában mint Délamerikában magok a malmok által vásároltatik, melyek a saját örleményüket vele keverik.

Megnyugvással állíthatjuk tehát, miszerint finom lisztünknek a külföldi termék veszélyes concurrentiát tulajdonkép nem képez, és hogy azon gazdag országokban, melyek lisztünk kiváló tulajdonságát megfizetni képesek, lisztünk addig, míg el-

sőbbséget megóvjja, mindig kész vevőkre fog találni. Ma a viszony még körülbelül úgy áll, hogy p. o. Németország legjobb lisztje a mi 4. számú lisztünkkel helyezhető egy sorban. *)

A magyar lisztnek ezen óriási nagy kivételét nemcsak a hazánk földjében termett buza különleges tulajdonságainak köszönhetjük, hanem a budapesti malomipar nagy technikai fejlettségének is. Malmaink igyekeztek versenyképességüket a minőség javításával fokozni és főfigyelmüket a finom fajták előállítására fordították, melynek következtében most már oly lisztet tudnak előállítani, mely nagy kelendőségi körnek örvend úgy a Svajczban, Belgiumban, Hollandiában, Nagybritanniában, valamint Délamerikában és Keletindiában is, miután a magyar liszt minősége az ottani termelvényt, mint fényüzési czikk, messze túlhaladónak el van ismerve. Kivételre különösen a 0—3 számú lisztfajok készíttetnek, melyek a szó teljes értelmében oly első rangú terméket képeznek, mely tisztaságra, fehérségre és erőre páratlan és a sütők által — ha annak bánásmódját eltanulták — a tésztakészítésnél vízmentessége, keményisége, ruganyossága és fehérnyetartalma miatt nagyra becsültetik.

Malmainknak magyar buzából kézzült lisztje az egész világon első helyet foglal el és oly drágán fizettetik, hogy kivitele még akkor is mindig nyereséges volt, midőn a buza ára nálunk magasabban állott, mint azon országokban, a hová a lisztet kivittük.

Szinte nagy kivitelünk volt a dohánygyártmányokból a mi alatt itt nemcsak szivarok és szivarkák értendők, hanem a vágott dohány, burnót, valamint az ennek előkészített dohány, dohányliszt, és a dohányhulladék, szintúgy a dohánylevelek száraiból és ormóiból készült papiros. Ha a dohánygyártmányok kivitelének értékéhez — 9.401,228 frt — hozzáadjuk a

*) Lásd Kilényi Hugónak „Adatok Magyarország gabonakivitelének kérdéséhez az utolsó évtizedben“ czimű munkájának 26. és 27-dik lapjait.

nyers dohány kivitelének értékét: 5.962,841 frt, akkor látjuk, hogy a kettőből 15.364,069 frtot bevett a magyar kincstár egy évben.

Látjuk e számokból, hogy Ausztriának nem csak nyers dohányt szolgáltatunk nagy mennyiségben, hanem dohánygyártmányokat is, s ez így helyesen van. Hazánk természetén a nyers terményt, az igen természetes, hogy az itt fel is dolgoztassék s úgy adassék csak el a szomszédos Ausztriának. Ez által eléretik az is, hogy nemcsak drágábbért adjuk el az átalakuláson átment nyers terményt, hanem a feldolgozásért járó munkabér is itt maradván az országban, általa számos munkakéz nyer foglalkozást s ez által ismét belforgalmunk gyarapszik.

De mindenesetre bizonyít ez nemcsak dohányunk, hanem még inkább dohánygyártmányaink jósága mellett, mely utóbbi ellen pedig sokszor hallunk mélytánytalan kifakadásokat. Tapasztalásból mondhatom pedig, hogy közönséges olcsóbb szivarfajaink sokkal jobbak mint hasonló társaik p. o. Franciaországban, noha ott is egyedárúság van, s azok ott drágábbak mint nálunk a mieink. A jó szivar pedig úgy Franciaországban, mint Németországban drága; hozzája Németországban, a hol, mint tudjuk, ez nem képezi az egyedárúság tárgyát, a hamisítás és csalás igen gyakori, az idegenre nézve pedig alig kikerülhető; mert a látszat sokszor csal és a magas ár sem biztosít senkit a lelketlen üzér ellen. Mondhatni tehát, hogy dohányzó közönségünk általában nagyobb élvezettel és mindenesetre sokkal olcsóbban szívhatja dohányát, mint azt, a sok méltánytalan bírálat után, maga is hinné.

Nagyszerű czukorkivitelünk mellett, bent az országban virágzó czukoripart kellene képzelni, ha nem tudnók, hogy másrészt majdnem kétszer akkora behozatalunk volt, mint kivitelünk; ebből ismét czukorgyáraink elégtelenségére kell következtetnünk, illetőleg csekély mennyiségű termeléseikre. Azon állítás pedig, mintha a magyar czukorrépa kevesebb czukortartalmu lenne, mint p. o. a cseh, már rég meg lett czáfolva s így ez már

nem lehet többé ok új cukorgyárak keletkezésének megakadályozására. Inkább lehet okúl elfogadni, hogy hiányzik gazdáinknál a tőke cukorgyárak felállítására. Az egyévi cukorkivitel értéke volt, a szörppel és melaszszával együtt 5.251,007 frt, vagyis az egész idevágó kivitelnek 7·68 százaléka, elég szép összeg, mely létező cukorgyárainak életképességét mutatja.

Szeszkivitelünk már magában nagy értéket képvisel, 6.065,143 forintot egy évben, de ez nem képezi egyedüli kiviteli értékét szeszgyárainknak, hanem azoknak egyik mellékterménye, a moslék, a gőbölyök hízalásánál értékesítve, szintén kivitelre kerül és láttuk más helyütt, hogy gőböly-kivitelünkért nem kevesebb 16·43 millió frtnál több folyt be egy év alatt az országba. De azért gőböly-kivitelünk még korántsem oly nagy, mint annak természetszerűleg lenni kellene egy oly országból mint a miénk, melynek állattenyésztése szorosan összefügg mezőgazdaságával, a mely ismét, mint nemzeti jólétünk egyik főtenyezője, állattenyésztés nélkül nem képzelhető, s így azért is ha már másért nem, okvetlen kellene gondoskodni módról, hogy valamennyi szeszgyáraink foglalkozzanak nagyban gőbölyhízalással, és ha a létezők jólétnek örvidenének, ujabbak, nagyobb szerűek felállításáról. Különben e tárgyra később még visszatérek.

Nagyobb kivitelünk volt még repceolajból 1.379,649 forint értékben egy esztendőben. Hozzáadva ehhez azon 8.598,767 forintot, melyet a repce kivitelből bevettünk, valamint azon 833.814 forintot, mely az olajpogácsa kiviteléből befolyt országunkba, akkor nyerünk 10.812,230 forintot, mint a repcének egy évben úgy a nyers, valamint feldolgozott állapotában és hulladékaiból történt kiviteléből. Szembetűnő, hogy a repce oly nagy kivitele mellett mily csekély volt a repceolajkivitel, valamint hogy szemben az utóbbival mily nagy olajpogácsa-kivitelünk volt. Az egyik olajgyáraink elégtelenségéről tanuskodik, a másik pedig állattenyésztésünk hátra-

maradottságáról. Az utóbbit bizonyítja még nagy korpakivitelnünk is, melyért — mint fentebb kimutattam — egy évben 1.852,724 forint folyt be az országba. A repeze fel dolgozása itt bent az országban még nagyobb repezebehozatalt is vonna maga után.

A maláta, mint félgyártmány, az árpakivittel szemben haladást jelent ugyan, de miután az egy évi árpakivitel értéke, mint láttuk, 14.735,423 forint volt: tehát a malátakivitel 1.033,439 forint értékkel, igen kezdetlegesnek mondható. Az üzérkedés tehát itt is találna még eleendő tért a tőke hasznos elhelyezésére, miután árpánk oly keresett, hogy a buzakivitel után ebből volt legnagyobb kivitelünk.

Végre az itt kimutatott 287,516 frt értékű serkivitel, melylyel szemben áll 1.621,046 frt értékű serbehozatal: inkább pártolásra szorul, mint magyarázatra. Mert tagadhatatlan, hogy a sergyártáshoz szükséges árpa és részben a komló is kitünő minőségben és nagy mennyiségben terem az országban; minek tehát oda engedni vinni a dolgot, hogy mi árpát vigyünk ki s a sert fogyasztásra hozzuk be, mert a serivást, minden megszorítás mellett, sem tilthatjuk el, — jobb volna tehát, ha lábra engedjük állani idebent a sergyártást, mely képes lesz nemcsak kiszorítani az idegent, hanem nagy mennyiségeket dél és délkeletfelé is kiszállítani. Legjobban bizonyítja pedig ezen iparág emelkedését az, hogy daczára a mult évi adófelemelésnek, úgy a termelés, mint a fogyasztás nálunk még mindig növekedik.

Egész más viszony létezik Franciaországban, a melynek serét meginni alig lehet s így nagyon természetes, hogy ott mindenki a jobb bor felé fordul; viszont onnan van, hogy Párisban nagy bécsi Dréher-féle és müncheni serházak vannak, a melyek mindig nagyon látogatottak, valamint hogy ott a bécsi s a müncheni ser igen kedvelt. De Németország is nagy borter-

termelő állam, mégis igen szépen megfér vele egy fedél alatt az óriás kiterjedésű sergyártás.

Országok szerint a mezőgazdasági ipartermények kivitele a következő volt; kivitett ugyanis:

Ausztriába	42.924,212 frt értékben =	62·89%
A többi államokba együtt	25.323,669 „ „ =	37·11 „
Összesen	68.247,881 frt értékben =	100·00%

Országunk kereskedelme itt szabadabban lélezkik, a mi — mint alább látni fogjuk — egyedül lisztkivitelünknek köszönhető, mely nemcsak ismertebb Ausztria határán túl is, de a melylyel a kereskedelmet óriási nagy malmaink űzik s ezek nem szorulnak Ausztria közvetítésére. Ilyen kisebb arányban még a szesz is, de a többi alább felsoroltak közül egyik sem, mely szesz kivitelünk azonban ismét csak déli és délkeleti szomszédainkhoz történik s így ebben csak azért nélkülözhetjük Ausztria közvetítését.

Az itt kimutatott kivitel kedvező reánk nézve ugy szemben Ausztriával, mint különösen a többi államokkal együtt. De ez meg nem lephet senkit, mert e kivitelben együtt van mind az, a mit Magyarország, mint mezőgazdaságának legkitünőbb ipartermékeit, csak nyújthat. És dacára ennek azt kell tapasztalnunk, hogy saját országunkban Ausztria versenyt támaszt nekünk a lisztben és legyőzz bennünket czukorral és a serrel.

Árunemek szerint a kivitel mezőgazdasági iparterményekből így oszlott meg; ugyanis kivitett:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Czukor	4.480,020 frt = 10·44%	589,080 frt = 2·32%
Szörp	9,450 „ = 0·02 „	388 „ = 0·00 „
Melaszsa	171,250 „ = 0·40 „	735 „ = 0·00 „
Doh.-gyártm.	8.442,000 „ = 19·67 „	959,200 „ = 3·80 „
Malata	410,074 „ = 0·95 „	623,369 „ = 2·46 „
Liszt	22.821,785 „ = 53·17 „	19.369,944 „ = 76·49 „

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Dara	235,669 frt = 0·55%	73,095 frt = 0·29%
Árpagyöngy	297,660 „ = 0·69 „	179,157 „ = 0·71 „
Korpa	1.062,200 „ = 2·48 „	790,524 „ = 3·12 „
Repcze-olaj	1.112,752 „ = 2·59 „	266,900 „ = 1·05 „
Ser	37,350 „ = 0·09 „	250,162 „ = 0·99 „
Szesz	3.844,002 „ = 8·95 „	2.221,115 „ = 8·77 „
Összesen	42.924,212 frt = 100·00%	25.323,669 frt = 100·00%

Kiviteli czikkeink közt Ausztriába első helyen áll a liszt, 53·17%, utána következnek a dohánygyártmányok 19·67, a cukor 10·44 és a szesz 8·95 százalékkal. A két utóbbira nézve megjegyzem, hogy azok kivitele Ausztriába, valószínűleg csak átmenetelt képez, a mennyiben azoknak kiszállítása a trieszti kikötőbe csak azért történhetik, hogy aztán onnan a Levantéba találják útjukat. Kisebb, de még elég jelentékeny kivitelnk volt még Ausztriába repceolajból 2·59 és a korpából 2·48 százalékkal. A többi ipartermények kivitele Ausztriába nem érte el az egy százalékot sem, a malátából 0·95, az árpagyöngyből 0·69, a darából 0·55, a melaszszéből 0·40, a serből 0·09 és a szörpből 0·02 százalékát képezvén az egész ide vágó kivitelnknek, a mi azonban csak viszonyítva a többi nagy termelvények kiviteléhez látszik oly csekélynek, magukban véve ezek mindegyike is elég szép összeget képviselnek s összesen egy évben ezekért 1.161,453 forint folyt be országunkba.

A liszt oly óriási kivitelésben első sorban részt vettek a budapesti gőzmalmok, melyek mint tudjuk a nagyon finom lisztfajok készítésére vannak berendezve, ezek pedig a külföldön leginkább kelendők, még pedig a 00, 0, 1, 2, 3 és 4 számú lisztfajok, míg a többi lisztfajok leginkább itthon fogyasztatnak el. Az 1881-dik évben a budapesti malmok összes termeléséből körülbelül 55%-a kelt el a magyar korona országáiban, 20%-a az osztrák tartományokban és 25%-a a többi külföldi

államokban. A budapesti malmok nagy munkaerejéről tanuskodik az, miszerint azok mindegyike 24 óra alatt átlag 1000—1200 métermázsa buzát képesek feldolgozni. Ezek csakis kitünő aczélos buzánk feldolgozására vannak berendezve, azért puha buzát a mi magasórlési malmainkon nem lehet őrleni. Francia- és Angolország csak puha buzát termel, miért azt csak síma vagy legfeljebb félmagasórlési rendszer szerint őrlhetik meg. A francia malmok csak háromféle lisztet adnak, t. i. finom, közepszerű és közönséges lisztfajokat. De mint láttuk a németországi legjobb lisztfaj csak oly termék, mint a magyar 4-es számú, a francia és angol még olyan sem, a braziliai és keletindiai pedig keveri az övét, hogy jobb terméket nyerjen: így tehát mi látjuk el mindezeket finom liszttel és ha malmaink jó hírnevüket továbbra is megtartják, mint biztos vevőkre számíthatunk ezekre a jövőben is. Említve is volt már, hogy malmaink még jobb vevőink a buzánkra is mint a külföld, itt pedig látjuk, hogy ezt csak saját érdekük kívánja s így a gazda s a malom érdeke szépen egymás mellett halad.

A múlt 1882-dik évben a délnémetországi malmok nagy átalakításokat tettek malom berendezésükön. Látván ugyanis, hogy a magyarországi malmokkal sehogy sem tudnak versenyezni és további fenállásuk ezek által fenyegetetve van, régi símaórlési rendszerüket abbahagyták és valamennyien a Ganz-féle gyárból hozattak maguknak hengerszékeket s ezekkel rendezték be egészen újdonna malmaikat. A magyar malmok lisztszámozását egészben ugyan nem fogadták el, de miután nagyon sok tiszavidéki, marosvidéki és bánáti buzát visznek ki: tehát jelentékeny versenyt támasztanak a mi malmainknak úgy Németországban, valamint a Svajczban és déli Franciaországban.

Sietnek is nagyszámú malmaink buzánk ezen kitünő tulajdonságait a maguk céljaira felhasználni és részt venni a lisztnek kifelé való szállításában, melyek között első helyen állanak a már megemlített budapestiekén kívül az aradi, sze-

gedi, temesvári és nagy-kikindai malmok; második sorban a debreczeni, nagy-váradi, miskolczi, nagy-károlyi, nagy-sárosi, losonczi, győri, nyitrai, gyönyösi és pancsovai malmok. Végre pedig mivel kisebb mennyiségek a kivitelre kerülnek az ország minden nevezetesebb pontjairól, még említést érdemelnek mint kisebb lisztkiviteli piacok Eger, Csány, Surány, Igló, Ujvidék, Román-Bogsán, Lugos, Gavosdia, Zágráb, Velencez, Duna-Almás, Orsova, Szatmár, Eszék stb.

Lisztkivitelünk irányát, mint más helyütt már említettük, újabb időben, a vasúti tarifák kedvezményezése folytán, Fiume felé vette. A földművelési, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által kiadott „Közgazdasági Értesítő“ 1882. évi február hó 22-dikéről megjelent 8 számában erről a következő adatokat találjuk. A kivitel az „Adria“ gőzhajózási társaság gőzösein történik és pedig úgy Nyugot-Európába, és főleg Nagybritanniába, valamint Brasiliába is. Ezen kivitel az 1882-dik évben a következő volt:

Angol kikötőkbe és pedig:

Bristolba	152·40	métermázsákban
Hartlepoolba	101·60	„ „
Liverpoolba	183,318·95	„ „
Londonba	49,127·64	„ „
Manchesterbe	13,691·50	„ „
New-Castleba	6,016·19	„ „
Plymouthba	355·60	„ „
Stockportba	1,320·88	„ „
Hullba	4,957·06	„ „

Összesen 259,041·82 métermázsákban

Skót kikötőkbe és pedig:

Dundeeba	304·80	métermázsákban
Glasgowba	212,617·92	„ „
Leithba	74,641·37	„ „

Összesen 287,564·09 métermázsákban

Irlandi kikötőkbe és pedig:

Belfastba	1,016·00	métermázsákban
Corkba	1,217·60	" "
Dublinbe	4,824·38	" "
Összesen	<u>7,057·98</u>	métermázsákban

Francia kikötőkbe és pedig:

Bordeauxba	3,352·00	métermázsákban
La Rochellebe	300·00	" "
Marseillebe	227·00	" "
Rouenba	11,399·00	" "
Összesen	<u>15,278·00</u>	métermázsákban

Belgiumi kikötőbe és pedig:

Antwerpenbe	1,725·00	métermázsákban
-------------	----------	----------------

Hollandiai kikötőbe és pedig:

Amsterdamba	5,300·00	métermázsákban
-------------	----------	----------------

Brasíliai kikötőbe és pedig:

Bahiába	10,531·62	métermázsákban
Maccióba	2,541·47	" "
Maranhanba	2,732·61	" "
Pelotasba	46·60	" "
Paraiba-ba	384·30	" "
Pernambucoba	26,064·28	" "
Összesen	<u>42,300·88</u>	" "

Mindössze 618,267·77 métermázsákban

Ha ezen 618,267·77 métermázsza lisztnek értékét kiszámítani akarjuk, és hasonlókép, mint az ezen fejezetben már kimutatott liszt mennyiségénél, métermázsáját 18 frt 50 kr-ra vesszük, akkor nyerünk 11.437,953 frtot, mint a fiumei kikötőből az Adria gőzhajó vállalat által egy évben kiszállított lisztnek értékét. Ha pedig ezen összeget viszonyítjuk az egy

évi összes lisztkivitelünkhez, mely mint láttuk 2.280,633 méter-
mázsa volt 42.191,727 forint értékben: akkor ezen vállalat
egymaga kivitelünknek több mint negyedrészt, azaz 27·11
százalékát szállította ki.

Az „Adria“ gőzhajózási vállalat által kiszállított mennyi-
ségből a különböző országok a következő arányban részesül-
tek, még pedig kivitett:

Angliába	4.792,274	frt értékben =	41·90%
Skotiába	5.319,936	„ „ =	46·51 „
Irlandba	130,572	„ „ =	1·14 „
Franciaországba	282,643	„ „ =	2·47 „
Belgiumba	31,912	„ „ =	0·28 „
Hollandiába	98,050	„ „ =	0·86 „
Brasiliába	782,566	„ „ =	6·84 „

Összesen 11.437,953 frt értékben = 100·00%

A kivitelt a három első országba összefoglalva, látjuk,
hogy legtöbb liszt szállított ki Nagybritanniába, még pedig
10.242,782 frt értékben vagyis az egész kivitelnek 89·55 száza-
léka, s ez összevág az 1881/2. évről közölt adatainkkal,
melyek szerint szintén Nagy-Britannia volt legnagyobb lisztvá-
sárlónk. Nagybritannia után Brasilia vásárolt legtöbb lisztet
tőlünk, t. i. 782,566 frt értékben egy évben, vagyis az egész
kivitelnek 6·84%-át; utána következtek Franciaország 282,643,
azután Hollandia 98,050 és végre Belgium még 31,912 forint
értékű kivitellel.

A közvetlen kivitel „a többi államokba együtt“ igen jelen-
tékeny, különösen a lisztből és kisebb arányban a szeszből és
hasznos munkát vélek tenni a t. olvasó közönségnek az által,
midőn a fontosabb kiviteli terményekből a kivitelt érték-
ben országok szerint is külön felsorolva bemuta-
tom, mint az itt következik:

K i v i t e t e t t

Az államok nevei	Liszt	Szesz	Czukor	Doh.-gy.	Korpa	Maláta	Ser	Repczeolaj
	É r t é k f o r i n t o k b a n							
Németországba	3.810,630	11,505	86,580	117,200	676,020	391,282	62	11,968
Helvétiaiba	2.132,143	68,722	210	2,400	3,780	117,928	—	64,022
Olaszországba	90,187	185,347	327,390	800	88,548	79,750	100	122,774
Franciaországba	1.687,496	44,037	—	—	8	26,100	25	—
Belgium-Hollandba	628,352	—	—	56,800	2,000	—	12	—
Nagybritanniába	8.370,676	195	—	—	—	—	—	—
Oroszországba	11,692	4,355	30	—	—	—	—	—
Boszn.-Herczegovin.	731,934	282,847	64,560	779,600	368	1,102	65,812	3,774
Romániába	711,732	619,710	85,320	—	2,396	—	100,100	61,472
Szerbiába	321,473	29,250	18,870	2,000	17,004	1,406	19,212	2,108
Balkán félszigetre	63,270	977,112	6,150	400	—	—	64,837	740
Más államokba	810,337	—	30	—	400	5,800	—	—
Összesen	19.369,922	2.221,080	589,140	950,200	790,524	623,369	250,160	266,866

Ezen kimutatás szerint mondhatjuk, hogy nincs Európában nagyobb állam, mely ne fogyasztana magyarországi lisztet. A külön meg nem nevezett európai és Európán kívüli államok pedig „más államok“ czíme alatt egybefoglalva 810,337 frt értékű magyar lisztet fogyasztottak az elmúlt esztendőben, tehát szintén számba vehetők lisztkivitelünknel. Legnagyobb lisztfogyasztónk az elmúlt évben Nagybritannia volt, melybe kivitetett 8.370,676 frt értékű liszt. Utána következnek, habár kisebb bevittel, Németország, Helvétia és Franciaország; ezek után pedig a „más államok“, Bosznia-Herczegovina, Románia, Belgium, Holland és még Szerbia. Kisebb lisztfogyasztóink voltak Olaszország és a Balkán félsziget és végre a legkisebb Oroszország, a hová a múlt évben 11,692 frt értékű lisztet vittünk ki.

Szeszkivitelünk már nem örvend oly általános aránylagos elterjedésnek, mint a lisztünk, és noha ebből is volt kivitelünk minden nagyobb európai államba, ez azonban sokkal csekélyebb, mint az, a mit lisztből Ausztrián kívül nyugotra szállítot-

tunk és szesz kivitelünknek fő és határozott iránya déli és délkeleti. Az összes szesz kivitelből legtöbb esik a Balkán félszigetre, Romániára, Bosznia-Hercegovinára és Szerbiára, a melyekbe együtt egy év alatt kivittünk 1.908,910 frt értékű szeszt, vagyis az összes Ausztrián kívüli szesz kivitelünknek 86 százalékát.

A melaszsa pedig, miután a honi iparnál, de különösen a fénymázkészítésnél itthon feldolgozást nem talál, kiszivárog a külföldre, és pedig különösen Bécsbe. Meg is látszik ez az áruforgalmi kimutatásból, mely szerint az összes 34,397 métermázsából mindössze csak 147 m. m. 735 frt értékben szállítottatott Németországba, a többi 34,250 m. m. 171,250 frt értékben pedig mind Ausztriába.

Nagyobb fogyasztóink közé tartoztak még czukorból Olaszország 327,390 fttal, dohánygyártmányokból Bosznia-Hercegovina 779,600 frttal, mindenesetre nagy része a katonaság számára vitetett ki, korpából Németország 676,020 forinttal, malátából szinte Németország 391,282 frttal, serből déli és délkeleti szomszédaink és repce-olajból Olaszország, Helvétia és Románia.

10. Mezőgazdasági hulladékok.

Az évi forgalom értéke volt 1.366,209 frt, mely összegből esett a behozatalra 156,106, a kivitelre pedig 1.210,103 frt. Ezt még másként viszonzyszámokba így fejezhetjük ki, hogy a mezőgazdasági hulladékok minden 100 forint forgalmából esett a behozatalra 11·43, a kivitelre pedig 88·57 forint.

Mezőgazdasági hulladékokból az áruforgalmi statistikában a következő árukat találjuk, melyeknek súlyát, középárát, kiszámított értékét és viszonyított százalék számait a következő táblázatban adjuk:

		a) B e h o z a t a l.			
		Súly méter-	Egység ár	Érték	
		mázsákban.	frtban.	frtban	%-ban.
XIX.	1. Állati trágya	560·67	× 5 =	2,803 =	1·79
„	7. Olajpogácsa	1,160·48	× 6 =	6,963 =	4·46
„	8. Borseprő	4,387·88	× 20 =	87,758 =	56·22
IX.	6. Szösz	1,952·72	× 30 =	58,582 =	37·53
		Összesen		156,106 =	100·00

Mind súlyra, mind pedig értékre nézve legnagyobb behozatalunk volt ezen hulladékok közt a borseprőből. A nem szakember előtt ezen behozatal annál is inkább feltűnő, mert tudjuk, hogy hazánk nagy kiterjedésű bortermelő helyeivel elegendő jó minőségű seprőt szolgáltat. Viszont, a mint később látni fogjuk, a kivitel ezen árucikkből még nagyobb volt mint a behozatal, s így ezen csere bizonyosan helyi viszonyokban, vagy nagy árkülönbözetekben, vagy az itt-ott silányabban kiütött termésben is találandja magyarázatát. Ezen itt kimuta-

tott mennyiségben befoglaltatik különben a serseprő meg a törköly is, mely előbbiből, különösen annak jó minősége végett is, sok hozatik be és használtatik fel ipari czélokra.

Nem különben nagy behozatalunk volt szöszből is, melylyel azonban négyszerte akkora kivitel áll szemben; a magyar szősz jobb minőségű lévén, talán azért szállítatik nagyobb mennyiségben is ki, melynek jobb minősége itt kifejezést talál a magasabb egységárban, lévén az 2 frttal drágább a behozatalénál. Kisebb behozatalunk, azonban még mindig elég jelentőségteljes, volt még az olajpogácsából és csekély behozatalunk az állati trágyákból is.

E behozatal országok szerinti kimutatása sem ad bővebb felvilágosítást a fentebbiekről, mely pedig így alakult; behozatott:

Ausztriából	142,253	frt értékben =	91.14%
A többi államokból együtt	13,832	" " " =	8.86 "
Összesen	156,085	frt értékben =	100.00%

Tehát akár a csekély távolságnak, akár pedig viszonyainknak a szomszédos Ausztriával tudjuk be, hogy a behozatal 91.14 százaléka Ausztriából történt, elég az hozzá, hogy az úgy a van, mint azt itt a számok mutatják. A kereskedelem, mint a forgalom főtenyezője, pillanatnyi árkedvezményeket a saját előnyére igyekszik kihasználni, a melyhez a magát később kiegyenlítő helyzet, nem adja meg a felvilágosító magyarázatot.

Ezen behozatalt megismerhetjük a következő táblázatból árunemek szerint is; behozatott:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
Állati trágya	2,415 frt = 1.70%	300 frt = 2.82%
Olajpogácsa	6,438 " = 4.52 "	522 " = 3.78 "
Borseprő	84,980 " = 59.74 "	2,780 " = 20.10 "
Szősz	48,420 " = 34.04 "	10,140 " = 73.30 "
Összesen	142,253 frt = 100.00%	13,832 frt = 100.00%

A borseprőbehozatal Ausztriából nem csak viszonylagosan, hanem általánosan is a legnagyobb volt valamennyi behozott mezőgazdasági hulladékoké közt, melyből azon mennyiség, mely a többi államokból hozatott be, t. i. 138 métermázsa, csupán Németországra esett. A második legnagyobb behozatal volt szöszből, melyből az Ausztrián kívüli országokból behozott Németországból 315, Olaszországból 17, Oroszországból 5 és Szerbiából 1 métermázsa. Az olajpogácsa itt kimutatott és 522 frt értéknek megfelelő 87 métermázsa Romániából hozatott be, az állati trágya pedig csak Németországból.

Noha a hulladékok kivitele aránytalanul nagyobb volt a behozatalnál, melyet 1.054,018 frttal haladt meg, ezen legkevésbé van örvideni valónk, mert általuk részben oly anyagok vonatnak el állattenyésztésünktől és szállíttatnak ki külföldre, melyek itthon értékesítve, trágyát adhattak volna, s az anyaföldbe visszaszolgáltatták volna azt, a mit tőle más alakban nyertünk. Az arányt, melyben ezen kivitel történt, s az áruk mennyiségét és értékét mutatja a következő táblázat:

b) K i v i t e l.

	Súly méter- mázsaiban	Egység ár frtban	Érték frtban	%-ban
XIX. 1. Allati trágya	5,529·69	×	5 = 27,648	= 2·29
„ 7. Olajpogácsa	138,968·99	×	6 = 833,814	= 68·90
„ 8. Borseprő	5,362·56	×	20 = 107,251	= 8·86
IX. 6. Szősz	7,543·45	×	32 = 241,390	= 19·95
	Összesen		1.210,103	= 100·00

Az olajpogácsa kivitel az ország és állattenyésztésünk mostani állapotánál igazolva van; mert míg az országban elegendő legelő és ugar van, a hol szarvasmarháink és juhaink legelhetnek, addig az olajpogácsa kivitelén nincs mit aggódunk. Azon országokban, melyekben istállóban és pajtákban kell az állatokat tartani, mesterséges zöld takarmánnyal és pogácsával kell etetni: ott az állattenyésztés már magas fokot

ért el, odáig pedig még mi nem jutottunk, de még sok más állam sem. Azért hiszem, hogy azon nagymennyiségű pogácsából, mely Ausztriába, de különösen Németországba kivitett, igen sok Hamburgon át kiszállított Angliába, melyben a mesterséges etetés rég gyakorlatban van már.

A borsepró kivitel, mely különböző ipari czélokra szolgál, már nem annyira igazolt, mert részint ennek feldolgozására az országban két gyár van, t. i. Budapesten és Tokajban, részint pedig, mivel sok helyütt borjavításra, törkölyégetésre használják, a mire idehaza is jól lehetne értékesíteni. Kis mennyiségben kiszállítatik a serseprő és törköly is, melyek szintén benfoglaltatnak ezen összegben.

Hasonlókép nem sokaljuk a szőszkivitel sem, mert ennek keresetsége csak elősegítheti hazánkban a kendertermelést, melynek talajunk s éghajlatunk oly kedvező. A kivitt állati trágya alatt itt pedig nem kizárólag istálló trágya értendő, hanem csonthulladék, csontliszt, csonthamu, híg és szárított állati vér, állati inak stb., s a kivitel legnagyobb része csakugyan az utóbbiakból történik s alig valami csekély az istálló trágyából. Mégis ezen mennyiséget is sokalunk kell, mert az állati vér feldolgozást nyerhetne itthon is majd trágyázásra, majd pedig festékkészítéshez, vagy végre készíthetnénk mi is belőle vérfehérjét, melyet, bizonyosan már nem emlékszem, a posztó vagy a bőr puhítására használnak, hogy ez az által annál rugékonyabb és nyúlékonyabbá váljék.

Lássuk, hogy mily arányban szállítottak ezek ki a különböző országokba, még pedig:

Ausztriába	509,295	frt értékben	=	42·09%
A többi államokba együtt	700,790	"	"	= 57·91 „
Összesen	1.210,085	frt értékben	=	100·00%

Tehát nem annyira Ausztria, mind inkább a többi államok vevői ezen hulladékoknak, noha a kivitel ezekből Ausztriába is tetemes volt. E hulladékoknak egy része csupán ipari

czélokra történvén, mint a szöszé, a nagykivitel ezekből még arra is enged következtetni, hogy azon államokban nagy kiterjedésű és kifejlett ipar is létezik, mint az valóban is van.

A következőkben a kivített árunemek szerint fogjuk látni; ugyanis kivítettet:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
Allati trágya	21,075 frt = 4·14 ^o / _o	6,570 frt = 0·94 ^o / _o
Olajpogácsa	192,948 „ = 37·88 „	640,866 „ = 91·45 „
Borseprő	104,040 „ = 20·43 „	3,200 „ = 0·46 „
Szösz	191,232 „ = 37·55 „	50,154 „ = 7·15 „
Összesen	509,295 frt = 100·00 ^o / _o	700,790 frt = 100·00 ^o / _o

Tehát Ausztriába olajpogácsát és szöszet, a többi államokba pedig túlságos nagy részben olajpogácsát szállítottunk ki; mindezeknél pedig kisebb volt az állati trágya kivitele úgy az egyik, mint a másik csoportozatba. Ausztriába az olajpogácsa és szöszkivitelének értéke majdnem egyenlő volt, de az olajpogácsa kivitele a többi államokba, mely alatt itt leginkább Németország értendő, háromszortánál még nagyobb volt, mint Ausztriába. Összes kivitelünk olajpogácsából tett, mint láttuk, 138,968 métermázsa, melyből szállított Ausztriába 32,158, Németországba 106,410, Olaszországba 300 és a Svajczba 100 métermázsa; közvetlen tőlünk más államba olajpogácsa ki nem vitetett.

Azon kivitt 7,543 métermázsa szöszből esett a legnagyobb mennyiség Ausztriára t. i. 5,976 mmázsa; utána legtöbb Németországra 1,285, Szerbiára 124; a Svajczra 58, a Balkán félszigetre 56, Romániára 25 és még Bosznia-Hercegovinára is 3 métermázsa. Megjegyzendő, hogy a hazánkból kivitt finom és közepszerű szösz igen jó szövőanyagot ad. A kisebb kivitelű 5,362 métermázsa borseprőből csak néhány métermázsa szállított Ausztrián kívüli országokba, t. i. 120 mmázsa Németországba, 38 m. m. Oroszországba, 2 m. m. Szerbiába, a többi 5,202 métermázsa pedig mind Ausztriába. Végre azon

5,529 métermázsa állati trágyából, mely hazánkból kivitetett, szállított Ausztriába 4,215, Németországba 1,303 és még Oroszországba 10 mmázsa.

Az áruforgalmi statistika XIX-dik csoportjában a hulladékokról, foglaltatnak oly alcsoportok is, melyek szorosan véve nem mezőgazdasági hulladékok ugyan, de ép úgy sorolhatók ide, mint akár az áruforgalmi kimutatás ipari részéhez. Ezek közül legnevezetesebb, mert legnagyobb forgalmat mutató: a rongy. A rongynak szerepe a papirgyártásnál tudva van mindenki előtt, s azért ennek tömeges kivitele nem kedvező ezen iparágra nézve. A magyar-osztrák vámegegyesség úgy akart ezen segíteni s a tömeges kivitelt megakadályozni, hogy minden métermázsa rongy után a kivitelnél 2 forint vámot szedni rendelt. Megjegyzendő még, hogy ez az egyedüli tárgy, melytől kiviteli vám szedetik, a többi árúnem a kivitelnél nem fizet vámot. Azonban ezen kiviteli vám csak az osztrák ipar javára esik, mely nagykiterjedésű és virágzó, míg a hazai kisebb papíripar nem bírván a nyers anyagot mind felhasználni ide bent, igen természetes, hogy a felesleg másfelé is kiszivárog, s így a vám terhét tulajdonkép nekünk kell viselnünk.

Magyarországba behozatott egy évben rongy 19,140·88 métermázsa súlyban és 459,381 forint értékben; kivitetett ellenben 172,027·73 métermázsa 3.784,610 forint értékben; tehát a kiviteli többlet volt 152,886·85 métermázsa 3.325,229 forint értékben. Ezen érték kiszámítás alapjául pedig szolgáltak a behozatalnál 24, a kivitelnél pedig 22 forint közép egy-ségárak. A behozatalában részt vettek a következő államok:

Ausztria	15,864 métermázsaival	380,736 frt értékben		
Románia	2,732	" "	65,568	" "
Szerbia	242	" "	5,808	" "
Németország	144	" "	3,456	" "
Bosznia	114	" "	2,736	" " stb.

A legnagyobb részt a behozatalnál, de főleg a kivitelnél, Ausztria foglalta el, míg látjuk, hogy délkeleti és déli szom-

szédainktól is behozatalunk nem volt jelentéktelen. Mint láttuk behozatalunk tizenkettedrésze, vagyis 12·14 százaléka, volt kivitelünknek, de kivitelünknek valamivel több mint félszázaléka lépte csak át az osztrák-magyar monarchia határát, a többi mind megmaradt Ausztriában, és pedig kivittetett Ausztriába 170,705 métermázsa 3.755,510 frt értékben; az ezenkívül említésre méltó kivitel még csak azon 950 métermázsa 20,900 frt értékben volt, mely Németországba szállított ki.

A többi e csoportba tartozó kisebb hulladékkivittel tovább nem foglalkozhatunk, bár egyik-másik igen érdekes lenne s engedni sejtetné azon nagy értéket, mely az ilyenekért még veszve marad országszerte a helyett, hogy összegyűjtve vagy itt nyerne további feldolgozást, vagy pedig kiszállítatnék eladás végett a külföldre.

III.

Áruforgalmunk végeredményei.

Az egy évi forgalom értéke az elősorolt mezőgazdasági nyers terményekből és némely főbb mezőgazdasági iparkészítményekből volt 417.360,282 forint osztr. értékben. Ezen összegből esett a behozatalra 68.942,985, a kivitelre pedig 348.417,297 forint. A kettő közt az arányt pedig akként fejezhetjük ki, hogy minden 100 forint forgalomból esett a behozatalra 16.52, a kivitelre pedig 83.48 forint osztr. értékben.

A behozott és kivitt mennyiségek értékét, valamint azoknak egymáshoz viszonyát százalékokban a főcsoportozatok szerint, a következő táblázatban van szerencsém bemutatni:

	Behozatal	Kivitel
1. Dohányból	2.627,277 frt = 3.81%	5.962,841 frt = 1.71%
2. Mezei terményekből	20.476,738 „ = 29.70 „	86.392,458 „ = 24.79 „
3. Kerti terményekből	2.297,349 „ = 3.34 „	7.273,628 „ = 2.09 „
4. Állatokból	7.147,615 „ = 10.37 „	87.286,971 „ = 25.05 „
5. Állati termelv.-ből	10.134,758 „ = 14.70 „	19.542,913 „ = 5.61 „
6. Szövő anyagokból	4.684,049 „ = 6.79 „	30.692,947 „ = 8.81 „
7. Borból	3.068,660 „ = 4.45 „	15.494,264 „ = 4.45 „
8. Erdei terményekből	3.166,381 „ = 4.59 „	26.313,156 „ = 7.55 „
9. Némely főbb mezőgaz- das. iparkészítm.	15.184,052 „ = 22.02 „	68.248,016 „ = 19.59 „
10. Mezőg. hulladékokból	156,106 „ = 0.23 „	1.210,103 „ = 0.35 „
Összesen	68.942,985 frt = 100.00%	348.417,297 frt = 100.00%

Az itt kimutatott 68.942,985 frt értékű behozatal, mely a kivitelnek ötödrészét képezi, oly nyerstermények behozatalát is foglalja magában, melyek részint Magyarországon feldolgoztatnak és mint kész gyártmányok kerülnek a külföldi piacokra, mint a buza és részben az oláhországi gyapju, mely Brassóban és vidékén feldolgoztatik; részint pedig, mint a zab, árpa, szilva és szilvaíz esetleg a tovább szállítás végett hozatnak ide be; továbbá a nagymennyiségű tengeri sertéshízalásra és szeszégetésre; az állatok közül a kiváló sok sovány sertés és ökör hízalás végett, végre a sok mindenféle bőrök pedig részint feldolgozásra, részint mint kereskedelmi árucikk további tüzérkedésre hozatnak be.

Azonban bajos volna megmondani, hogy e behozatalból mennyi az itt feldolgozandó, s illetőleg fogyasztandó és mennyi a további kivitelre szánt nyerstermény. Általában azt lehet mondani, hogy a behozatalunk ez évben mérsékelt volt és a mennyiben a behozott termények egy része átalakítva ismét kivitelre került, haszonnal is járt. Kisebb mértékben áll ez csak a behozott némely főbb mezőgazdasági iparterményekről, az erdei terményekről és a dohányról, melyekből ugyan volt kivitelünk is, de a melyek legnagyobbrészt fogyasztásra s illetőleg felhasználásra hozattak be országunkba.

A behozatal és a kivitel általános és viszonylagos számain kívül főfontosságúnak azon számok, melyek mutatják, hogy mennyi az a mit az egyes országokból behoztunk, valamint az, hogy mennyit vittünk azokba ki. Azon viszony pedig, mely a közös vámterületnél fogva köztünk és Ausztria közt létezik, csak emeli ezen számok fontosságát, s azért legelőször is ezeket mutatom be a t. olvasónak, melyek a behozatalra nézve a következők; behozatott:

Ausztriából	34.191,110 frt ért. =	49·59%
A többi államokból együtt	34.757,418 frt ért. =	50·41 „
Összesen	<u>68.948,528 frt ért.</u>	<u>100·00%</u>

Ezen behozatal voltát, mely itt oly szépen megoszlik, csak úgy lehet megítélni helyesen, ha a részleteket is ismerjük. Általában azonban mondhatni, hogy úgy a kivitelnél, és még inkább a behozatalnál Ausztria úgy körülvesz bennünket, hogy nélküle alig mozdoghatunk. Áll ez nemcsak itt ezen mezőgazdasági nyers termények és némely főbb mezőgazdasági iparkészítmények külforgalmáról, hanem különösen és méginkább az ipari gyártmányokról, a mint azt az áruforgalmi statistika kimutatásaiból is láthatjuk, de a mit a mindennapi életből is tudhatunk és tapasztalhatunk. Mert, hogy Ausztriának nyers terményekből nincs oly fölöslege a mit onnan behozhatnánk, azt tudni fogja mindenki, a ki a viszonyokat csak némileg ismeri s így nem csoda, ha ezen behozatal nagyobb fele más államokból és nem Ausztriából történt ide mi hozzánk. Részben ezt Bécs közelségének is tulajdoníthatjuk, mert oda gravital minden, úgy a kivitelünk, de még inkább a behozatalunk.

Árunemek szerint ezen behozatal így oszlott meg:

	Ausztriából.	A többi államokból együtt.
1. Nyers dohány	577,558 frt= 1·69%	2.049,719 frt= 5·90%
2. Mezei terményekből	2.194,508 „ = 6·42 „	18.282,239 „ = 52·60 „
3. Kerti terményekből	1.102,760 „ = 3·22 „	1.192,413 „ = 3·43 „
4. Állatokból	1.216,090 „ = 3·55 „	5.931,229 „ = 17·06 „
5. Állati terményekből	7.460,827 „ = 21·82 „	2.669,236 „ = 7·68 „
6. Szövő anyagokból	557,076 „ = 1·63 „	4.126,186 „ = 11·87 „
7. Borból	2.853,140 „ = 8·34 „	215,490 „ = 0·62 „
8. Erdei terményekből	2.995,000 „ = 8·75 „	171,969 „ = 0·50 „
9. Némely főbb mezőgazdas. das. iparterm.	15.091,898 „ = 44·17 „	105,105 „ = 0·30 „
10. Mezőg. hulladékokból	142,253 „ = 0·41 „	13,832 „ = 0·04 „
Összesen	34.191,110 frt=100·00%	34.757,418 frt=100·00%

Íme a részletekből az tűnik ki, hogy Ausztriából nem mezőgazdasági terményeket hoztunk be, ha-

nem első sorban iparkészítményeket, melyek 44·17 százalékat képeztek összes behozatalunknak Ausztriából. De azon második legnagyobb behozatalunknak legnagyobb része, értem az állati terményeket 21·82°/_o-al, sem képez közvetlen behozatalt Ausztriából, hanem mint láttuk, idegen országokból, Ausztráliából és Amerikából, származó nyersbőrök behozatalából állott. Marad ugyan még egy elég tekintélyes rész, t. i. 34·01°/_o, mely a többi termények behozatalára esik, de ezen összegből csak 6·42°/_o esett mezei terményekre, s ebből ismét legtöbb a rizs és a lóhermag behozatalára, valamint sajnos tekintélyes rész esett úgy a bor, 8·34°/_o, valamint a fűrészelt fa, a puha épület- és műfa behozatalára, 8·75°/_o.

A többi államok behozatalából ellenben sok esett a mezei és kerti termelvényekre, t. i. 56·03, az állatok és állati terményekre 24·74, a szövő anyagokra 11·87, s a nyers dohányra 5·90°/_o, tehát mind nem ipari készítményű behozatalra. Ezen behozatal, a dohányt kivéve, többnyire déli és délkeleti szomszédainktól származik.

A fent kimutatott kivitel az 1881-dik év július—deczember s az 1882-dik év január—június végéig terjedő időszakra vonatkozik, tehát mikor az 1882-diki kitünő aratásból még mit sem lehetett kivinni.

A felsorolt termények és készítmények valamennyien nagy és fontos helyet foglalnak el ezen kivitelben. Mezei terményeink kivitelére esett 24·79 százalék, a tulajdonképi kerti termelvényekére 2·09 százalék, hozzá számítva még a dohányt 1·71 s a bort 4·45 százalékkal, a mezei és kerti termelvények kivitelére együtt esett 33·04 százalék, vagyis egy harmadrésze az egész idevágó kivitelnek. A kivitel állatokból tett 25·05 százalékot, melyhez hozzáadva a kivitelte állati termelvényekből 5·61 és a szövő anyagokból 8·81 százalék, e három együtt 39·47 százalékat képezte egész idevágó kivitelünknek. A némely főbb mezőgazdasági iparkészítményekre és hulladékaira esett 19·94 száza-

lék, az erdei terményekre pedig 7·55 százaléka az összes idevágó kivitelünknek egy évben.

E szerint kivitelünkben első helyen állana állataink s állati terményeink kivitele, tevéen az összesen az egész kivitelnek 39·48 százalékát. De ha mezei és kerti terményeink kiviteléhez 33·04 százalékhoz, hozzáadjuk azon 7·55 százalékot, mely az erdei termelvények kivitelére esik, akkor e két utóbbi kivitele 1·07 százalékkal még is nagyobb volt az állatok s az állati termelvények kivitelénél, a mely különbsézet azonban magában véve nem nagy. Végre harmadik helyen áll a kivitel a némely főbb mezőgazdasági iparkészítmények és hulladékaiból 19·94 százalékkal, vagyis kerek számot véve, majd ötödrészével az egész kivitelnek.

Kétséget nem szenved, hogy kimutatott nagy kivitelünk még fokozódni fog mezőgazdaságunk fejlődésével és haladásával. Egyike a kivitelre legalkalmasabb kerti termelvényeinknek a dohány, melyből ugyan eddig is szép mennyiségeket vittünk ki, de a mely még nagyobbra van hívatva lenni, mert kedvelt és mert egész Európában piacczal bir, mint azt e munka 1. fejezetében kimutattam. A csomagolása és szállítása is könnyen jár, a hamisítástól sem kell féltetni s így minden kelléke meg van, a mit egy világkereskedelmi növénytól kívánni lehet.

Erre alkalmat nyújt nekünk jelenleg azon kapocs is, mely köztünk és Ausztria közt létezik, mely utóbbinak majdnem egész dohányszükségletét mi fedezzük, de a mely kivitelünk még nevezetesebben emelkedhetik, ha gazdáink e növény termelésére nagyobb gondot fordítanak.

A mezei termények kivitele nyers állapotban már iparunk érdekében is káros; de meggátlására hatalmas lépés történt már is előre, mert ha meggondoljuk, hogy évi 37.098,370 frt értékű buza kivitelünkkel szemben állt a nagyobb 42.191,727 forint értékű lisztkivitelünk, ez csak mégis valami!

Azonban még itt megállapodnunk nem szabad, hanem gőzmalmaink szaporításával és nagyobbításával oda kell töre-

kednünk, hogy lassanként szűnjünk meg nyerstermény kiviteli ország lenni és lépünk be az ipari államok sorába, a hová előbb-utóbb el kell jutnunk, ha nem akarunk a létért való küzdelemben elveszni.

A buza után legnagyobb és 14.735,423 forintot tevő árpa-kivitelünk mellett azonban már csak 1.033,439 forint értékű malátakivitelünk volt, tehát még itt sok a teendő! Ha pedig meggondoljuk, hogy mi kitűnő minőségű árpát kiviszünk s a belőle külföldön készített sert évi 1.619,085 frt értékben behozzuk: méltán eszünkbe jutt iparunk szegénysége még oly ágában is, melyhez az előfeltételek valamenynyien a legnagyobb mértékben országunkban meg vannak. Daczára ennek, valamint a mindig fokozódó serfogyasztásunknak, csodálni lehet, hogy az üzérkedés nem vetette még magát a termelés ezen ágára; mert a kőbányai két nagy sergyárnál nincs több számbavehető nagyobb sergyár az országban.

Továbbá a repeze 8.598,767 frt értékű kivitele mellett szintén csak 1.379,649 frt értékű repezeolajkivitelünk volt, mely annál is inkább sajnálandó, mivel nemcsak az olaj, hanem az olajgyártás hulladékának, az olajpogácsának is külföldön nagy kelendősége van, kiváltkép Németországban, s az utóbbiért egy évben bevett összeg 833,814 frt volt.

Egy szintén még nagy fejlődésre képes kiviteli terményt képeznek a hüvelyesek, s ezek közt kiválólag a bab, mert nem kevesebb 3.535,662 frtnál foly be értük egy évben országunkba. E nagy fontosságú kivitelnél fogva ajánlom gazdáinknak, hogy a babtermelést a rendes vetés torgásba vegyék fel. A tengeri, a rozs- s a zabkivitel szintén óriási nagy volt.

Kerti terményeink kivitelének értéke csak azért emelkedett 6 millió forintnál még valamivel magasabbra, mert az aszalt szilva és szilvaíz értéke ezek kivitelében 5.537,089 forinttal szerepel. Ez mindenesetre oly szép eredmény egy termelési ágból, mely részünkről az eddiginél nagyobb figyelmet érdemel, mert annyi értéket képvisel egy maga kivitelünk-

ben, mint p. o. a nyers dohány, és többet mint a zab-kivitel ugyanazon időben tett ki. El nem hallgathatom itt azt, hogy a behozott komlóért egy évben 442,948 forintot fizettünk a külföldnek, tehát ennek termelésére is nagyobb gondot kellene fordítani.

Az állatok kivitelénél első helyen említendő a sertés-kivitel, mely a maga 61.373,480 forint értékű egy évi kivitelével 70·31 százalékát képezte összes kivitelünknek állatokból, melyhez még nagyon távol áll azon 16·437,180 frt, melyet egy évi gőböly kivitelünkért bevettünk. És ha kérdezzük, honnan van e nagy sertés-kivitel és miért aránylag oly csekély gőböly kivitelünk?! a felelet erre az, hogy sertés-kivitelünk egy jól szervezett hatalmas központi és több vidéki intézet felügyelete és közreműködése alatt áll s azért virágzik. Önkényt felmerül tehát a kérdés: miért ne lehetne ily módon gőböly-kivitelünket is oly magas fokra emelni mint sertés-kivitelünket?!

Nagy érdemet szerezne mindenesetre magának az, a ki ennek létrehozásában közreműködne és azt elősegitené. Gondoljunk csak Bécsre, melynek húspiaczát egyedül mi vagyunk hívátva gőbölyökkel ellátni, és eddig hogy tudtuk azt betölteni? Ez utóbbira én a feleletet az áruforgalmi statistikában találom, mely nem tud arról semmit, hogy mi csak egy darab gőbölyt is szállítottunk volna túl Ausztria határán. És miért, mert összes gőbölyeink még a bécsi piac szükségletének kielégítésére sem volt elégséges!

Hasonlókép nem mondható nagy kivitelnek azon 158,958 darab juh sem 2,225,412 forint értékben, melyet egy évben kifelé szállítottunk. Lovat kivittünk egy évben 9,400 darabot, darabját 350 forint közép árral számítva, 3.290,000 forint értékben, azonban a középár a valónál jóval magasabbra van véve.

Uj s örvendetes kivitelünkben a nagy baromfi-kivitel ugy élő, valamint leölt állapotban, az első alatt leginkább a tyúk, az utóbbi alatt pedig a lúd értendő. Ezeknek

a husának kiviteleért folyt be országunkba egy évben 2.659,481 forint, mely azonban a tojás 1.148,473 és a tollak 5.547,407 forint kivitelének értékével együtt 9.355,361 forintra emelkedett, tehát oly magasra, hogy csodálkozásra méltó! És dacára ezen nagyfontosságú kivitelnek, a tyukászat előharczosa Magyarországon, ki már évek óta fáradozik a baromfi-tenyésztés emelése körül, Grubiczy Géza ur, jól ismert gazdasági író és miniszteri titkár, nem bir létrehozni egy oly országos egyesületet, mely ezen ágát az állattenyésztésnek felkarolná s a fontosságához érdemes intézkedéseket kormányi segélylyel is, végrehajtaná!

A kivitel állati bőrök és szőrökből egy évben 5.738,675 frtot, vagyis az egész idevágó kivitelünknek 28·96 százalékát képezte. Ezen kivitelünket nemcsak azért tartom nagynak és károsnak, mert országunk érdekében az lenne helyesebb, ha mint kész bőrök kidolgozva kerülnének kivitelre, hanem mert ezen jó minőségű hazai termelvény helyett behozzuk a rosszabb, persze olcsóbb, ausztráliai nyers állati bőroket.

A kivitel kedvező volt tollakból és tojásokból, a mint már fentebb kimutattam, továbbá tejből 699,142, vajból 456,958, a kettőből pedig együtt 1.156,100 frt értékben; mézből 435,263, viaszból 350,614, a kettőből együtt 785,877 forint értékben; belek és hólyagokból 588,722 s a kárpáti sajt vagy turóból 412,897 frt értékben. A disznózsír 1.960,780 és a szalonna 799,270 frt értékű kivitelét, nem tekinthetem kedvezőnek, aránylag a kimutatott óriási nagysértéskivitelhez, mert mi ezen zsíradékból sokkal többet vagyunk képesek kifelé szállítani, csak fordítanánk több gondot zsírsértéseink finomítására.

A szövőanyagok kivitelére nézve csak egy óhaj létezik az egész országban s ez az: bár ne vinnénk ki egy kilogrammnyi gyapjut se, s ne volnánk kénytelenek semmiféle ruhakelméket behozni! Ez azonban

jámbor óhajtság marad mindaddig, míg magunkat az elméleti vitatkozásokon túl nem tesszük. Mert noha meghozatott az új iparvállalatok kedvezményezéséről szóló törvény, de annak végrehajtására csak annyi történt, hogy az illető miniszterium átiratot intézett a kereskedelmi s iparkamarákhoz, a melyben felszólítja őket, hogy új iparvállalatok alakításában közreműködjenek, a mely felszólításra azonban a kamarák azt válaszolták, hogy a törvény által biztosított kedvezmények nem nyújtanak elég előnyt új iparvállalatok létesítésére.

De ez nem is a célravezető út, e helyett helyesebben járna el a kormány, ha erre alkalmas ügybuzgó egyéneket megbízna, hogy lépjenek közvetlen összeköttetésbe külföldi, de főleg távol eső államok oly gyárosaival, kik nemcsak hajlammal, hanem képességgel is bírnak arra, hogy nálunk új gyárakat felállítsanak; ismertessék meg velük termelési és fogyasztási viszonyainkat, törvénykezésünket, szükségleteinket stb. s igyekezzenek azoknak kezükre dolgozni mindenben úgy, hogy ezek általuk kellőleg felvilágosítva kedvet nyerjenek hazánkban letelepedni, itt új gyárakat létesíteni, s azokat tüzemben tartani.

De nemcsak a kormánynak, hanem még inkább a városoknak is így kellene cselekedni, és igyekezni mindegyiknek minél több gyárost letelepedésre magához megnyerni. Nem is mondanám én el mind ezt itten, — hiszen nagyon sok mondani valóm lenne még — ha nem volna oly szomorú annak tapasztalata, hogy kevés városiasan öltözködött ember van Magyarországon, a ki, ha végig néz magán, ne volna kénytelen bevallani, hogy tetőtől-talpig minden része ruhájának külföldi készítmény a czérnától, gombtól, béléstől egész a kelméig, egyszóval annak még a legkisebb része is. Ezt kellett itt elmondanom azért, mert nem örülhetünk annak, hogy egy évi gyapjukivitelünk értéke 30.095,446 forint volt.

En az iparlétrehozásnak csak két módját tudom: a fejlesztést alulról felfelé, s az átültetést. Az első alatt értem, mikor valamit létre hozni akarunk, hogy azt iskolák, tanműhelyek, minták, kiállítások, jutalmazások, a hasonló külföldinek tanulmányozása által itthon kezdeményezzük s azt fokról-fokra emelni igyekszünk, ízlést fejlesztünk s irányt adunk neki. Ez leginkább helyén van a kisiparnál s a törekvést erre látjuk hazánkban is. Ez által lassanként oda fogjuk vinni, hogy sok külföldi árucikkeket, különösen olyanokat, melyek a divat változó szeszélyének kitéve vannak: nálunk is előállíthatók lesznek s így azok behozatala ez által le fog szoríthatni a minimumra.

De nagy iparágak létrehozására ez az út nem a megfelelő, mert elkésnénk s az előhaladt külföldet sohasem tudnók utólélni. A franciának meg van p. o. az ő saját malomszerkezete, melyet kezdet óta maga fejlesztett s emelt lassanként a tökély mai színvonalára. Ha már most mi is várni akartunk volna, míg vízi vagy szárazmalmaink oly tökélyre emelkednek vala, mint mai gőzmalmaink: akkor aligha lennénk ma oly gőzmalmak birtokába, melyek 12, néhol 13 féle lisztet és még 2-féle korpát tudnának előállítani. A gőzmalmakat tehát idegen országokból, úgy egészen a hogy akkor voltak, kellett átültetni hazánkba és most itt virágzó lisztiparunk van. Ha azt akarjuk, hogy más nagy iparágaink is legyenek: akkor csak hasonló uton érhetjük azt el. Ennek többféle módja van, de erről itt nem szólok, a mostani körülmények közt alig hiszem hogy létrehozható volna, de az a jó hadvezér, a ki az ellenséget azzal a hadsereggel veri meg, a mi van.

Bort még most ugyszólván csak nyers állapotban viszünk ki. Mutatja ezt az áruforgalmi statisztika az által, hogy összes borkivitelünknek 97·47 száztólíja vitetett ki hordókban, és csak csekély 2·53% palaczkokban. Ezen viszony annál sajnálatosabb reánk nézve, mert Magyarország

jó borokban nem szűkölködik, melyek a palaczkolás költségét könnyen el ne viselhetnék. Nem is az volna a magyar borkivitel célja, hogy sokat vigyünk ki belőle, mint inkább az, hogy a jóból drágán juttassunk a külföldnek. De a magyar borok ritkán kerülnek eredeti állapotban a külföldi fogyasztók elé; mert az idegen kereskedő a magyar bort otthon arra is használja, hogy saját silányabb termésű borát megkeverje vele s ez által megjavítsa. A palaczkozott bor kivitelénél ez némileg el volna kerülhető s a jó minőségű ital ez által magának nagyobb fogyasztó közönséget tudna hódítani, felteve, hogy a bor már itthon lelketlen üzerek által előre meg nem rontatik.

Erdei terményeink kivitelénél a főszerep a dongakivitelnek jutott évi 14.893,814 forinttal, mely az összes egy évi erdei kiviteli terményeknek 56.60 százalékát képezi. Még nevezetes volt a kivitel fűrészelt fából 4.018,255, kemény épület- és műfából 2.302,095, valamint cserzőhéből 2.121,480 forint értékben. Tűzifából, puha épület- és műfából, valamint gubacsból szintén nevezetes kivitelünk volt. Mindenféle erdei terményeinknek biztos vevői Francia-, Német- és Olaszország, valamint a Balkán félsziget; és éppen az, hogy ezek fabevitelre szorulnak, legyen intő példa nekünk arra, hogy erdőink irtásában óvatosak legyünk. Különben a fatermelésen kívül az erdők nagy kincse a legelőkben, szénában s a makkban is fekszik.

Felvettem e munka keretében oly iparágakat is, melyeket szoros összefüggésüknel fogva a termékekkel megszoktunk már a mezőgazdasághoz tartozónak tekinteni, de a melyeket ép oly jól lehetne külön az iparnál is tárgyalni. Ezek közül különösen kiemelendő a liszt, mely nemcsak első helyet foglal itt el hasontársai közt, de a melynek évi 42.191,727 forint értékű kivitele 5.093,357 forinttal haladta meg a buzakivitelét ugyanazon időben. Ha pedig a liszt kiviteli értékéhez hozzáadjuk a dara, árpagyöngy és korpa kivitelének értékét, melyekkel összesen tett 44.830,034 forintot, és ha a

buzához hozzá adjuk a rozs és kétszeresét, melyekkel ez együtt pedig 44.841,631 frtot tett ki: akkor látjuk, hogy az örleményekből éppen akkora kivitelünk volt egy évben, mint a kenyérnek való főgabonaneműekből összesen, a mi mindenesetre már magában véve is örvendetes tény. De egyszersmind jelezi ez azt is, hogy Magyarország egy lábbal már kilépett a tisztán mezőgazdasági államok sorából, s ugyanannyival belépett az iparállomokéba, legalább ebben az ágban. Lisztiparunk emelése, és tehát gőzmalmaink szaporítása, még különösen azért is érdekünkben fekszik: hogy ez által népünk olcsó kenyeret kapjon. Mert a kivitelre kerülnek leginkább a 00, 0, 1, 2, 3 és 4-es számú lisztfajok, míg a többi közép- és kenyérnek való lisztfajok ide haza fogyasztatnak el.

Szintén örvendetesnek mondható nagy kivitelünk dohánygyártmányokból, melyek évi 9.401,228 frtot hoztak be az országnak, valamint szesz-kivitelünké évi 6.065,143 forinttal. Nem akarom a többi iparterményekről már elmondottakat itt részben sem ismételni, hanem utalom a t. olvasót az illető fejezetre a főbb mezőgazdasági iparkészítményekről, valamint az utolsóra, a mezőgazdasági hulladékokéra.

Atmegyek egy másik szintén érdekes részére a kivitelnek, a melyből látni lehet, hogyan oszlott meg kivitelünk országok szerint. Magyarországból az 1881/2-dik évben kivitetett:

Ausztriába	250.985,255 frt. ért. =	72.04%
A többi államokba együtt	97.418,009 „ „ =	27.96 „
Összesen	348.403,264 frt. ért. =	100.00%

Egész kivitelünknek tehát majdnem háromnegyed része Ausztriába történt és csak valamivel több mint egy negyed része a többi államokba. Ausztria illetően nagy túlsúlya külkereskedelmünkben semmi által igazolva nincs, mert Magyar-

ország terményeinek kivitelére Ausztria határán túl is nyolczfelé áll nyitva az ut különböző irányokba.

Magyarország termékeny alföldjéről kifelé vezetnek a magyar államvasutak Fiumébe; a magyarországi folyók közvetítésével a Dunán felfelé Kaiser-Ebersdorf alsó-ausztriai átrakodó állomáson át Münchenbe, a Svájcba és Franciaországba; az osztrák-magyar államvasuton Tetschen-Laube csehországi átrakodó állomás közvetítésével az Elba folyón lefelé Drezdába, Hamburgba, s innen az Éjszaki tengeren át bárhová; Budapest fővárosból a déli vasut közvetíti a kivittelt egyfelé Udinéba, Velenczébe, Milanóba és egész Olaszországba és másfelé a trieszti kikötőn át bárhová; a m. kir. államvasutak Ruttkán át Galicziába, onnan egyenesen Németországba s onnan akárhová; továbbá a kassa-oderbergi vasuton át Boroszlóba, Stettinbe, s innen a Keleti tengeren akárhová és végre az éjszakkeleti vasuton ismét Németországba. Forgalmi vállalataikon tehát nem múlik, hogy kereskedelmünk oly szűk körben mozog s én inkább hajlandó vagyok e hibát nagy kereskedelmi házaink elégtelenségének felróvni. Oly házaink, mint p. o. a m. kir. pénzügyminiszterium, nagy gőzmalmaink, a sertéshízaló s előlegező részvénytársulat, kevés van, pedig ezeknek tekintélye, összeköttetése és hitele van messze külföldön, s ilyen kellene minél több. De megadja erre a feleletet Bécs közelsége is, mert oda gravital minden, ugy kivittelünk, de méginkább behozatalunk. A forgalmi vállalatok gyorsterjedése által megtanultuk ismerni a művelt nyugati népek szükségleteit és Bécs az első és legközelebbi hely, a hol ezekkel elláthatjuk magunkat. Hasonlókép meg van neki a művelt nyugot minden intézménye, melylyel nyers terményeink kivittelét szabályozhatja s a mint látjuk tényleg háromnegyedét kivittelünknek magához is tereli. A nagy központi helyek sajátosságaihoz tartozik még az is, hogy vonzóerőt gyakorol mindenkire s tódul oda gazdag és szegény egyaránt,

ki ha már főszükségletét kielégíti, ezt is, azt is vásárol még s így pénzét ott hagyja még akkor is, ha ugyanazt otthon jobban és olcsóbban kaphatná. Bécs városa sok mulató helyével amúgy is vonzerőt gyakorol sokakra, melyet az még emelni igyekeznek nyilvános ünnepélyek rendezése által, a mikor aztán sok idegen tódul oda kíváncsiságból is, a kik még azon szükségleteiket is, melyeket halaszhattak volna, vagy a melyekre talán nem is gondoltak otthon, ott elégitik ki, s így a sok pénz iparczikkekért marad, a mi különben hazai iparunk és kereskedelmünk javára ott esett volna.

Végre, mint már említve volt, Magyarország nyersterméneinek kivitele inkább tarifa kérdés, ez pedig eddig Ausztriának kedvezett és forgalmunkat, különösen nyerstermén yekből oda terelte. Hajlandó vagyok ugyan az itt kimutatott kivitel egy részét, mely mint kivitel Ausztriába van felvéve, azon számos átrakodó és gyűjtő állomásnál fogva, melyeken nyersterményeik átmennek, mielőtt végrendeltetési helyükre jutnak, mint olyat tekinteni, mely a többi nyugati államok rovására Ausztriának van betudva, s a melyet mint nem ausztriai kivitelt a főntebbi összegből le kellene vonni, s így kivitelünk Ausztriába kisebb lenne, mint kimutatva van. De még akkor is elegendő nagy marad kivitelünk Ausztriába arra nézve, hogy bennünket figyelmessé tegyen és hogy annak megváltoztatására törekedjünk.

Azonban a mindenek nagy mesterre, a szükség majd megtanít bennünket erre is, s így ettől várom én is ezen állapot megváltoztatását.

A mondottak igazságáról meggyőződhet mindenki a következő kimutatásból kivitelünkről, melyben két államcsoportozat szerint vannak egyenként az árun emek felsorolva. Ezek szerint volt a kivitel:

	Ausztriába.	A többi államokba együtt.
1. Nyers dohányból	3.568,849 frt = 1·42%	2.393,993 frt = 2·46%
2. Mezei terményekből	66.648,316 „ = 26·55 „	19.744,720 „ = 20·27 „
3. Kerti terményekből	4.632,543 „ = 1·85 „	2.631,911 „ = 2·70 „
4. Állatokból	71.632,521 „ = 28·54 „	15.649,499 „ = 16·06 „
5. Állati terményekből	13.096,653 „ = 5·22 „	6.446,013 „ = 6·62 „
6. Szövő anyagokból	21.985,662 „ = 8·76 „	8.707,304 „ = 8·94 „
7. Borból	12.670,148 „ = 5·05 „	2.824,091 „ = 2·90 „
8. Erdei terményekből	13.317,056 „ = 5·31 „	12.996,100 „ = 13·34 „
9. Némely főbb mező- gazdas. iparkészitm.	42.924,212 „ = 17·10 „	25.323,669 „ = 25·99 „
10. Mezőg. hulladékokból	509,295 „ = 0·20 „	700,709 „ = 0·72 „
Összesen	250.985,255 frt = 100·00%	97.418,009 frt = 100·00%

Tehát nagyobb kivitelünk volt a többi államokba együtt mint Ausztriába mezőgazdasági hulladékokból, s ezt okozta az olajpogácsa nagy kivitele Németországba; csak 320,956 frttal volt kevesebb a kivitel a többi államokba együtt mint Ausztriába az erdei terményekből és 1.174,856 frttal kevesebb a dohányból; a többiekből a kivitel az elsőbe még sokkal kisebb volt, s Ausztriába még sokkal nagyobb, úgy hogy a borból 9.846,057 forinttal volt kisebb a kivitel a többi államokba együtt, mint Ausztriába.

Kivitelünk Ausztriába legnagyobb volt állatokból 28·54, mezei terményekből 26·55 és némely főbb mezőgazdasági iparkészítményekből 17·10%; közép szerű volt szövőanyagokból 8·76, állati terményekből 5·22, erdei terményekből 5·31, és borból 5·05 százalék; legkisebb pedig volt kerti terményekből 1·85, nyers dohányból 1·42 és mezőgazdasági hulladékokból 0·20%.

Buzából nagyobb volt kivitelünk Ausztriába, (32.213,545 forint értékben), mint lisztből (22.821,785 frt értékben); ha pedig a buzakiviteléhez hozzáadjuk a rozs és a kétszeres kivitelét,

ezekkel együtt gabonanemeink kivitelének értéke Ausztriába tett egy évben 38.769,281 forintot; ezzel szemben az őrlemények, tehát liszt, dara, árpagyöngy és korpa kivitele ugyanazon időben képviselt csak 24.417,314 frt értéket.

Ebből látjuk, hogy az őrlemények kivitele Ausztriába egy harmaddal volt kevesebb mint a gabonaneműeké, valamint a liszté a buzánál. A nyers termények kivitelét Ausztriába különösen előmozdítja a győr-sopron-ebenfurti vasút, mely kezdődik a Duna mellett Győrnél, a meddig a szállítás vizen történik, hogy onnan aztán kényelmesen folytathassa útját vasúton éppen az ebenfurthi gőzmalom torkába.

A kivitelnél a többi államokba az arány sokkal kedvezőbb malomiparunkra, mert míg azokba szállítottunk egy évben 4.884,828 forint értékű búzát, addig ugyanazon idő alatt szállítottunk azokba 19.369,944 frt értékű lisztet; vagy még másképen, 6.072,348 forint értékű gabonaneműek (buza és rozs) kivitelével áll szembe ugyanazokba 20.412,720 frt értékű őrlemények kivitele.

Állatokból Ausztriába sertést, gőbölyt, lovakat, baromfit és juhokat szállítottunk nagy mennyiségben; a kivitel állatokból a többi államokba együtt 15.649,499 frt értékű volt, melyből a sertéskivitelére esett 14.743,260 frt. Gőbölyt a többi államokba egy darabot sem vittünk ki, lovakat 672,350, baromfit 100,616, friss halakat 71,100 és pióczát 44,800 frt értékben; a többiből pedig alig valamit.

Még nagy kivitelnek örvendenek Ausztriába dohánygyártmányaink évi 8.442,000 frt értékben; kisebb de még is jelentékeny mennyiségben kiszállított oda a cukor 4.480,020, a szesz 3.844,002 s a repezeolaj 1.112,752 frt értékben, míg a többi mezőgazdasági iparkészítmények kivitelének Ausztriába alárendelt szerep jutott.

Az utóbbiak közül a többi államokba csak a szeszből volt jelentékenyebb kivitelünk 2.221,115 forint értékben; még említésre méltó kivitel az utóbbiakba volt a dohánygyárt-

mányokból 959,200 forint értékben, melyből kivitetett Bosznia-Herczegovinába 779,600 forint értékben, malátából 623,369 és a cukorból 589,080 frt értékben.

Alljon még itt azon viszony kitűntetésére, hogy minden 100 frt forgalomból hány forint esett a behozatalra és hány a kivitelre, a következő kimutatás, melynek kiszámításánál az alapszámot az összes forgalom értéke szolgálta, a viszonyszámokat pedig a behozatal és kivitel értéke az egyes árunemek szerint, melyeknek általános számaikat már fent bemutattam a t. olvasó közönségnek.

Száz forint forgalomból esett:

	a behozatalra	a kivitelre
1. Dohányból	0·63 frt	1·44 frt
2. Mezei terményekből	4·93 „	20·81 „
3. Kerti „	0·55 „	1·75 „
4. Állatokból	1·72 „	21·03 „
5. Állati terményekből	2·44 „	4·71 „
6. Szövő anyagokból	1·13 „	7·40 „
7. Borból	0·74 „	3·73 „
8. Erdei terményekből	0·72 „	5·83 „
9. Némely főbb mezőgazdas. iparkészitm.	3·67 „	16·44 „
10. Mezőgazdasági hulladékok	0·04 „	0·29 „
Összesen	16·57 frt	83·43 frt

Az árucseré itt kimutatott része csak kedvező viszonyt tüntethet fel hazánkról, mert országunk népessége, a létért való küzdelemben, legjavát bocsájtja cserébe annak a míje van, külföldi iparkészítményekért. De kedvező e viszony még a mezei termények, állatok, szövő anyagok és részben az állati termények behozatalánál is, noha ezeknél nagyobbak a viszonyszámok, az általam már elmondott okokból. Csupán a némely főbb mezőgazdasági iparkészítmények csoportjának nagy viszonyszáma tüntet fel kedvezőtlen állapotot, mely itt is mezőgazdasági iparunk elégtelenségére enged következtetni.

Világkereskedelmi czikke Magyarországnak csak egy van: a liszt; európaszertei elterjedéssel dicsekedhetnek: a dongánk, a kemény épület- és műfánk, a fűrészelt fánk s a borunk; kivitelünk néhány nyugati államra van szorítva buza-, árpa-, repce-, aszaltszilva-, sertés-, ágytollak-, szesz-, nyersdohány-, cserzőhéjak-, gyapju- s a korpából; csak Ausztriára van szorítva kivitelünk gőböly-, nyersbőrök-, lovak-, baromfiak-, disznósír- és rongyból. Ezek egyúttal kivitelünk első rendű czikkei. Ezeknek fejlesztése továbbra is, mindenesetre első rendű feladat nálunk, de mindegyikhez fűződik egy vagy több mellékiparág, melyek felkarolása és fejlesztése által lassan-lassan nyers áruczikkék helyett félgyártmányokat vagy egész kész iparczikkeket is szállíthatnánk kifelé. Így a nagymennyiségű sertés kivitel mellett, senki se gondol nálunk a sódar nagybani kikészítésére, és tudtommal egész Magyarországon nincs egyetlen nagyszabásu sódor füstölő vállalat; a magyar szalámi messze terjedő jó hírrel bír, de az egyéb hurkafélékből igen keveset szállítunk ki, pedig lehetne ebből is sokat kivinni. Alkalmas borunk volna elég pezsgő italok és cognac készítésére, de azért keveset készítünk és a kivitelünk ezekből majdnem semmi. Szeszkivitelünk is óriási ugyan, de azért szeszes italaink kivitele vajmi csekély. Kitűnő lisztünk van, de kevés téztafélélt viszünk ki; pedig nem megvetendő nyereséget hozhatna népünknek a tarhonya nagybani előállítás és kivitele, csak érteni kellene hozzá. Ezen nyers tézstanem nagy tápláló ereje által s azon kitűnő tulajdonságánál fogva, hogy egy kis vízzel felforralva egy pár pillanat alatt kitűnő eledellé válik: nagyon ajánlja őt hadseregek számára, kiváltkép mozgósítás esetében. Be kellene ezt hozni első sorban a mi hadseregünknel és nem nehéz volna azt más hadseregekkel is elfogadtatni, csak élelmes kezek kezdeményezzék.

Lehetne ugyan még elősorolnom sok oly terményt, melyeket csekély fáradság mellett lehetne összegyűjtani, némileg rendezni

és tisztítani és jó haszonnal eladni a külföldnek, csak érteni kellene hozzá. Mert Magyarországon annyi kincs van még föld alatt, földön és még a levegőben is, hogy egyelőre ki se lehet mondani, csak nem kellene a fáradságot sajnálni, azt mentől jobban kiaknázni. Sajnos azonban hiányzik nálunk a munkás-kéz, a tőke, a komoly tanulmányozás és a kitartó szorgalmas munkásság. Vállalkozó akadna ugyan mindenre, ha könnyű szerével rövid idő alatt meg lehetne gazdagodni; mert élni akar mindenki, még pedig igen sokan jól akarnak élni, kevés munka mellett, és ha lehetne, némelyik legjobban minden munka nélkül, más rovására.

Végére értem munkámnak s örömmel tekintek vissza annak minden egyes sorára. mert úgy iparkodtam abban feltüntetni hazám állapotát, a mint az tényleg van s a mint azt az előttem fekvő számok mutatták.

Magyarország áruforgalmi statisztikája most már nyílt könyv, melynek minden lapjáról leolvashatni hazánk gazdasági életének jelen állapotát külkereskedelmünkre nézve. Elmondhatjuk, hogy még ilyen áruforgalmi statisztikája Magyarországnak nem volt, a melynek adatai positiv felvételen nyugodtak volna. Mert a mit összehordottak jeles statisztikusaink külkereskedelmünkről eddig, az csak mind becslésen alapúlt. Ilyen adatokat találunk e század elejéről Schwartner János tudós hazánk fia „Statistik des Königreichs Ungarn“ című könyvében, megjelent Pesten 1809 és 11-dik évek közt; ilyeneket találunk Fényes Elek „Magyarország leirása“ című 6 kötetes munkájában, megjelent Pesten 1836-ban; Horváth Mihálynak „Az ipar- és kereskedelem története Magyarországon“ című könyvében, megjelent Pesten 1840-dik évben és még számtalan másokban. Az orsz. statisztikai hivatalnak tartatott fen a feladat, hogy ebben is, úgy mint sok másban, kezdeményező legyen és gyűjtsön fáklyát, melylyel messzire megvilágíthassa hazánk külforgalmának viszonyait. Az erélyes keresztülvitelért az érdem a statistika hivatal főnö-

két, Keleti Károly miniszteri tanácsost illeti, a ki egyéb kezdeményező érdemeihez az áruforgalmi statistika megalkotásának érdemét is fűzte.

A magyar irodalom oly szakmunkákban nem bővelkedik ugyan, melyek az áruforgalommal kizárólag foglalkoznak, de még is van egynéhány olyan, melyek díszére vállalanának és számot tennének bármely nagy nemzet irodalmában. Ilyen első helyen Beóthy Leó úrnak, az or.z. statistikai hivatal aligazgatójának és ministeri osztály-tanácsosnak „Nemzetlét“ czimű munkája, mely megjelent 1876-ban Budapesten az Athenaeum kiadásában. A nagy alapossággal és széles látkörrel készült munka tisztán elméleti, melynek okoskodását röviden így foglalhatjuk össze: Azon nagy átalakulások után, melyeken Magyarország 1848 óta átment és különösen azóta, hogy a vasútak és a hajók közelebb hoztak bennünket a művelt nyugodt népeihez s annak kényelmi és fényűzési szükségleteivel megismertettek: a magyar nemzet is nagy átalakuláson ment át, melyben a létért való küzdelemben el kell vesznie, ha nem siet mezőgazdasága mellé az ipart is meghonosítani s ez által megakadályozni azt, hogy az iparcekkékért s évről-évre nagyobbodó összegek kifolyjanak, melyek előbb a terméseket, azután pedig, záloglevelek alakjában, a földet elnyelik. Eleinte csak birjuk fizetni a záloglevelek kamatait még, de ha később ezeket sem tudjuk fizetni, a föld idegen kézre fog kerülni, s kié a föld, azért lévén az ország is: a magyar nemzetnek a létért vala küzdelemben el kell veszni —, ha ideje korán nem igyekszik a megváltozott gazdasági viszonyokkal számot vetni. Hogy pedig ezen megváltozott viszonyok már is előállottak, azt szerző bebizonyítani igyekszik az áruforgalmi statistika adataiból.

Egy másik szintén igen jeles munka Mudrony Somáé, az országos iparegyesület igazgatójáé, mely „A vámügy és Magyarország közgazdaságának ujja szervezése“ czíme alatt megjelent 1874-ben Budapesten. Szerző pénzügyi szempontból tárgyalja Magyarország helyzetét s ugyanazon eredményre jut,

és helyzetünk javulását egyedül az elkülönített vámterület felállításától reményli.

Végre 1882-ben Ráth Mór kiadásában Budapesten jelent meg Kilényi Hugó ministeri osztály-tanácsosnak a közmunka és közlekedésügyi ministeriumban, „Adatok Magyarország gabonakivitelének kérdéséhez az utolsó évtizedben“ című munkája. Szerző munkájában, mely a magy. tud. Akademia által a Lévay féle díjjal kitüntetett, kimutatja, hogy Magyarország gabonakivitelének kérdése tulajdonkép tarifakérdés, hogy ettől függ a magyar gabona versenyképessége a külföldön az orosz, román s az amerikai gabonával szemben. Szerző kiterjeszté figyelnét a liszt kivitelére is s azon nézetét mondja ki, hogy gabonakivitel helyett sokkal előnyösebb lenne lisztet kivinni, mert a magyar finom lisztnek — mint luxuslisztnek — nincsen párja a világon, melyet külföldön, és különösen azon államokban, melyek azt megtudják fizetni, még akkor is haszonnal lehet eladni, ha a gabonaára itthon magasabb mint azon piaczkokon, a melyen a magyar gabonának az idegen gabonával versenyezni kell, és végre, hogy hazai malmaink mindig jobb vevőink buzánkra, mint a külföld.

Behatóan az áruforgalommal foglalkoznak még külön fejezetekben a következő munkák: „Hazánk és népe“ Keleti Károlytól, megjelent Budapesten 1871-ben; „A magyar-osztrák monarchia rövid statistikája“ dr Hunfalvy Jánostól, megjelent Budapesten 1874-ben; „A magyar birodalom statistikai kézikönyve folytonos tekintettel Ausztriára“ írta Dr Konek Sándor, megjelent Budapesten 1878-ban; „A kereskedelem“ írta és a közgazdasági minister által szervezett statistikai tanfolyamban előadta Beőthy Leó, megjelent 1869-ben Pesten; „Honismertető“ a bécsi 1873-diki közkiállítás magyar katalogusának bevezető része, X. fejezete „A kereskedelem és forgalom“, írta Beőthy Leo, megjelent 1873-ban Budapesten, stb.

Az adatokat ezen munkákhoz, kisebb-nagyobb részben, az orsz. magy. kir. statistikai hivatal szolgáltatta, melyek kü-

lön köteteknek mondható füzetekben jelentek meg 1868 tól 1874-ig az orsz. m. kir. statistikai hivatal kiadásában. A statistikai hivatal új kiadásai az áruforgalmi statistikáról, újabb irodalmi kört fog magának teremteni és bizonyára nem egy szakmunkával fogja ismét gazdagítani a magyar irodalmat.

Íme t. olvasó, én is járulni akartam hazánk megismertetéséhez egy lappal, kövessenek mások is, nemcsak hazájuknak tehetnek szolgálatot ez által, hanem még sok hálás anyagra találhatnak az áruforgalmi statistikában, melynek soktéle oldalát különböző szempontokból lehet feldolgozni.

IV.

FÜGGELÉK.

Magyarország baromfi és mellékterményeinek kivitele és behozatala.

(Különlenyomat a „Gallus” című tyukászati lapból.)

Egy éve annak, hogy figyelemmel kísérem a baromfi és mellékterményeinek behozatali, de még inkább, a reánk nézve sokkal fontosabb kiviteli statistikáját. És ime, mily meglepő örvendetes eredményt mutatnak ez egy év adatai. Nem kevesebb mint 9.565,389 frt folyt be és 178,103 frt ment ki baromfi és mellékterményeiért a lefolyt 1881-iki év július—deczember s az 1882-ik év január—juniusi időszakában! És ha tekintetbe vesszük, hogy ezen összeg befolyt a mezőgazdaság oly mellékágából, melyet a mi gazdáink alig részesítenek figyelembe: méltán elképzelhetjük, mennyi folyhatna be ezen a réven még az országba akkor, ha társadalom és kormány egyaránt felkarolná valahára ezen ügyet is, és többféle eszközzel és úton-módon elősegítené úgy a tenyésztést, mint a szállítást a külföldre. Eddig hazánkban a baromfi-tenyésztés legjobban van elterjedve s a legtöbb baromfit szolgáltatják a kivitelre alföldünk városai és falvai, melyek közül mint legnagyobbakat megemlítem itt Szentés, Félegyháza, Kecskemét, Orosháza, Békés-Csaba, Békés-Gyula városokat, továbbá az egész Vág völgyét és Felső-Magyaror-

szág némely vidékét, valamint végre hazánk nyugati részeit, melyek közel Ausztriához fekszenek, a melyekben a baromfi-tenyésztés már gyökeret vert; ezeken kívül kisebb mennyiségek az ország minden részéből kerülnek kivitelre. A belföldi kereskedés a nép kezében van, kezdve a tyukásztól, a ki külön e célra berendezett kocsiján jár falúról-falúra és pusztáról-pusztára, egész az eladásig, melyet a kofaasszonyok eszközölnek. Amde a kiviteli kereskedés, csak úgy van idegenek kezén, mint a szőlőé, dinnyéé, gyümölcsé és még több másé. Alúlirotnak van tudomása arról, hogy minden ősszel, mikor a lúdvágás ideje kezdődik, Bécsből lejönnek hozzánk a kereskedők, kiki elfoglalja állomását, összevásárolják a baromfit és tojást és kiküldik, nálunk maradnak január és február hónapokban, a mikor a főkiviteli évad van, s aztán tele zsebbel és jó nyereséggel ismét visszatérnek hazájukba. Tudomásom van továbbá arról is, hogy p. o. egy bécsi kereskedő ősszel leutazik Kecskemétre, ott marad a míg csak libamáj kapható, ki se mozdul a helyéből, a libamáját úgy hozza neki helybe, a melyet megvásárol s tovább szállít Bécsbe, Berlinbe, Strassburgba, sőt Párizsba is! Tehát a közvetítési hasznót idegenek halászszaák el itt is tőlünk.

A fent kimutatott nagyszerű eredményt első sorban tollkivitelünk által értük el, melylyel nemcsak Ausztriában, hanem Németországban is kiálljuk a versenyt, sőt oda többet szállítunk közvetlen mint magába Ausztriába. Ausztriába t. i. szállítottunk 691,210 klgrmot, vagyis 36·13, Németországba pedig 1.168,318 klgrmot vagyis 61·08 százalékot, a kettőbe együtt 97·21%-át az idevágó összes kivitelünknek. Maga a toll pedig az összes idevágó kivitelünk értékének 58·61 százalékát képezi, tehát többet mint a baromfi és tojásé együtt.

A tollnál sokkal fiatalabb kiviteli terményünk a baromfi és tojás, alig megy túl Ausztria határán, lévén mind az barom-

fiból 3·60, tojásból 9·66 százalék, a mit Ausztrián kívüli országokba, de leginkább Németországba, szállítottunk. Későbbén rájövünk tüzetesebben, de már itt is felemlítem, hogy az idevágó kivitelnek majdnem kétharmada, vagyis 60·72 százalék Ausztriába megy ki, míg viszont az összes, de aránytalanul nagyon csekély behozatalunknak 94·46 százaléka Ausztriából jön be hozzánk. Egyrésze ezen behozatalnak onnan származik, hogy a mi horvát testvéreink Stájerországból tojást és leölt baromfit hozatnak, mivel valószínűleg a stájer baromfi húsa jobban ízlik nekik, a tojásnak meg nagyobb lesz a sárgája, mint a saját termelésüknek. Ez a betegség legujabb idő óta kezd nálunk is terjedni és pedig nem egészen jogosulatlanul. Különben az egész idevágó behozatalnak értéke 178,103 frt s így a kivitelnek csak 1·86 százalékát képezi. A főszámok a következők:

	Kivitel.	Behozatal.
Baromfi	1.682,016 drb.	7,412 drb.
	2.374,988 klgr.	9,555 klgr.
Toll	1.912,899 „	50,005 „
Tojás	5.742,364 „	29,495 „

Hangsúlyoztam már a behozatal csekélységét a nagy kivittel szemben, a mi különben a fentebbi számokból még világosabban kitetszik; de úgy hiszem nem tévedek, midőn kimondom, hogy ezen csekély behozatal is inkább visszaküldeményekből származik, mert hazánkba a nyugatról jönnek be, tehát oly országokból, a melyekbe mi küldünk oda idevágó czikkeket; különben későbbén erre is még vissza fogok térni.

A fentebbi mennyiségek értéke pedig, hivatalos becésarak szerint, a következő volt:

	Kivitel.	Behozatal.
Baromfi	2.869,510 frt	12,190 frt
Toll	5.547,407 „	160,015 „
Tojás	1.148,472 „	5,898 „
Összesen	9.565,389 frt	178,103 frt

A hivatalos becslések megbízhatóságáról megjegyzem, hogy habár a toll közepárát magasnak tartom is, annál alacsonyabbnak mondhatom a tojás és baromfiét s így ezek egymást mintegy kiegyesztik. A föntebbi forgalmat pedig százalékokban kifejezve, a következő kis tábla mutatja:

	Kivitel.	Behozatal.
Baromfi	30·32%	6·85%
Toll	58·61 „	89·84 „
Tojás	11·07 „	3·31 „
Összesen	100·00%	100·00%

Tehát, mint fent említettem, a toll viszi a főszerepet, mely egymagába több, mint a baromfi és tojás együtt. Ily eredményt csak oly állat tenyésztése mellett mutathatunk fel, mely hazánkban igen kedvező feltételek alatt él, s a mely nagy mennyiségben van elterjedve, t. i. a lúd. A kedvező feltételek pedig a libalegelő s a tengeri. A gazdának, ki reggel kiterelteti libaseregét a legelőre egy kis gyermek felügyelete alatt, s a mely egész nap kün maradva maga keresi táplálékát, a tartás és nevelés alig kerül valamibe. Ha aztán őszszel hízlalóba akarja fogni libáit, a tengeriben oly kitűnő és olcsó tápláló és hízlaló anyagra talál, melylyel minden mesterkélés nélkül biztos eredményre számítva hízlalhatja meg libáit. De a lúd kivitele nemcsak a tollnál játszik főszerepet, hanem husával a baromfi közt is. Számokkal ezt ugyan ki nem mutathatom, de tapasztalásból tudom, hogy nemcsak zsidópolgártársaink idehaza fogyasztanak nagy mennyiségeket de azok hitrokonai részére, főleg Bécsbe igen nagy mennyiségű lúdhust szállítanak ki, mert a lúd — engedelmet kérek ezen kifejezésért — a zsidónak a disznója. Első sorban tehát, de főleg a kivitelre, ajánlom gazdáink figyelmébe a lúdtenyésztést. A mi tojáskivitelünket illeti, az tagadhatatlan már is jelentékeny, de még korán sem érte el azt a magas fokot, melyet mind keresettségénél, mind pedig

olcsóságánál fogva elérhetne. Későbbben még szó lesz, az összehasonlításnál hazánk s a külföld közt, s akkor bővebben fogok még visszatérni tojáskivitelünkre, itt csak megemlítem, hogy a kivitt 5.742,363 klgr. tojás egy évben, az én számításom szerint, 11 tojást számítva 1 klgra göngygyel együtt, kerek számban 63 millió darab tojást tett ki.

Már előbb megjegyeztem, hogy baromfi-tenyésztésünk főfogyasztói Németország, de túlnyomólag Ausztria, és hogy az, a mi hozzánk ezen cikkekéből behozatik, vagy jobban mondva visszahozatik, szintén túlnyomólag ezen két országból jön be. Lássuk tehát most a számokat.

Kivitel.

	Ausztriába.	Németországba.
Baromfi	1.663,500 drb.	18,422 drb.
	1.205,666 klgr.	168,835 klgr.
Toll	691,277 „	1.168,318 „
Tojás	5.187,377 „	547,604 „

Százalékokban kifejezve összes baromfikivitelünk 96·40 százaléka ment Ausztriába, 3·58 százaléka pedig Németországba; a kettőbe pedig együtt 99·98 százalék. A többi, vagyis 0·02 százalékból esik 51 klgr. Boszniára és 5 klgr. Szerbiára.

Tollkivitelünk ből ment Ausztriába 36·13%, Németországba 61·08; a kettőbe együtt 97·21%. A többi vagyis 2·79 százalékból esik Belgium-Hollandiára 0·85, (16,170 klgr.), Helvétiaira 1·81 (34,642 klgr.), Franciaországra 0·07%; 102 klgr. pedig Olaszországba ment.

Tojáskivitelünk legnagyobb része szinte Ausztriába történt, t. i. 90·34 százalék, Németországba pedig 9·53, a kettőbe együtt 99·87 százalék. Helvetiába ment 0·09%, (5,439 klgr.), Franciaországba 0·02%, (1,003 klgr.); Szerbiába szállított 234 és Olaszországba 102 klgr.

A mi ezen évben kívülről behozatott, annak 94·47 százaléka jött be Ausztriából és csak 4·22 százaléka Németor-

szágból, vagyis a kettőből együtt 98·69 százalék. A mi a többi országokból bejött, az alig érdemel említést; így kevés baromfi és tojás jött be Olaszországból, Boszniából és Romániából. Behozatalunkat a két főbb országból a következő számok mutatják:

B e h o z a t a l.

	Ausztriából.	Németországból.
Baromfi	{ 5,701 drb.	24 drb.
	{ 10,191 klgr.	176 klgr.
Toll	47,366 „	2,314 „
Tojás	29,391 „	— „

Említettem már feljebb néhány főbb kiviteli helyet, most adatokat fogok elősorolni azokról. Ezek vonatkoznak november és december hónapokra, melyekről az illető adatokat rendelkezésemre bocsáttattak. Megjegyzem azonban, hogy az adatok vasúti állomásokról szólnak, a hol a feladás történt s így itt Szőreg szerepel mint feladó állomás, noha a termelési hely egészen más. A kivitel ezekről november hóban a következő volt:

Félegyháza vasúti állomáson külföldi kivitelre feladott: 48,540 tyúk, 22,580 kacsa, 1,995 pulyka, összesen 40,500 forint értékben; továbbá 81,934 kilogramm leölt és koppasztott lúd 66,760 forint értékben; a kettőé együtt 107,260 forint értékű volt.

Kecskemét vasúti állomáson külföldi kivitelre feladott: 62,737 kilogramm leölt és koppasztott lúd 25,407 forint értékben, leölt másféle baromfi 19,912 kilogramm súlyban és 9,020 forint értékben; a kettőé együtt 34,427 forint értékű volt.

Szőreg vasúti állomáson külföldi kivitelre feladott: 9,602 darab leölt és koppasztott lúd, 49,968 kilogramm súlyban és 29,157 forint értékben.

E három állomáson együtt november hóban feladott külföldi kivitelre 170,844 forint értékű baromfi, a felek által

bevallott érték szerint. Ezt megközelíti, sőt majdnem eléri a december havi kivitel, mely következő volt:

Kecskemétről szállítattott:

Ausztriába	104,474 klgr.	42,992 frt. ért.
Németországba	31,235 „	16,980 „ „
Ausztriába	27 drb.	80 „ „
Németországba	798 „	1,210 „ „

Félegyházáról szállítattott:

Ausztriába	82,141 klgr.	56,453 frt. ért.
------------	--------------	------------------

Szőregről szállítattott:

Ausztriába	2,938 klgr.	1,640 frt. ért.
„	12,744 drb.	44,540 „ „

A háromból összesen 163,895 frt. ért.

A szőregi állomáson feladott számban foglaltatik 11,052 lúd, 1,118 tyúk, 254 kappan, 254 kacsa és 113 pulyka, mind leölt állapotban. Félegyháza és Szőreg árúikat kivétel nélkül Bécsbe küldik ottani üzéreknél; Kecskemét azonban nagyobb mennyiségeket Németországba is küld, noha láttuk hogy a zöme szintén Bécsbe megy. December hóban Kecskemét következő mennyiségeket szállított Németország különböző városaiba, és pedig legtöbbet:

1. Drezdába	17,743 klgrmot	8,619 frt értékben
2. Lipcsébe	4,067 „	2,064 „ „
3. Hamburgba	2,654 „	2,470 „ „
4. Winsenbe	2,091 „	1,310 „ „
5. Würzburgba	1,475 „	810 „ „
6. Kasselbe	1,130 „	525 „ „

Kisebb mennyiségeket pedig következő városokba szállított: Kölnbe 169 kl. 115 frt, Brémába 344 kl. 215 frt, Weissenfelsbe 14 kl. 20 frt, Hannoverbe 24 kl. 36 frt, Münchenbe 250 kl. 100 frt, Altenburgba 29 kl. 25 frt, Dessaubá 343 kl. 190 frt, Apaldába 22 kl. 20 frt, Boroszlóba 21 kl. 20 frt, Mainzba

146 kl. 40 frt, Oldenburgba 50 kl. 30 frt, Heidelbergába 104 kl. 50 frt, Weimarba 50 kl. 20 frt, Magdeburgba 178 kl. 135 frt, Glogaubá 20 kl. 12 frt és Berlinbe 537 kl. 221 frt értékben.

A tojáskivitelnek Magyarországon két központi főhelye van: Szeged és Kolozsvár. A szegedi tojás elnevezés alatt értik a kereskedésben a zsíros tojást, t. i. azon tojást, melynek sárgája sok zsíradékot tartalmaz, mely a kövérebb jobb eleség kifolyása. Ezt leginkább télen szállítják kifelé, mivel a melegebb nyári hónapokban az úton hamarabb megromlik. Kolozsvári tojás alatt pedig a sovány tojást értik, melynek sárgája kevesebb zsíradékot tartalmaz, s ennél fogva tovább eltartható. A nagybani szállítás kifelé egész kocsirakományok szerint történik a megrendelő akaratja szerint tisztán szegedi, vagy tisztán kolozsvári tojásokból; azonban történik úgy is, hogy egy koci rakományba mind a két féle tojás ládába gönyölve s elkülönítve szállíttatnak ki. Magától értetődik, hogy az eladásnál a szegedi tojás drágább a kolozsvárinál. Ezen két elnevezés alatt ismerik a magyarországi tojást az egész művelt nyugaton.

Íme egy-két adat a tojásszállításról. Szegedről december hóban a következő mennyiségek szállíttattak:

Bécsbe	9,931 klgr.	4,350 frt értékben
Hamburgba	5,012 „	3,400 „ „
Hamburgba	5,000 „	2,400 „ „

Összesen e három küldemény 19,943 klgramm, vagyis 220,000 darab tojás 10,150 forint értékben, tehát 1 tojásra esne, kereszamban 4.50 krajczár.

Kolozsvárról ment három küldemény mind Hamburgba 19,555 klgr. súlyban és 9,900 forint értékben.

Kevésbé fontos, de még sem megvetendő, kivitelünk van a lúdmájból, melyre nézve pedig nem birunk külön lúdfajjal, melyet külön a nagy máj értékesítése szempontjából nevelnénk. Ebből december hóban kiszállítottunk:

Franciaországba	91 klgrmot	290 frt. ért.
Németországba	226 „	335 „ „
Ausztriába	10,526 „	18,282 „ „
vagyis összesen	10.843 klgrmot	19,007 frt. ért.

A lúdmáj az említett országokba mindig vevőkre számíthat, mert hisz a lúdmájpástétom kedvelt eledel s a gazdagok asztalán szívesen látott vendég. Csak mi óvakodjunk attól, hogy lúdmájpástétomot behozzunk, melyhez a nyers libamájakat mi szolgáltatjuk pedig fővárosi kereskedőink aligha már most is ezt nem árulják.

Hasonlóképp nyereséggel jár a lúdzsír kivitel, melyből november hóban kivetett 4,985 klgr. 6,054 frt értékben, és pedig majdnem az egész mennyiség Bécsbe; december hóban pedig 4,763 klgr. 10,863 frt értékben. Az utóbbiból vitetett Ausztriába 2,083 klgr. 2,663 frt értékben; 2,680 klgr. 8,200 frt értékben pedig a többi államokba vitetett, leginkább azonban Németországba. A lúdzsír kivitele persze akadálylyal jár, a mennyiben vevője csak az oly lúdzsírnak akad, mely zsidó ritualis szokás szerint leölt lúdtól származik. Azon háztartásokban pedig a hol zsiradék gyanánt nem a disznózsírt használják, nagyobb kedvteléssel fordulnak a bár drágább, de finomabb ízlésű vajhoz.

Vége megemlítem még a szárított tojásfehérjét, melyet a bőr vagy posztó iparnál használnak, s a melyből szeptember hóban Kolozsvárról Bécsbe egy szállítmány küldetett 14 ládába 1,611 klgr. súlyban és 4,000 forint értékben.

Egy néhány főbb baromfi és tojás piacot már feljebb megneveztem; álljanak itt valamennyien a szerint osztályozva, a mint azok a kivitelen nagynak, középszerűnek vagy kicsinek mondhatók. Rövidítés okáért a tojást csak t betűvel, a baromfit b-vel, az ágytollat á-val és a lúdmájat l-betűvel jeleztem. Ezek pedig a következők:

Nagyobbak: Kolozsvár (t.), Püspök-Ladány (t.), Vág-Ujhely (lúdmáj), Érsekujvár (b.), Udvard (t.), Kecskemét (b.),

Félegyháza (b. t.), Szeged (t.), Szőreg (b.), Zsombolya (t. b.), Székesfehérvár (t. b.), Keszthely (t. b.), Marcfalva (t. b.), Szent-Iván (t. b.), Orosháza (b.), Hódmező-Vásárhely (t.), Bajmók (t.), Héthárs (t.)

Középszerűek: Karcag (t.), Mezőberény (b.), Békés-Csaba (b.), Galgóc (t.), Nagy-Szombat (l.), Győr (b. t. l.), Surány (t.), Galántha (t. b.), Vág-Sellye (t.), Békés-Gyula (t. b.), Gyömöre (b. t.), Szent-Gothárd (b. t.), Csákány (b. t.), Körmend (b. t.), Herend (b. t.).

Kisebkek: Bánffy-Hunyad (t.), Gyéres (t.), Török-Szent-Miklós (t.), Mező-Túr (b.), Gyoma (t. b.), Kurtics (b.), Pöstyény (t.), Szered (l.), Hidegkő (l.), Ács (t.), Uj-Szőny (b.), Nyitra (l.), Valkány (b.), Pozsony (b.), Szempe (b. á.), Diószegh (t. b.), Perbete (t.), Vác (l.), Bpest (a.), Nagy-Kőrös (b. t.), Nagy-Kikinda (b. t.), Szent-Hubert (b. t.), Temesvár (l. t.), Versec (t.), Lugos (l.), Nagy-Tapolcsány (l.), Lepsény (t. b.), Siófok (t. b.), Komáromros (t. b.), Csáktornya (t. b.), Nagy-Márton (t. b.), Soprony (b. t.), Lövvő (t.), Acsád (t.), Szombathely (t.), Molnári (t. b.), Zágráb (b.), Sarkad (t.), Csorvás (b.), Szabadka (t. b.), Militics (t.), Gombos (t.), Mezőhegyes (t.), Makó (b.), Zsolna (t.), Csacza (t.), Orló (t.), Pápa (b. l.), Kis-Czell (b. t.), Kis-Unyom (b. t.), Tüskevár (b.), Nagy-Mihály (t.), Őrmező (t.), Homonna (t.) stb.

Baromfi kivitelünk körül eddig a legfőbb érdem kereskedőinket illeti, kik kezükbe vették a gazdaság ezen mellékágát s összeköttetéseiknél fogva, messzire szállítják a baromfit és mellékterményeit. De hibáztatni kell őket azért, hogy mind Bécs felé gravitál s ott egymásnak versenyt csinálnak. Feladatuk lenne messzibb távolban is piacot keresni a baromfinak, a mint azt Kecskemét meg is kísértette. Ajánlom, mind erre alkalmas piacokat, Triest és Fiume tengeri kikötő városokat. Mert tagadhatatlan, ha a kereslet nagyobbodik és gazdáink az eddigiéknél jobb árakat fognak kapni: akkor az [eddiginél] nagyobb figyelemben fogják részesíteni a baromfitenyésztést és talán fontosságához képest vele foglalkozni.

Helyén találok még itt arra irányozni a tisztelt olvasó figyelmét, hogy Félegyháza, Kecskemét, Szentestisztán magyar ajkú lakossággal bíró városok, melyekben eddig legjobban üzetik a baromfitenyésztés s azért okvetetlen megérdemelnék e városok és vidékeinek lakossága, hogy társadalom és kormány egyaránt foglalkozzék ezen fontos mezőgazdasági mellékág fejlesztésével s emelésével. Mert ha még oly csekély czikkért is, mint a kakasfarktoll, ezeket lehet bekapni az országba: akkor a baromfi bizonyára behozza a reá fordított vagy fordítandó fáradságot és költséget. Ne gondoljuk hogy Bécs és Berlin hiába veszik tőlünk ama kakasfarktollakat, hanem legyünk előrelátók, mert félek, hogy azok kikészítve mint dísztollak hölgyeink kalapjaira kerülnek vissza mi hozzánk, és talán már is csak magára erre sok ezer forintot dobtunk ki külföldi iparosoknak.

Láttuk tehát Magyarország áruforgalmi statistikájának egy évi eredményét és büszke lehet az eredményre minden magyar ember. De hogy magunkat jobban megismerhessük, hasonlítsuk össze az elért eredményt a külföld hasonló számaival. Nevezetesen vizsgáljuk meg más államok külforgalmi viszonyait és azon körülményt, hogy mely államokba lehetne nekünk nagyobb haszonnal kivinni egyik-másik idevágó czikkünket. Kiválasztottam az összehasonlításra első sorban az osztrák-magyar monarchiát, azután Német-, Francia- és Olaszországok áruforgalmi adatait. Azonban az összehasonlítás csak a toll és tojásnál lehetséges, mivel még oly állam is mint Franciaország, melyben a baromfikivitel régibb keletű és nagyobb fontosságú, áruforgalmi statistikájában a baromfit a vaddal és tekenős-békával együtt mutatja ki, és Németország is a leölt baromfit a vaddal együtt sorolja fel. Előre is jelezni akarom, hogy az összehasonlítás útján nyert eredmény, reánk magyarokra nézve,

kedvező. Tollat illetőleg nagy előnyben vagyunk, mert annyi tollat viszünk ki, hogy a felsorolt államok egyike sem közelíti meg a mi kivitelünket. Mert míg a mi tollkivitelünk 5.547,407 klgr., addig a többi fent elősorolt államé együtt, csak 1.369,815 klgr., vagyis a miénknek csak 24.69 százaléka. Tojáskivitelünk már nem oly kedvező ugyan, de még ebből is szép mennyiségeket szállítunk ki a felsorolt államok közt Magyarország a harmadik helyet foglalja el. Íme egyenkint azon országok idevágó külforgalmi adatai.

Osztrák-magyar monarchia.

Miután, mint tudva van, Magyarország Ausztriával egy közös vámterületet képez, tehát a vámterület áruforgalmi kimutatása is az egész monarchiára vonatkozik, s így tulajdonkép annak hasznát sem az egyik, sem pedig a másik fele a monarchiának nem veheti. Noha tehát birjuk Magyarországi áruforgalmi statistikáját és birjuk az egész monarchiáét, még sem ismerjük külön Ausztriáét is. Mert a kivonás által nagyon helytelen eredményhez jutnánk, mivel még nem bizonyos, hogy ha valamely áru Ausztriába ki megy, hogy az ott el is fogyasztatik, vagy pedig onnan más országokba tovább küldetik; viszont azon ipaczikkeknek, legalább jó nagy része, a mit mi Ausztriából behozunk, ott is készülhetnek s így azon mennyiségek levonása a monarchia behozatalából, szintén nem volna helyes. Így tehát nem marad más hátra, mint az egész monarchia forgalmát vizsgálódás alá venni, mely a két utolsó esztendőben a következő volt.

Baromfi b ó l.

	Kivitel.	Behozatal.
1880-ban	942,738 klgr.	1.059,816 klgr.
1881-ben	995,648 „	876,084 „

Ezen két év behozatalát és kivitelét, külön-külön összeadván, nyerünk a behozatalra 1.935,900, a kivitelre szintén

1.938,686 klgrmot; vagyis mondhatni, hogy átlag a monarchia az utolsó két évben annyi baromfit hozott be, mint a mennyit kivitt. Minthogy pedig az évi átlagos kivitel vagy behozatal értéke nem nagy és nem éri el a fél-millió forintot, s ebben is befoglaltatik azon százezernél több forint, mely hozzánk befolyt azon baromfiszállítmányokért, melyeket mi közvetlen Németországba küldtünk: tehát bátran elmondhatjuk, hogy azon majdnem három milló értékű baromfi, melyet mi Ausztriába viszünk, ott el is fogyasztatik s ennél fogva ebbeli szükségletét Ausztria, illetőleg Bécs, tőlünk szerzi be s mi azt teljesen fedezni tudjuk.

Hasonlókép nem nagy a monarchia áruforgalma ágytollal. Csakhogy mi közvetlen nagyobb mennyiségű tollat küldünk Németországba, mint a mekkora az egész monarchia kivitele! Ehhez hasonló előfordul más országok kimutatásainál is, lesz még alkalmam erre később visszatérni. A monarchia ebbeli forgalma a következő volt:

Ágytoll.

	Kivitel.	Behozatal.
1880-ban	24,945 klgr.	3,945 klgr.
1881-ben	22,758 „	3,426 „

Vége a monarchia tojásból a következő mennyiségeket vitt ki és illetőleg hozott be:

Tojás.

	Kivitel.	Behozatal.
1880-ban	272,628 klgr.	24,801 klgr.
1881-ben	293,359 „	29,654 „

E szerint a monarchiának amúgy is csekély tojásforgalma, különösen pedig annak kis behozatala, arra engednek következtetni, hogy itt is a saját termelése s az a mit tőlünk kivisz, tökéletesen kielégítik Ausztria szükségletét.

A többi országok forgalmát ezen cikkekből egybefoglalva, a következőben láthatjuk.

Agytoll 1881. évben.

	Behozatal.	Kivitel
Németország	3.181,400 klgr.	761,900 klgr.
Franciaország	179,943 „	516,120 „
Olaszország	6,045 „	69,037 „

Tojás 1881. évben.

	Behozatal.	Kivitel.
Németország	14.840,600 klgr.	1.976,100 klgr.
Franciaország	7.231,727 „	21.053,041 „
Olaszország	1,751 „	21.830,900 „

Agytollból nagyobb mennyiséget csak Németország viszs az összes behozatalának 36.72 százalékát közvetlenül tőlünk kapja; nagyobb mennyiséget még Oroszországtól vásárol; a többi eloszlik különféle európai s Európán kívüli államokra. Mindenesetre tehát Németországban még elegendő vásárolna a mi tollunknak. Francia- és Olaszország agytoll-forgalma jelentéktelen.

Annál nagyobb jelentőséggel bír az utóbbi két államban a tojásforgalom mint kiviteli cikk, és Németországban mint behozatali. Az utóbbi országba ment közvetlen tőlünk 547,694 klgr. s ez Németország tojás-behozatalának csak 9.53 százalékát képezi. Annál nagyobb mennyiséget visznek oda ki az egész monarchiánkból, mely a németországi áruforgalmi kimutatás szerint volt az 1881-iki évben 11.334,000 klgr. vagyis 76.37 százalék. Kétséget sem szenved, hogy ezen mennyiséghez Magyarország tetemes összeggel járult, a mi kitetszik onnan is, hogy tőlünk Galicziába visznek tojást, s ez valószínűleg csak azért történik, hogy aztán onnan Németország felé vegye útját, mint azt a „Gallus“ egy régebbi számába kimutattam. Németországnak legtöbb tojást

szolgáltat monarchiánk után, Oroszország, melyből 1881-ben bevitt Németország 1.347,300 klgrmot vagyis az összes behozatalának 9.08 százalékát. Tehát Németországban e téren is kinálkozik alkalom termelvényünknek.

Franciaország is visz be tojást, de csak azért, hogy a sajátját annál drágábban tudja eladni az angolnak. Nevezetesen szállított Angliába 1881. évben 20,4 millió klgr. tojást, tehát 610,288 klgr. kivételével, mely más országokba ment, majdnem egész kivitele Anglia felé veszi útját. Franciaország tojásbehozatalához mi alig járultunk valamivel (1,003 klgr.), főbevitel volt Olaszországból, 4.135,611 és Belgiumból 2.365,098 klgrammal; a többi országokból 731,018 klgramm.

Vége nagy tojás kivitele van Olaszországnak, melyből legnagyobb mennyiségét 14.127,800 klgrammot, vagyis 74.71 százalékot engedett át Németországnak, 6.816,200 klgrammot, vagyis 31.22 százalékot Franciaországnak, 829,500 klgrammot, vagyis 3.80 százalékot Ausztriának és végre 58,000 klgrammot, vagyis 0.27 százalékot Helvétianak.

Itt említem fel az áruforgalmi statisztika azon igen sajnos gyarlóságát, hogy a különböző államok hasonló adatai gyakran eltérnek egymástól. Különösen mutatja ezt Olasz- és Németország példája. Így az olaszországi áruforgalmi kimutatásban a napnál fényesebben van kimutatva, hogy az utóbbiból 1881. évben szállított Németországba 14.127,800 klgr. tojás; viszont a németbirodalmi kimutatásban ugyanarra az időre mint behozatal Olaszországból csak 1.296,800 klgr. tojás van felvéve! Már most kérдем, hova lett az a tömérdek tojás, mely a különbözetből származik? Erre az áruforgalmi statisztika nem tud felelni, a statisztikusok pedig a vámhivatalokat okolják, kik csak azon árukra ügyelnek, a melyek vám alá esnek, míg a többivel nem törődnek; viszont a vámhivatalok a feladókat okolják, kik nem mondják be az igazi adatokat!

Ezen kitérés után térjünk ismét vissza előbbi tárgyunkra,

t. i. a tojásra. Tehát a német piac Olaszországnak nagy jövedelmi forrása, pedig a tojás Olaszországban sokkal drágább mint minálunk, legalább azt kell következtetni a hivatalos becsárból. Így az olasz statisztikai hivatal a tojás kilogrammját 1 frank és 30 centimére becsüli, monarchiánk áruforgalmi kimutatásában ugyanannyi, centimére átszámítva, csak 50 centimére van felvéve; külön Magyarországon még ilyen becslés nem történt. S mind a mellett nem tudók mi a német piacot az olaszoktól elhódítani! Meggyőződésemszerint, a mint a mi szőlőnkkel Németországból kiszorítottuk Olaszországot, úgy kevés igyekezet mellett az olasz tojást is ki lehetne onnan szorítani. De tovább menve a tojás még drágább. A francia áruforgalmi statisztika kimutatása szerint ott a kilogramm tojás hivatalos becsára 1 frank 40 centime! És mit tapasztalunk, hogy oda tőlünk csak annyi ment ki, a mit alig lehet félénk kísérletnek nevezni. Tehát tojáskivitelre Franciaországban is tág tér nyílik még.

Atalában a tojásforgalom fontos szerepet játszik a külforgalomban s érdemesnek találtam a legújabb adatokat az utóbbi három évről itt felvenni, melyek a következők:

Kivitel	1881-ben	1880-ban	1879-ben
	k i l o g r a m m o k b a n.		
Magyarországból	5.742,364	—	—
Az osztrák-magyar mon.	293,359	272,628	—
Németországból	1.976,100	2.671,200	—
Franciaországból	21.053,041	21.413,932	23.803,408
Olaszországból	21.830,900	25.096,900	23.185,700

Midőn a francia s olasz statisztikai hivatalok áruforgalmi kimutatásaiból dolgoztam, észrevettem, hogy azok nem respectálják a kiegyezés óta létrejött dualistikus viszonyunkat s ott még mindig csak Ausztria elnevezés alatt szerepelünk. Így van ez a legújabb 1881. évről szóló s

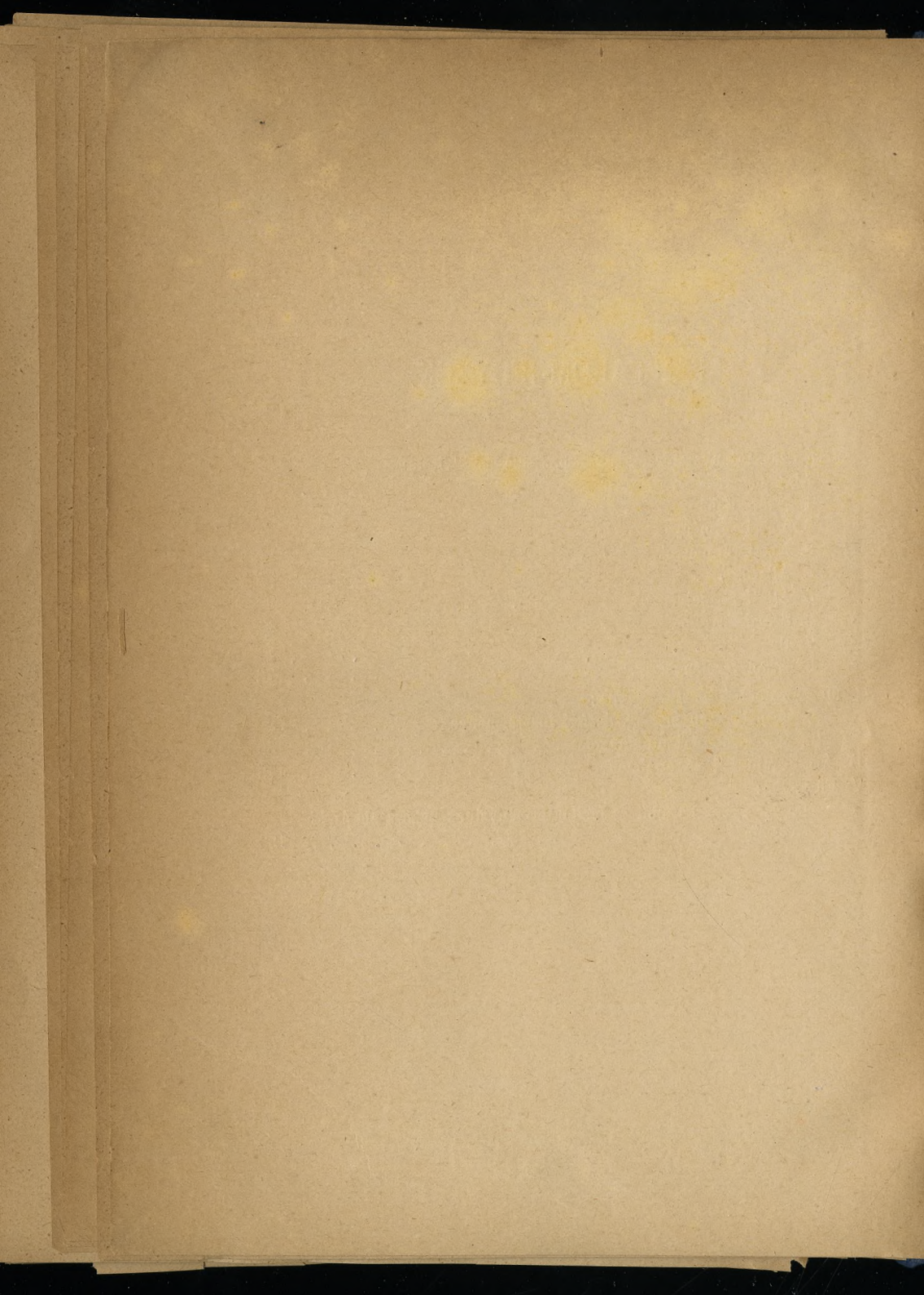
1882. évben kiadott áruforgalmi kimutatásokban, melyek közül a francziát kiadta a vámügyi hivatalok igazgatósága, az olaszét pedig a pénzügyi ministerium. Felhívom ezenel az illetékes körök figyelmét ezen körülményre, melyhez hasonló létezhetik több áruforgalmi kimutatásban is, de a melyeket én nem láttam, miután a feldolgozottak úgy is sok időre igénybe vették munkálkodásomat és talán én is az olvasó türelmét.

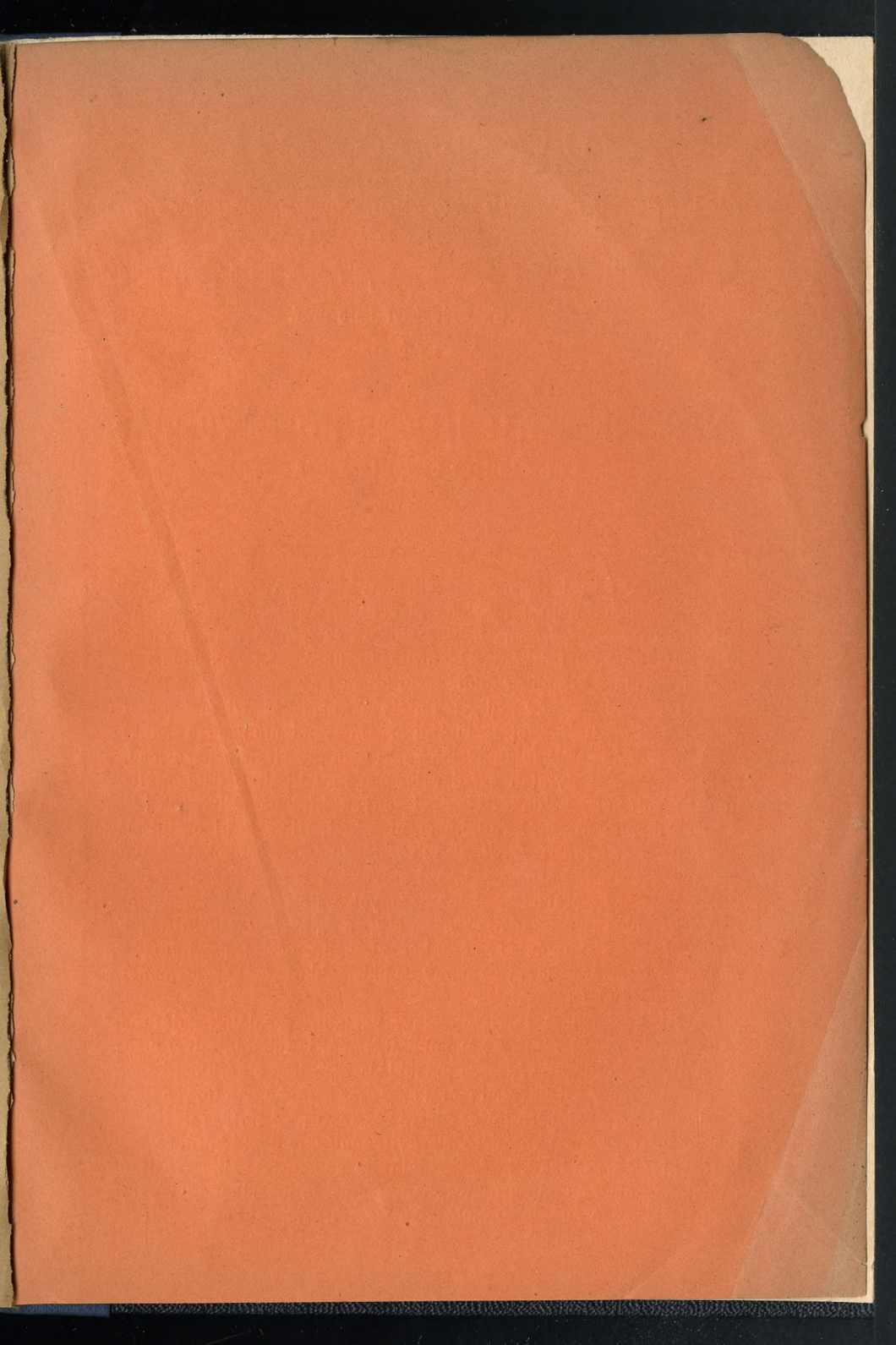

DE BALLAGI GÉZA

TARTALOM-JEGYZÉK.

	Lap.
I. Mezőgazdasági nyerstemények behozatala és kivitele:	
. Általános rész	1
1. Nyers dohány	8
2. Mezei termények	12
3. Kerti termények	23
4. Állatok	33
5. Állati termelvények	49
6. Szövő anyagok	64
7. Bor	71
8. Erdei termények	78
II. Mezőgazdasági ipartermények:	
9. Némely főbb mezőgazdasági ipartermények	89
10. Mezőgazdasági hulladékok	109
III. Áruforgalmunk végeredményei	116
IV. Függelék:	
Magyarország baromfi és mellékterményeinek behozatala és ki- vitele	138

WILCKENS és WAIDL

kiadásában

(Budapest, IV. kerület koronaherczeg-utca 3. szám)

megjelent:

„AMERIKAI LEVELEK“

Irta: ifj. Széchényi Imre gróf.

Ára 1 forint.

„BIRTOKMINIMUM ÉS HOMESTEAD“

Irta: ifj. Széchényi Imre gróf.

Ára 50 kr.

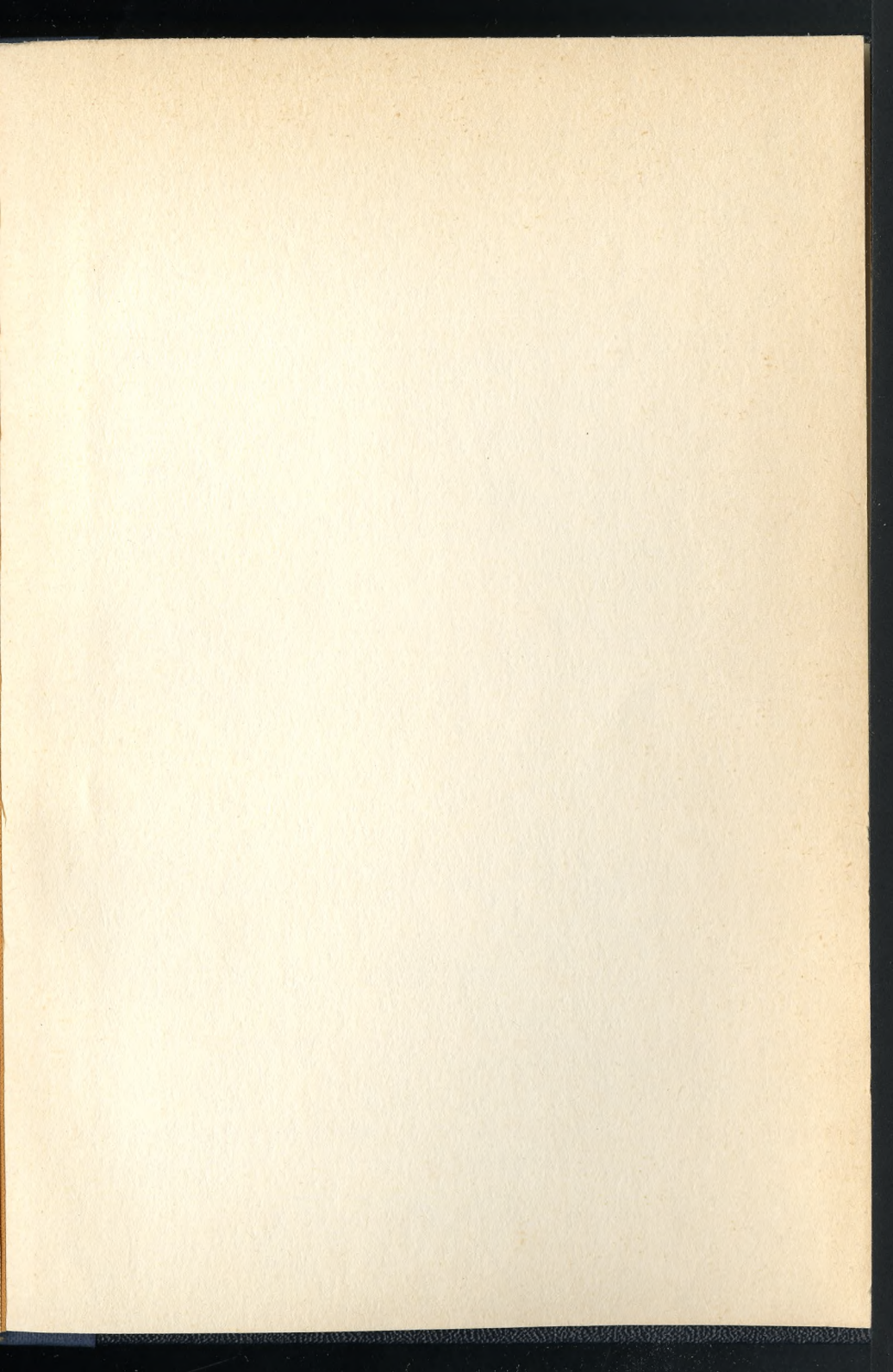
Nemrég a hírlapok — szellőztetvén az „Amerikai levelek“ben kifejtett meglepő elveket — polemizáltak aziránt, vajjon a *birtokminimum* meghatározása és a házi családi megélhetés, a *Homstead* törvényes biztosítása szükségesek-e minálunk Magyarországon, e kitünőleg földművelő államban?

És akadtak, még pedig tekintélyes kormánypárti emberek és közegek, kik nem átalották vitatni azt, hogy minálunk erre szükség nincsen, miután sem a földművelők sorsa nem oly siralmas, sem pedig a kisbirtokok aránytalan szétदारabolása statistikailag bizonyítva nincsen, sőt, hogy nálunk a birtokviszonyok kitünőek, virágzók!

Ehhez kommentár voltaképen nem kell. Hiheti a kinek tetszik.

Az „*Amerikai levelek*“ fősorolják mindazon okokat, melyek szükségessé s mind azon gazdasági műveleteket, melyek lehetségessé teszik különösen Moyon a birtokviszonyok fejlesztését és a birtokszétforgácsolás megakadályozását. Míg a „*Birtokminimum és Homestead*“ hatalmas érvelésekkel visszautasítja azon fölfogást, melyet a félhivatalos sajtó silány sophismákkal a közvéleményre ráerősokolni akart.

Mi közzgazdasági viszonyaink, valamint gazdáink saját előnyük érdekében ajánljuk e két munkát, annál is inkább, mivel előre láthatólag e kérdések végleges megoldása nem lesz elkerülhető, mert az áramlat mely ezt követeli máris elég erős arra, hogy a törvényhozó testületet végre-valahára intézkedésre készítse; a befolyás pedig melyet az egyesek meggyőződésének nyilvánulása a döntő körökre gyakorol, kívánatosá teszi, hogy gazdáink is véleményt alkossanak és mondjanak ezen életbevágó tárgyban, mert a teljes siker reményére csakis a meggyőződésen alapuló *közvélemény* jogosíthat.

2002

2012

